

Evaluatie Observatieafdeling Teylingereind

Wendy Buysse
Willemijn Roorda, Oberon Nauta

RAPPORT

Evaluatie Observatieafdeling Teylingereind

Wendy Buysse
Willemijn Roorda, Oberon Nauta

Amsterdam, 21 augustus 2014

Wendy Buysse
senior onderzoeker

Willemijn Roorda
onderzoeker

Oberon Nauta
senior onderzoeker

Colofon

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum en sector Justitiële Jeugdinrichtingen van de Dienst Justitiële Inrichtingen van het ministerie van Veiligheid en Justitie

© 2014 WODC, ministerie van Veiligheid en Justitie, auteursrechten voorbehouden

Inhoud

Gebruikte afkortingen	5
Samenvatting	6
Summary	14
1 Inleiding	21
1.1 Doel en onderzoeksvragen	22
1.2 Onderzoeksaanpak	24
1.3 Schematisch overzicht beantwoording onderzoeksvragen	29
2 De observatieafdeling: geschiedenis en onderbouwing	32
2.1 Aanleiding tot het oprichten van de observatieafdeling Teylingereind	32
2.2 Doelen observatieafdelingen	33
2.3 Unieke kenmerken observatieafdeling	34
2.4 Formeel werkproces	37
2.5 De observatieafdeling tussen 2009 en 2012	43
3 Beoordelingskader uitvoerings-praktijk	48
3.1 Beoordelingskader	48
3.2 Gebruik van het beoordelingskader	49
4 Productie en tijdigheid	52
4.1 Productie	52
4.2 Doorlooptijd	53
4.3 Tijdigheid rapportages	56
5 De (werkzame) kenmerken in de praktijk	58
5.1 Multidisciplinair werken	58
5.2 Hypothesetoetsende observatie	62
5.3 Groepsobservatie	65
5.4 Systematisch werken	65
5.5 Gedragsdeskundige expertise	70
5.6 Terugkoppeling	72
5.7 Wetenschappelijk onderzoek	73
6 Mate waarin de doelen worden bereikt	74
6.1 Doelgroep	74
6.2 Kwaliteitsborging	80
6.3 Bruikbaarheid van de rapportages	85
6.4 Samenwerking met ketenpartners	87
6.5 Kennis verspreiden	88

7	Klinische observatie in het kader van een lopende PIJ	90
7.1	Productie en tijdigheid	90
7.2	Werkzame kenmerken observatieafdeling	90
7.3	Bereik van de doelen	91
8	Meerwaarde en knelpunten	93
8.1	Kosten klinische observatie	93
8.2	Ervaren meerwaarde	93
8.3	Knelpunten of verbeterpunten	95
9	Samenvatting en conclusies	98
9.1	Samenvatting bevindingen	98
9.2	Conclusies	100
9.3	Het huidige functioneren van de observatieafdeling	101
9.4	Meerwaarde observatieafdeling	103
Bijlagen		
Bijlage 1	Begeleidingscommissie	105
Bijlage 2	Screeningsinstrument Procesgang	106
Bijlage 3	Enquête multidisciplinair overleg	112
Bijlage 4	FRIS-gegevens	113
Bijlage 5	Overig ingezet diagnostisch instrumentarium	120
Bijlage 6	STER-J	122
Bijlage 7	Reactie observatieafdeling Teylingereind	127

Gebruikte afkortingen

3RO	Reclassering
AWFZJ	Academische Werkplaats Forensische Zorg voor Jeugd
DSM	Diagnostic and Statistic Manual of Mental Disorders
EBO	Eindbespreking Observatie
FOBA	Forensische Observatie en Begeleidingsafdeling
ForCa	Forensisch Consortium Adolescenten
FRIS	Forensisch Registratie en Informatie Systeem
GBM	Gedragsbeïnvloedende Maatregel
GZ-psycholoog	Gezondheidszorgpsycholoog
IJZ	Individuele Jeugdzaken
ITA	Individuele Traject Afdeling
JJI	Justitiële Jeugd Inrichting
Ivb	licht verstandelijke beperking
NIFP	Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie
NRGD	Nederlands Register Gerechtelijk Deskundigen
OPB1	Observatie Plan Bespreking 1
OPB2	Observatie Plan Bespreking 2
OvJ	Officier van Justitie
PBC	Pieter Baan Centrum
PDCA	Plan Do Check Act
PIJ	Plaatsing in Jeugdinrichting
PJ	pro Justitia
RC	Rechter Commissaris
RvdK	Raad van de Kinderbescherming
SD	standaarddeviatie
SMART	Specifiek Meetbaar Acceptabel Realistisch Tijdgebonden
STER-J	Standaard Evaluatie Rapportages Jeugd
STP	Scholing- en Trainingsprogramma
Sv	Strafvordering
tbs	Ter Beschikking Stelling
VIC	Very Intensive Care
WSG	William Schrikker groep
ZM	Zittende Magistratuur

Samenvatting

Inleiding

In de laatste twee decennia is steeds meer aandacht gekomen voor forensische diagnostiek bij jeugd. Enerzijds is er sprake van een toename van de aandacht voor gedragsstoornissen en behandelmogelijkheden bij delinquente jeugdigen, anderzijds is bij de rechterlijke macht sprake van een toenemende behoefte aan advies over jeugd met ernstige gedragsproblematiek. Deze laatste ontwikkeling is doorgezet met de introductie van het adolescentenstrafrecht.

Wanneer vermoedens bestaan dat bij een jeugdige verdachte sprake is van psychopathologie kan de rechter-commissaris (RC) of de officier van justitie (OvJ) opdracht geven tot een onderzoek naar het geestvermogen (hierna: persoonlijkheidsonderzoek). Jaarlijks worden er zo'n 1.400 van dergelijke onderzoeken pro Justitia uitgevoerd. In het kader van het jeugdstrafrecht wordt de advisering over minderjarigen gedaan door de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) en in het kader van het volwassenstrafrecht door de reclassering (3RO). Daarnaast kan onder auspiciën van het Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie (NIFP) een pro Justitia-rapportage worden opgesteld. In het advies moet niet alleen een advies gegeven worden over het type sanctie, maar bij een voorwaardelijke straf ook over de inhoud van het toezicht op en de begeleiding bij het nakomen van de voorwaarden.

De meest grondige, maar voor de jeugdige ook meest ingrijpende vorm van pro Justitia-onderzoek, is een klinische observatie. De jeugdige verblijft op een observatieafdeling waar hij of zij door meerdere disciplines wordt geobserveerd. De werkwijze van de leefgroep is hierop ingesteld en de medewerkers zijn getraind in het verrichten van observaties. Dit laatste type onderzoek pro Justitia vindt sinds 2009 in de observatieafdeling van de JJI Teylingereind te Sassenheim plaats.

De observatieafdeling wordt daarnaast ook nog voor een ander doel gebruikt. Eén van de sancties in het jeugdstrafrecht, vooral voor jeugdigen met een gebrekkige of ziekelijke stoornis die een geweldsdelict of een zedendelict hebben gepleegd, is de zogenaamde Plaatsing in een Inrichting (PIJ-maatregel). Als de behandeling in het kader van de PIJ-maatregel stagneert of wanneer een advies tot verlenging van de PIJ-maatregel moet worden afgegeven en de behandeling tot nu toe onvoldoende vooruitgang heeft opgeleverd, kan een onafhankelijk klinische observatie worden uitgevoerd in de observatieafdeling van Teylingereind. Uit de klinische observatie komt een advies over de mogelijke invulling van de behandeling en/of de begeleiding, de invulling van de resocialisatie in het kader van het scholings- en trainingsprogramma (stp) of de voorwaardelijke beëindiging.

DSP-groep heeft in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoeks- en DocumentatieCentrum (WODC) tussen oktober 2013 en juli 2014 een procesevaluatie uitgevoerd naar de observatieafdeling Teylingereind. Deze evaluatie is een vervolg op een eerdere procesevaluatie uit 2010. De huidige evaluatie heeft betrekking op de het functioneren van de observatieafdeling in de periode 2011 tot en met voorjaar 2014.

Onderzoeksvragen en onderzoeksaanpak

In het onderzoek stonden twee onderzoeksvragen centraal:

- 1 Hoe functioneert thans de forensische observatieafdeling mede inachtzijg de uitkomsten van de procesevaluatie uit 2010?
- 2 Wat is de meerwaarde van de forensische observatieafdeling binnen de sector van de forensische diagnostiek jeugd?

DSP-groep heeft meerdere onderzoeksmethoden ingezet om de onderzoeksvragen te beantwoorden. Met behulp van deskresearch is het formele werkproces beschreven, is de theoretische onderbouwing van (de werkwijze) van de observatieafdeling onderzocht en zijn verbeteringen naar aanleiding van de vorige procesevaluatie in kaart gebracht. Om zicht te krijgen op de werkpraktijk is dossieronderzoek uitgevoerd, hebben interviews plaatsgevonden en zijn registratiegegevens geanalyseerd. Daarnaast is voor hetzelfde doel dossieronderzoek uitgevoerd op 25 digitale dossiers van jeugdigen die 2013 op de observatieafdeling zijn geobserveerd voor een pro Justitia-onderzoek. De gevolgde werkwijze in deze dossiers is onderzocht met behulp van een scoringsschema. Daarnaast is de kwaliteit van de pro Justitia-rapportages in deze dossiers beoordeeld met behulp van de STER-J, een screeningsinstrument dat door het NIFP ontwikkeld is. Binnen de evaluatie zijn 39 stakeholders bevraagd door middel van semigestructureerde (groeps)interviews. Naast de medewerkers van Teylingereind bestonden de respondenten uit vertegenwoordigers van OM, ZM, advocatuur, JJI's en het NIFP. Vijftien medewerkers van Teylingereind vulden bovendien een beknopte vragenlijst in. Tot slot zijn FRIS-registratiegegevens over pro Justitia-onderzoek over 2011 en 2013 en aanvullende interne registratiegegevens van Teylingereind over 2012 en 2013 geanalyseerd.

Doelen van de observatieafdeling

De doelstellingen van de observatieafdeling lieten zich op basis van de verbeterplannen en interviews als volgt formuleren:

- De diagnostiek te verbeteren in zaken van jeugdigen met complexe problematiek waarin op basis van ambulant onderzoek geen duidelijkheid kan worden geboden over de relatie tussen het strafbare feit en de achterliggende complexe problematiek van de jeugdigen.
- Verbeteren van advies in zaken waarin op basis van ambulant onderzoek onvoldoende duidelijkheid kan worden gegeven over de meest wenselijke afdoening.
- Vergroten kansen op resocialisatie van de jeugdigen door advies uit te brengen waarin de zorgvraag van de jeugdigen beter in relatie tot de afdoening kan worden gebracht en dus recidive kan worden voorkomen.
- Kennis en ervaring bundelen op één locatie teneinde efficiënter en beter diagnose te kunnen stellen en advies uit te kunnen brengen.

Formeel werkproces

Het formele werkproces van de observatieafdeling is beschreven in een handboek. De observatieperiode beslaat zeven weken en wordt uitgevoerd door een multidisciplinair team. Als werkzame elementen voor de afdeling zijn beschreven: multidisciplinair werken, hypothesetoetsende observatie, groepsobservatie, systematisch werken, gedragsdeskundige expertise, terugkoppeling van uitkomsten en bevindingen en wetenschappelijk onderzoek.

De bevindingen

Om de uitvoeringspraktijk van Teylingereind te beoordelen is een set aan criteria gebruikt. Met deze criteria kon worden bepaald in hoeverre de uitvoeringspraktijk strookte met de formele werkafspraken en de initiële doelstellingen van de afdeling. In onderstaand schema worden de uitkomsten van de beoordeling van de uitvoeringspraktijk van Teylingereind aan de hand van de criteria samengevat. In de volgende paragraaf wordt een toelichting gegeven.

Productie en tijdigheid Criterium		Mate waarin voldaan wordt aan criteria
Productie	De capaciteit wordt optimaal benut.	●●●●○
Doorlooptijd	De voorgeschreven periode van zeven weken observatie wordt gehanteerd.	●●●●●
	De voorgeschreven periode van tien weken voor het onderzoeksproces wordt gehanteerd.	●●●○○
Tijdigheid	De rapportages worden tijdig aangeleverd aan het OM/ZM en aan de behandelaren bij een lopende PIJ-maatregel	●●●○○
O(werkzame) kenmerken observatieafdeling		
Multidisciplinair werken	Er wordt standaard gewerkt met een multidisciplinair team bestaande uit een onderzoeksleider, psycholoog, psychiater, milieuonderzoeker, testassistent, vaktherapeut docent, pedagogisch medewerker en een jurist.	●●●●●
	De bevindingen van de verschillende disciplines worden in een verslag vastgelegd/gerapporteerd.	●●●●●
	Er vindt uitwisseling plaats van de bevindingen van de verschillende disciplines.	●●●●○
	Op basis van de bevindingen van de disciplines wordt een multidisciplinair gedragen diagnose en/of advies gegeven.	●●●●○
Hypothesetoetsende observatie	Er worden hypothesen opgesteld die worden vertaald in een observatieplan met observatiepunten voor de verschillende disciplines.	●●●○○
	De observaties worden uitgevoerd conform plan.	●●○○○
	Er wordt neutraal gerapporteerd over de observatiepunten.	●●●●○
	Er wordt onderscheid gemaakt tussen gestructureerde, half gestructureerde en	●○○○○

	ongestructureerde observatie en participerende observatie, half participerende observatie, niet participerende observatie en actief intervenierende observatie.	
	Het interpreteren van de observaties gebeurt in het multidisciplinair team.	●●●●●
	Hypothesen worden bijgesteld of bevestigd op basis van de observatiepunten.	●●●○○
Groepsobservatie	Er vinden observaties plaats van de jeugdigen op de groep in interactie met andere jeugdigen.	●●●●●
	Er vinden observaties plaats van de jeugdigen in de klas (interactie met andere jeugdigen).	●●●●○
Systematisch	De in het handboek beschreven werkwijze wordt door de verschillende disciplines gevolgd.	●●●●○
Gedragsdeskundige expertise	De medewerkers voldoen aan de gestelde eisen van hun discipline.	●●●●○
	De medewerkers hebben ervaring met het uitvoeren van diagnostiek en observatie bij de doelgroep.	●●●●○
	De medewerkers of de observatieafdeling hebben specifieke scholing gekregen met betrekking tot observatie van de specifieke doelgroep.	●●●○○
Terugkoppeling van uitkomsten en bevindingen	Er vindt standaard terugkoppeling plaats tussen de arrondissementen en de observatieafdeling.	●●○○○
Wetenschappelijk onderzoek	Gegevens over de jeugdigen worden standaard geregistreerd en bijgehouden.	●○○○○
	Er wordt wetenschappelijk onderzoek uitgevoerd/opgezet.	●○○○○
Doelen		
Doelgroep	De doelgroep die is onderzocht op de observatieafdeling voldoet aan de criteria van de beoogde doelgroep.	●●●●●
Kwaliteitswaarborging	De rapportages zijn kwalitatief goed (volgens de criteria van het NIFP).	●●●●○
	De rapportages worden getoetst door de jurist van Teylingereind.	●●●●●
	De rapportages worden getoetst door het NIFP als onafhankelijke instantie.	●●●●●
	Voor advies lopende PIJ-maatregel: Er wordt een onafhankelijk advies gegeven.	●●●●●

Bruikbaarheid rapportages	De gebruikers (OM, ZM, behandelaars) van de rapportages zijn tevreden over de rapportages en vinden de rapportages goed bruikbaar voor de eis, het vonnis of de behandeling/het verlengingsadvies PIJ.	●●●○○
Samenwerking met de ketenpartners	Relevante ketenpartners worden geraadpleegd en/of zijn aanwezig bij de EBO.	●●●○○
Kennis verspreiden	- Er vindt kennisuitwisseling plaats met de lidorganisaties van ForCa. - Er zijn overdraagbare beschrijvingen van de verschillende observatiemethoden gemaakt.	●●●○○ ●●●●○

Samengevat stellen we vast dat de observatieafdeling op zeventien van de 31 beoordelingscriteria goed en op acht criteria gemiddeld wordt beoordeeld. Zes criteria worden als niet voldoende beoordeeld. In de volgende paragraaf trekken we op basis van deze beoordelingen conclusies.

Productiviteit en tijdigheid

Het afgelopen jaar is de capaciteit van de observatieafdeling niet volledig benut. De instroom is namelijk wisselend en kent pieken en dalen. Voor een optimale benutting van de capaciteit en de werkwijze stroomt elke week één jeugdige in en uit. Dit is in 2013 niet gerealiseerd. De afdeling was zelfs een korte periode gesloten totdat er weer voldoende aanmeldingen waren om aan de werkwijze goed invulling te kunnen geven. In piekperiodes was er daarentegen een (beperkte) wachtlijst..

De instroom is in 2013 verder teruggelopen. Deze afname houdt vermoedelijk verband met de algemene terugloop in pro Justitia-onderzoek. Het percentage klinische observaties op het totaal van pro Justitia-onderzoek is sinds 2011 namelijk constant 4%. Teylingereind heeft zelf geen invloed op de instroom. Op basis van een advies uit een trajectconsult of een ambulant onderzoek bepaalt het OM/RC of een klinische observatie gewenst is.

We concluderen dat de observatieafdeling zich houdt aan de voorgeschreven periode van zeven weken observatie. Het opleveren van het definitieve rapport binnen drie weken na uitplaatsing lukt echter in beperkte mate. Vooral het tijdig aanleveren van de rapportage aan het NIFP is een aandachtspunt.

Ondanks dat de normtijden die zijn gesteld voor het aanleveren van de rapportages in het merendeel van de gevallen niet worden gehaald, geven ZM en OM aan dat ze de meeste rapportages tijdig voor de zitting ontvangen. Dit lijkt tegenstrijdig maar hoeft dat niet te zijn. De jeugdigen zijn gedetineerd en dit betekent dat de termijnen voor het voorarrest bepalend zijn voor de planning van de zittingsdatum. Bij een klinische observatie van zeven weken zal de rechtbank er vaak voor kiezen om na 30 dagen geen inhoudelijke behandeling te laten plaatsvinden op de eerste zitting maar de zaak aan te houden tot de volgende zitting. Bij de planning van deze volgende

zitting wordt vermoedelijk een ruime termijn aangehouden zodat het rapport dan wel tijdig voor de zitting beschikbaar is.

(Werkzame) elementen van de observatieafdeling

De uitvoeringspraktijk van de observatieafdeling is grotendeels volgens de beschreven werkwijze in het handboek. De observaties worden uitgevoerd door een multidisciplinair team. De psychologen en psychiaters in het team voldoen aan de voorgeschreven eisen. Er vinden groepsobservaties op de leefgroep en op school plaats. De verschillende disciplines werken volgens de voorgeschreven procedures mits de jeugdige (en zijn systeem) hieraan willen meewerken.

De belangrijkste reden dat er afgeweken wordt van het formele werkproces ligt meestal dan ook buiten de directe invloed van Teylingereind en betreft de proceshouding van de jeugdige en/of diens sociale systeem. Die proceshouding heeft tot gevolg dat niet bij alle jeugdigen het systeem binnen het onderzoek wordt betrokken, het voorgeschreven testmateriaal wordt afgenomen, een schoolobservatie wordt gedaan dan wel vaktherapie wordt toegepast en gesprekken worden gevoerd met psycholoog en psychiater.

Wanneer jeugdigen weigeren mee te werken aan onderdelen wordt overigens wel intensief geprobeerd de jeugdige alsnog te motiveren om wel mee te werken. Medewerkers van Teylingereind en de ketenpartners (OM en ZM en NIFP) stellen de vraag of bij jeugdigen die na vier weken nog aan niets meewerken de observatie moet worden voortgezet. Dit geldt vooral voor die jeugdigen waarbij het ook op basis van de klinische observatie niet lukt om een advies te geven.

Daarnaast concluderen we dat er weinig medeverdachtenobservaties worden uitgevoerd omdat bij groepsdelicten medeverdachten niet standaard geïndiceerd worden voor een klinische observatie. Tot slot merken we op dat in de rapportage relatief weinig expliciete aandacht is voor de culturele observatie.

Met betrekking tot drie kenmerken is verbetering in de werkwijze mogelijk. Het hypothesetoetsend werken is theoretisch onderbouwd maar is weinig zichtbaar in de uitvoeringspraktijk. Hypothesen worden niet SMART-geformuleerd noch in concrete observatiepunten vertaald. Deze aspecten zijn in de theoretische onderbouwing van hypothesetoetsend werk als kernelementen benoemd. Ook in rapportages is niet duidelijk dat er op basis van hypothese onderzoek is uitgevoerd. Het beantwoorden van specifieke observatiepunten naar aanleiding van hypothesen wordt niet door alle disciplines duidelijk in de rapportage weergegeven. Zoals hierboven al aangegeven is ook verbetering mogelijk met betrekking tot de standaard terugkoppeling en wetenschappelijk onderzoek.

De mate waarin de doelen gerealiseerd worden

Op de observatieafdeling worden de jeugdigen geobserveerd die voldoen aan de plaatsingscriteria: jeugdigen die ernstige delicten (vooral geweldsdelicten) hebben gepleegd en waarbij sprake is van complexe problematiek. Een grote groep daarbinnen heeft geweigerd aan ambulant onderzoek mee te werken. Met behulp van de klinische observatie lukt het om bij driekwart van de geobserveerde jeugdigen een advies te geven over de sanctie en eventuele behandeling of

begeleiding. Ook bij het merendeel van de jeugdigen dat niet of ten dele meewerkt aan de onderdelen van de klinische observatie komt de observatieafdeling met een advies.

De kwaliteit van de rapportages is gemiddeld genomen 'goed' en de respondenten van de ketenpartners stellen een verbetering vast in de afgelopen jaren. De rapportages bij meewerkende jeugdigen zijn kwalitatief beter dan bij jeugdigen die in beperkte mate meewerken aan de observaties. Ook stellen we meer variatie vast in de kwaliteit van de rapportages van jeugdigen die deels of in beperkte mate meewerken. Er is veel aandacht voor het motiveren van jeugdigen tot medewerking. De wijze waarop dit in rapportages wordt weergegeven en hoe dit in de beschouwingen en de conclusies van het rapport wordt verrat is echter voor verbetering vatbaar.

We concluderen ook dat er met betrekking tot de kwaliteit van de rapportages nog een verbeterslag mogelijk is. Zo kunnen de bevindingen van de verschillende disciplines nog beter geïntegreerd worden in de diagnostische overwegingen, de forensische beschouwing en in de conclusies. Hierdoor komt de meerwaarde van de multidisciplinaire observatie meer tot zijn recht. Ook kunnen de rapportages compacter worden, zonder dubbelingen en met een duidelijk overzicht van aan welke onderdelen de jeugdigen hebben meegewerkt.

Met betrekking tot de bruikbaarheid van de rapportages zijn zowel de juridische haalbaarheid als de haalbaarheid en uitvoerbaarheid van een voorgestelde behandeling en begeleiding aandachtspunten. Weliswaar is het ondoenlijk voor Teylingereind om alle regionale interventies en mogelijkheden van begeleiding te kennen maar zij kunnen wel meer nog dan thans geschiedt de haalbaarheid en uitvoerbaarheid laten toetsen bij de (jeugd)reclassering en/of de behandelaars in de JJI waar de jeugdige naar toe gaat. Vooral in het kader van een voorwaardelijke sanctie is dit van belang.

Tot slot stelt de observatieafdeling zich tot doel om kennis te verspreiden over de werkwijze en de diagnostiek en advisering aan deze doelgroep. Tot nu toe is de kennisverspreiding vooral intern gericht en aan betrokken ketenpartners in ForCa verband. Wij concluderen dat hiermee nog niet volledig aan de doelstelling wordt voldaan.

Meerwaarde observatieafdeling

Uit het onderzoek blijkt dat de observatieafdeling voor specifieke doelgroepen een duidelijke meerwaarde heeft ten opzichte van ambulante vormen van pro Justitia-onderzoek. Het gaat daarbij in de eerste plaats om jeugdigen met complexe problematiek, die bovendien ernstige delicten hebben gepleegd en waarvoor op basis van ambulant pro Justitia-onderzoek geen goed advies kan worden gegeven. De intensiteit en duur van het onderzoek en de verschillende onderzoeksettings die binnen de observatieperiode worden gecreëerd, bieden de mogelijkheid om in dergelijke gevallen het geestvermogen van de justitiabele goed te onderzoeken en met een gedegen advies te komen. In de tweede plaats heeft de observatieafdeling direct meerwaarde voor jongeren die in ambulante setting hun medewerking aan een persoonlijkheidsonderzoek tot dan toe weigerden. Ook bij deze jeugdigen is sprake van complexe problematiek. Voor de overgrote meerderheid van deze jongeren kan uiteindelijk op basis van de klinische observatie alsnog een advies worden gegeven. Tot slot heeft de observatieafdeling meerwaarde voor jeugdigen met een lopend PIJ-maatregel die stagneert. Op basis van het onafhankelijk onderzoek door Teylingereind kan advies

worden ingewonnen over de mogelijkheden in de behandeling. Voor de laatste twee doelgroepen (weigeraars en jongeren die vastgelopen zijn in hun PIJ-behandeling) zijn naast Teylingereind geen alternatieven voor handen. De geconstateerde knelpunten staan de meerwaarde van de afdeling niet in de weg.

Summary

Introduction

Over the past two decades, focus on forensic diagnostics among young people has increased. On the one hand, there is an increase in attention for behavioural disorders among and treatment options for juvenile delinquents, while on the other the judiciary powers have an increasing need for advice about young people with serious behavioural problems. The latter development has been continued with the introduction of the adolescent criminal code.

If psychopathology is suspected in a juvenile suspect, the delegated judge or public prosecutor may order a forensic diagnostic examination. Annually, about 1,400 of these examinations are carried out. The Child Care and Protection Board provides advice concerning minors within the framework of juvenile criminal law, and the probation and after-care service (3RO) within the framework of adult criminal law. In addition, a pro Justitia report can be drawn up under the auspices of the Netherlands Institute of Forensic Psychiatry and Psychology (NIFP). The advice should contain recommendations in relation to the type of sanction and, in the case of a suspended sentence, the contents of the supervision and the guidance with regard to the compliance with the conditions also.

The most thorough and, for juvenile persons, far-reaching type of pro Justitia investigation is a clinical observation, during which the juvenile person stays in an observation unit where he or she is observed by various disciplines. The employees are trained in carrying out observations. Since 2009, this second type of pro Justitia investigation has taken place in the observation unit of the Teylingereind youth detention centre in Sassenheim.

The observation unit is also used for another purpose. One of the sanctions in juvenile criminal law, in particular for juvenile persons with a deficient or morbid disorder who have committed a violent or sex offence, is the imposing of an 'institutional placement order' (*PIJ-maatregel*). If the treatment within the framework of the PIJ-maatregel stagnates, or if a prolongation of the PIJ-maatregel is required to be issued and the treatment has resulted in insufficient progress so far, an independent clinical observation can be carried out in the Teylingereind observation unit. The clinical observation will result in advice concerning the possible substantiation of the treatment and/or supervision, the substantiation of the social rehabilitation within the framework of the schooling and training programme (STP), or the conditional termination.

By order of the Wetenschappelijk Onderzoeks- en DocumentatieCentrum (Dutch Scientific Research and Documentation Centre; WODC), between October 2013 and July 2014 the DSP group carried out a process evaluation into the Teylingereind observation unit. This evaluation was a follow-up of an earlier process evaluation from 2010 and is related to the functioning of the observation unit during the period between 2011 up to and including the spring of 2014.

Research questions and research approach

Two research questions were central to the research:

- 1 How is the forensic observation unit currently functioning, taking into account the results of the 2010 process evaluation?
- 2 What is the added value of the forensic observation unit within the sector of the juvenile forensic diagnostics?

The DSP group applied various research methods to answer the research questions. Using desk research, the formal working process has been described, the theoretical substantiation of the (working method) of the observation unit has been studied and improvements as a result of the former process evaluation have been mapped. A file examination was carried out, interviews took place and registration data were analysed in order to gain insight into the working practices. A file examination into 25 digital files of juvenile persons who were observed in the observation unit in 2013 for a pro Justitia investigation was executed for the same goal. The working method applied in these files was examined using a scoring scheme. In addition, the quality of the pro Justitia reports in these files has been assessed using the STER-J, a screening instrument developed by NIFP. 39 stakeholders in the evaluation were questioned using semi-structured (group) interviews. In addition to the Teylingereind employees, respondents included representatives of the public prosecutors, youth detention centres and the NIFP, judges and Bar members. Fifteen Teylingereind employees completed a concise questionnaire. Finally, FRIS registration data concerning the pro Justitia investigations in 2011 and 2013 and additional internal registration data of Teylingereind of 2012 and 2013 were analysed.

Goals of the observation unit

Based on the improvement plans and interviews, the goals of the observation unit could be formulated as follows:

- To improve diagnostics in matters of juvenile persons with complex issues in which, based on ambulatory investigations, no clarity can be provided about the relationship between the offence and the underlying complex issues of juvenile persons.
- Improvement of advice in issues in which, based on ambulatory investigations, insufficient clarity can be provided concerning the most desirable completion.
- The increase of chances of social rehabilitation of the juvenile individuals by providing advice in which the demand for care of the juvenile individuals can be related better to the completion, as a result of which recidivism can be prevented.
- Combining knowledge and experience to one single location in order to be able to make a more efficient and improved diagnosis and give advice.

Formal working process

The formal working process of the observation unit is described in a handbook. The observation period is seven weeks and is executed by a multidisciplinary team. The following effective elements for the unit are described: working according to a multidisciplinary method, hypothesis-testing observation, group observation, working systematically, behavioural expertise, feedback of results and findings and scientific research.

The findings

A set of criteria was applied in order to assess the Teylingereind practice of implementation. These criteria were used to determine the extent to which the implementation practice was consistent with the formal working agreements and the initial goals of the unit. The diagram below summarises the results of the assessment of the Teylingereind practice of implementation using the criteria. Clarification is provided in the next section.

Production and timeliness	Criterion	Extent to which the criteria are met
Production	The capacity is optimally utilised.	●●●●○
Lead time	- The prescribed seven-week observation period is employed - The prescribed period of ten weeks is employed for the investigation process.	●●●●● ●●●○○
Timeliness	The reports are supplied in good time to the public prosecutors, judges and practitioners in the case of a current PIJ-maatregel	●●●○○
0(active) characteristics of the observation unit		
Working according to a multidisciplinary method	- As standard, a multidisciplinary team is used which consists of a research leader, psychologist, psychiatrist, social milieu investigator, test assistant, practicing therapist, teacher, pedagogical staff member and a lawyer. - The findings of the various disciplines are set down/reported in a report. - An exchange takes place of the findings by the various disciplines. - Based on the findings of the disciplines, a multidisciplinary-borne diagnosis and/or advice is given.	●●●●● ●●●●● ●●●●○ ●●●●○
Hypothesis-testing observation	- Hypotheses are formulated that are translated into an observation plan containing observation points for the various disciplines. - The observations are executed in conformity with the plan. - The observation points are reported in a neutral manner. - A distinction is made between structured, semi-structured and unstructured observations and participating observation, semi-participating observation, non-participating	●●●○○ ●●○○○ ●●●●○ ●○○○○

	observation and active intervening observation. • The interpretation of the observations takes place in the multidisciplinary team. • Hypotheses are adjusted or confirmed based on the observation points.	●●●●● ●●●○○
Group observation	• Observations take place of the juvenile persons in the group in the interaction with other juvenile individuals. • Observations take place of the juvenile persons in the classroom (interaction with other juvenile individuals).	●●●●● ●●●●○
Systematic	• The various disciplines work according to the working method described in the handbook.	●●●●○
Behavioural expertise	• Employees comply with the requirements as set by their discipline. • Employees are experienced in the execution of diagnostics and observation concerning the target group. • Employees or the observation unit have had specific training relating to the observation of the specific target group.	●●●●○ ●●●●○ ●●●○○
Feedback of results and findings	• As standard, feedback is exchanged between the court districts and the observation unit.	●●○○○
Scientific research	• As standard, information about the juvenile individuals concerned are recorded and kept up-to-date. • Scientific research is executed/set up.	●○○○○ ●○○○○
Targets		
Target group	• The target group investigated in the observations unit complies with the criteria of the intended target group.	●●●●●
Quality assurance	• The reports are of a high quality (according to the criteria of the NIFP). • The reports are tested by the Teylingereind lawyer. • The reports are tested by the NIFP as an independent institution. • For advice on a current PIJ-maatregel: independent advice is provided.	●●●●○ ●●●●● ●●●●● ●●●●●
Usefulness of the reports	• The users (public prosecutors, judges, practitioners) of the reports are satisfied with the reports and consider the reports to be useable for the demand, the	●●●○○

	judgement or the treatment/PIJ prolongation advice.	
Collaboration with chain partners	• Relevant chain partners are consulted and/or are present at the EBO.	●●●○○
Disseminate knowledge	• An exchange of knowledge takes place among the ForCa member organisations.	●●●○○
	• Transferable descriptions of the various observation methods are made.	●●●●○

In summary, we establish that the observation unit is assessed as good in 17 of the 31 assessment criteria and as average in eight criteria; six criteria are assessed as insufficient. Based on these assessments, we make conclusions in the sections below.

Productivity and timeliness

Over the past year, the capacity of the observation unit was not fully used: the influx varied and showed increases and decreases. For an optimum use of capacity and the working method, one juvenile individual is taken in and one flows out every week. This was not realised in 2013; the unit was even closed for a short period until sufficient admissions were realised in order to provide a proper substantiation for the working method. During peak periods, on the other hand, there was a (limited) waiting list.

In 2013, the influx declined further, which is probably related to the general decline in pro Justitia investigations. The percentage of clinical observations in the overall pro Justitia investigations has constantly been 4% since 2011. Teylingereind itself cannot control the influx. Based on advice from a procedure consultation or an ambulatory investigation, the public prosecutor/delegated judge determines whether a clinical observation is required.

We conclude that the observation unit complies with the prescribed period of seven weeks of observation; however, delivering the definitive report within three weeks after transfer succeeds only to a limited extent. The timely delivery of the report to the NIFP is an important point of concern.

Despite the fact that the standard times as set for the delivery of the reports are not realised in the majority of the cases, the judges and public prosecutors indicate that they receive most reports in good time before the court session. This seems a contradiction but is not necessarily the case because the terms of the pre-trial detention determine the schedules of the court session. The court will in case of a clinical observation often opt not to have any intrinsic treatment of the case during a first session, but instead to stay the proceedings until the next session. When scheduling this next session, plenty of time is set to ensure the report will be available in good time for the session.

(Active) elements of the observation unit

The implementation practice of the observation unit is mainly according to the working method described in the handbook. The observations are carried out by a multidisciplinary team and the psychologists and psychiatrists in the team comply with the demands prescribed. Group observations take place in the community as well as in school. The various disciplines work

according to the prescribed procedures, provided the juvenile individual (and his/her system) agrees to collaborate.

The most important reason for deviating from the formal working process is usually beyond Teylingereind's direct control and concerns the attitude of the juvenile and/or his/her social system. The juvenile person and the social system may chose not to corporate in some or all of the observation activities. This means that not for every juvenile person the system is involved in the research; the prescribed test material is taken; a school observation is carried out or practicing therapy is applied and discussions are held with the psychologist and psychiatrist.

If juvenile persons refuse to collaborate in certain components, it is intensively attempted to encourage the juvenile person to collaborate. Teylingereind employees and the chain partners (public prosecutors, judges and NIFP) establish whether the observation should be continued if juvenile persons are still refusing to collaborate after four weeks. This applies in particular to the juvenile persons for whom it has proven impossible to provide advice based on the clinical observation.

In addition, we conclude that few co-suspect observations are carried out because, in the case of group offences, co-suspects are not indicated for a clinical observation as standard. Finally, the report has relatively little explicit attention for cultural observation.

An improvement in the working method is possible in relation to three characteristics. The hypothesis-testing working is theoretically substantiated but visible in a limited extent in the implementation practice. Hypotheses are not formulated according to SMART, nor translated into concrete observation points. These aspects have been designated as core elements in the theoretical substantiation of hypothesis-testing work. It is unclear in reports that research has been executed based on hypotheses. The answering of specific observation points as a result of hypotheses is not clearly represented in the report by all disciplines. As indicated above, improvement is possible relating to the standard feedback and scientific research.

The extent to which goals are realised

The observation unit observes juvenile individuals who comply with the commitment criteria: juveniles who have committed serious offences (violent offences in particular) and where complex issues are concerned. A large group has refused to collaborate in ambulatory research. Using the clinical observation, advice can be provided about the sanction and possible treatment or supervision in the case of three-quarters of the juveniles observed. The observation unit also provides advice for the larger part of the juvenile persons who do not (fully) collaborate with the components of the clinical observation.

On average, the quality of the reports is 'good' and the respondents of the chain partners have noticed an improvement over recent years. The reports for collaborating juvenile persons are of a higher quality, as compared to those of the juvenile persons who collaborate in a limited extent in the observations. We have also noticed increased variety in the quality of the reports of the juvenile persons who collaborate to a limited extent. There is much attention for encouraging juvenile

persons to collaborate. The manner in which this is reflected in reports and how this is incorporated in the considerations and conclusions of the report are, however, subject to improvement.

We also conclude that some improvement is possible with regard to the quality of the reports. The findings of the various disciplines could be better integrated into the diagnostic considerations, the forensic consideration and the conclusions, ensuring that the added value of the multidisciplinary observation is justified. The reports could be made more compact without any repetition and with a clear overview of the components in which the juvenile persons collaborated.

With regard to the usability of the reports, both the legal feasibility and the feasibility and workability of a proposed treatment are points of special interest. It is indeed impossible for Teylingereind to be informed of all regional interventions and supervision options, but they can have the feasibility and workability tested to a greater extent than is currently the case at the (juvenile) rehabilitation and/or by the practitioners in the youth detention centre to which the juvenile person is sent. This is of particular importance within the framework of a suspended sanction.

Finally, the observation unit has the objective of disseminating knowledge about the working method and the diagnostics and providing advice to this target group. So far, the dissemination of knowledge is particularly focused internally and to the chain partners involved in connection with ForCa. We conclude that the goal has not been entirely complied with.

Added value of the observation unit

The research shows that the observation unit for specific target groups has a clear added value in relation to ambulatory types of pro Justitia investigations. Firstly, this involves juvenile persons with complex issues who have committed serious offences and for whom no proper advice can be provided based on ambulatory pro Justitia investigations. In these cases, the intensity and duration of the investigation and the various research settings that are created in the observation period provide the opportunity to properly research the mental faculties of the individual concerned and provide in-depth advice. Secondly, the observation unit has a direct added value for juvenile persons who had thus far refused to collaborate in a personality research in an ambulatory setting. These juvenile persons also suffer from complex issues. Ultimately, based on the clinical observation, advice can be provided for the majority of these juvenile persons. Finally, the observation unit has added value for juvenile persons with a current PIJ-maatregel that is stagnating. Based on the independent research by Teylingereind, advice can be obtained concerning the options in the treatment. For the last two target groups (refusers and juvenile persons who have come to a standstill in their PIJ treatment), there are no alternatives other than Teylingereind. The bottlenecks established do not affect the added value of the unit.

1 Inleiding

In de laatste twee decennia is steeds meer aandacht gekomen voor forensische diagnostiek bij jeugd. Enerzijds is er sprake van een toename van de aandacht voor gedragsstoornissen en behandelmogelijkheden bij delinquente jeugdigen, anderzijds is bij de rechterlijke macht sprake van een toenemende behoefte aan voorlichting door gedragswetenschappers en advies over jeugd met ernstige gedragsproblematiek. Deze laatste ontwikkeling is doorgezet met de introductie van het adolescentenstrafrecht.

Wanneer er vermoedens bestaan dat er bij een jeugdige verdachte sprake is van psychopathologie kan de rechter-commissaris (RC) of de officier van justitie (OvJ) opdracht geven tot een onderzoek naar het geestvermogen (hierna: persoonlijkheidsonderzoek). Jaarlijks worden er zo'n 1.400 van dergelijke onderzoeken pro Justitia uitgevoerd. In het kader van het jeugdstrafrecht wordt de advisering over minderjarigen gedaan door de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) en in het kader van het volwassenstrafrecht door de reclassering (3RO). Daarnaast kan onder auspiciën van het Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie (NIFP) een pro Justitia-rapportage worden opgesteld. In het advies moet niet alleen een advies gegeven worden over het type sanctie, maar bij een voorwaardelijke straf ook over de inhoud van het toezicht op en de begeleiding bij het nakomen van de voorwaarden.

Het onderzoek pro Justitia kent verschillende varianten. In de meeste gevallen betreft het een ambulant onderzoek waarbij de rapporteur pro Justitia de verdachte thuis of in een JJI bezoekt en met hem/haar een aantal onderzoeksgesprekken voert. Er kan hierbij gekozen worden voor een monodisciplinair onderzoek, dit wil zeggen een rapportage door een psychiater of psycholoog, een multidisciplinair onderzoek, een rapportage door zowel een psychiater en psycholoog (dubbel) of door deze beide disciplines en een milieuonderzoeker (triple).

De meest grondige, maar voor de jeugdige ook meest ingrijpende vorm van pro Justitia-onderzoek is een klinische observatie. De jeugdige verblijft op een observatieafdeling waar hij of zij door meerdere disciplines wordt geobserveerd. De werkwijze van de leefgroep is hierop ingesteld en de medewerkers zijn getraind in het verrichten van observaties. Dit laatste type onderzoek pro Justitia vindt sinds 2009 in de observatieafdeling van de JJI Teylingereind te Sassenheim plaats.

De observatieafdeling wordt daarnaast ook nog voor een ander doel gebruikt. Eén van de sancties in het jeugdstrafrecht, voor jeugdigen met een gebrekkige of ziekelijke stoornis die een geweldsdelict of een zedendelict hebben gepleegd, is de zogenaamde PIJ-maatregel (Plaatsing in een Inrichting). Als de behandeling in het kader van de PIJ-maatregel stagneert of wanneer een advies tot verlenging van de PIJ-maatregel moet worden afgegeven en de behandeling tot nu toe onvoldoende vooruitgang heeft opgeleverd kan een onafhankelijk klinische observatie worden

uitgevoerd in de observatieafdeling van Teylingereind¹. Uit de klinische observatie komt een advies over de mogelijk invulling van de behandeling en/of de begeleiding en het toezicht bij een voorwaardelijke verlenging.

In dit rapport wordt verslag gedaan van een procesevaluatie van deze observatieafdeling die door DSP-groep werd uitgevoerd. Het veldwerk van het onderzoek vond plaats tussen december 2013 tot en met mei 2014 en had betrekking op het functioneren van de observatieafdeling in de periode 2011 tot en met voorjaar 2014.

1.1 Doel en onderzoeksvragen

De procesevaluatie is een vervolgonderzoek op een eerdere procesevaluatie uit 2010 van de (toen nog) twee observatieafdelingen van Teylingereind. In die evaluatie werd onder meer geconstateerd dat het werkproces nog niet volledig uitgekristalliseerd was en dat nog geen theoretische onderbouwing voor de werkwijze op de observatieafdeling op schrift was gesteld. De huidige evaluatie heeft tot doel inzicht te bieden in de onderbouwing van de aanpak en het huidige functioneren van de observatieafdeling teneinde na te gaan wat de meerwaarde is ten opzichte van de andere vormen van onderzoek pro Justitia. Deze doelstellingen zijn vertaald in de volgende tweevoudige probleemstelling:

- Hoe functioneert thans de forensische observatieafdeling, mede indachtig de uitkomsten van de procesevaluatie in 2010?
- Wat is de meerwaarde van de forensische observatieafdeling binnen de sector van de jeugdforensische diagnostiek (pro Justitia-onderzoek jeugd)?

Deze probleemstelling is nader geoperationaliseerd in een aantal onderdelen en onderzoeksvragen:

Deel 1 Ontbreken theoretisch kader (definiëring van en samenhang tussen aanleiding, doelen, werkwijze en de kwaliteit van de eindrapportage) volgens procesevaluatie 2010 en aanpassingen sindsdien

- 1 Heeft Teylingereind inmiddels een theoretisch kader voor het intramurale observatieonderzoek geformuleerd, en zo ja, wat is dat en wat staat daar in?
- 2 Is daarin thans tot uiting gebracht, zoals gevraagd in 2010:
 - a op welke wijze de observatieafdelingen kunnen bijdragen aan het oplossen van de knelpunten in het jeugdforensische veld;
 - b op welke wijze de werkwijze bijdraagt aan het bereiken van de doelen van het opzetten van de observatieafdeling;
 - c op welke wijze er verband is tussen de werkwijze (observatiesystematiek en procesgang) en de kwaliteit van het eindrapport.

Noot 1 De PIJ-maatregel duurt 3 jaar. Afhankelijk van het soort misdrijf en de ontwikkeling van de jongere, kan de rechter de maatregel verlengen tot in totaal maximaal 7 jaar. Het laatste jaar van de PIJ-maatregel is in principe voorwaardelijk. Daardoor kan de jongere weer geleidelijk terugkeren naar de samenleving. Met de komst van het adolescentenstrafrecht sinds 1 april 2014 blijft de duur van de PIJ-maatregel 3 jaar (verlenging tot maximaal 7 jaar). Is de jongere daarna nog steeds een gevaar voor de samenleving? Dan kan de rechter de PIJ omzetten in een terbeschikkingstelling (tbs).

- 3 Hoe is de wetenschappelijke onderbouwing van het theoretisch kader?
- 4 Is de werkwijze gewijzigd sinds de procesevaluatie?
- 5 Welke andere verbeteringen zijn aangebracht sedert de evaluatie 2010?

Het functioneren van Teylingereind in fase 2 dient te worden getoetst aan criteria uit theorieën voor het goed functioneren van het jeugdforensische veld, zoals ook in de procesevaluatie 2010 is gedaan (zie verder methoden en technieken).

Deel 2 Het functioneren van Teylingereind ten aanzien van de observatie van de jeugdigen

- 1 Hoeveel jeugdigen zijn in de periode 2012 -2013 geobserveerd, op welke indicatie en door wie aangevraagd? Hoeveel is dat ten opzichte van het geheel aan pro Justitia-rapportages?
- 2 Wat zijn de kenmerken van deze jeugdigen en welke delicten hebben zij begaan?
- 3 Welke diagnoses zijn daarbij gesteld en welke behandelingen geadviseerd? Zijn deze adviezen opgevolgd?
- 4 In hoeverre zijn afspraken in de praktijk nageleefd ten aanzien van werkwijze (van observatiesystematiek, procesgang en rapportage) in vergelijking met de procesevaluatie 2010?
 - Is er thans sprake van een systematische registratie, rapportage en communicatie? Wat kan gezegd worden over de uniformiteit van de werkwijze?
 - Hoe en hoe vaak zijn de ouders/verzorgers bij het onderzoek betrokken?
 - Hoe wordt rekening gehouden met de observatie van verschillende typen jongens²?
 - Is het aanbod van jeugdigen afgestemd op de capaciteit tot observeren van jeugdigen van Teylingereind of zijn er bijvoorbeeld wachttijden?
- 6 Wat kan concluderend gezegd worden over de haalbaarheid, wijze van implementatie en werkbaarheid van het theoretisch kader?
- 7 Wat kan gezegd worden over het functioneren van de observatieafdeling afgezet tegen het theoretisch kader (dus knelpunten, doelen, werkwijze en rapportage) óf, indien niet mogelijk gebleken, criteria voor het functioneren van het jeugdforensische veld?
- 8 In hoeverre zijn de doelen voor de observatieafdeling in de praktijk gerealiseerd?
- 9 Wat zijn de succesfactoren, knelpunten en neveneffecten van de werkwijze op Teylingereind?

Deel 3 Conclusies meerwaarde pro Justitia-rapportages en PIJ-behandelrapportages Teylingereind

- 1 Wat kan gezegd worden op basis van de bevindingen uit deel 1 en deel 2 en de vorige vraag, over de meerwaarde van Teylingereind in vergelijking tot ambulante en residentiële pro Justitia onderzoeken en rapportages, zoals met betrekking tot de volgende criteria uit de literatuur: concentratie van expertise, ervaring met de doelgroep, opbouw aan expertise en standaardnormen, multidisciplinair onderzoek, een meer effectieve toepassing van het jeugdrechtsysteem en een effectievere behandeling omdat de jongens sneller op de juiste plaats terechtkomen?
- 2 Zien de betrokken professionals van de rechtelijke macht, het OM en behandelaars van de jeugdigen een meerwaarde in de observatieafdeling Teylingereind?
- 3 Heeft de observatieafdeling specifiek meerwaarde voor een bepaald type jongens en waarom?

Noot 2 Voor verschillende groepen zijn werkgroepen geformuleerd om richtlijnen voor aanvullende diagnostiek te formuleren.

- 4 Welke alternatieven zijn er voor deze doelgroep jeugdigen als de mogelijkheid tot observatie in Teylingereind niet zou bestaan?
Wat kan er sinds de procesevaluatie 2010 gezegd worden over het functioneren en de meerwaarde van Teylingereind? Wat is er sindsdien veranderd?

1.2 Onderzoekaanpak

Om tot een beantwoording van de onderzoeksvragen te komen, zijn binnen de evaluatie verschillende methoden van onderzoek toegepast. In deze paragraaf beschrijven we deze methoden afzonderlijk en vermelden de eventuele bijzonderheden daarbij. De paragraaf wordt afgesloten met een schema waarin per onderzoeksvraag wordt aangegeven welke methoden van onderzoek uiteindelijk gebruikt zijn voor de beantwoording ervan.

Het onderzoek werd begeleid door een begeleidingscommissie. Zie voor de leden van deze commissie bijlage 1.

1.2.1 Deskresearch

Binnen de studie werd deskresearch verricht op uiteenlopende schriftelijke bronnen. Het deskresearch had tot doel om:

- 1 een actuele beschrijving te geven van de huidige proces- en beleidsafspraken van de observatieafdeling;
- 2 vast te stellen of Teylingereind een theoretisch kader voor het intramurale observatie-onderzoek kent;
- 3 vast te stellen of, en zo ja in hoeverre, de problemen in het jeugdforensische veld die als aanleiding voor de oprichting van de observatieafdeling golden thans nog prevalent zijn.

De volgende schriftelijke bronnen zijn geraadpleegd:

- Forensisch Centrum Teylingereind (2013). Handboek observatieafdeling Teylingereind, versie 3.0 april 2013. Sassenheim: Forensisch Centrum Teylingereind.
- Forensisch Centrum Teylingereind (2012). Observatieafdeling Teylingereind. Evaluatie 2011 en verbeterplan 2012. Intern document
- Weeland, J., Mulders, L.T.E., Wied, de M. & Brugman, D. (2011). Procesevaluatie observatieafdelingen Teylingereind. Utrecht: Den Haag: Universiteit Utrecht/WODC.
- Schalk C. & Hulshof M. (2013). Een puzzel van zeven weken: observeren, rapporteren en adviseren. Proces 2013 (92), 220-223

1.2.2 Analyse FRIS-registratie

Om vast te stellen hoeveel onderzoeken pro Justitia werden verricht in de periode 2011-2013 is bij het NIFP een overzicht opgevraagd van het soort en de aantallen rapportages pro Justitia. Ook zijn voor de verschillende onderzoeken pro Justitia de doorlooptijden opgevraagd. De cijfers zijn geëxtraheerd uit het Forensisch Registratie en Informatie Systeem (**FRIS**) van het NIFP. Het extractieverzoek kende de volgende parameters:

- 1 Totaal aantal adviesproducten jeugd van en via NIFP uitgesplitst alle varianten rapportages pro Justitia uitgesplitst naar maand voor de periode 2011 tot heden.

- 2 Totaal aantal rapporten geproduceerd door observatieafdeling Teylingereind uitgesplitst naar maand voor de periode 2011-2013.
- 3 Tabel met doorlooptijden voor enkel, dubbel, triple, en Teylingereind in dagen (2011-2013).
- 4 Tabel met % van de rapporten dat binnen de maximale doorlooptijd beschikbaar was uitgesplitst naar enkel, dubbel, triple, en Teylingereind (2011-2013).
- 5 Tabel met leeftijd uitgesplitst naar enkel, dubbel, triple, en Teylingereind (2011-2013).
- 6 Tabel met geslacht uitgesplitst naar enkel, dubbel, triple, en Teylingereind (2011-2013).
- 7 Tabel met etnische achtergrond uitgesplitst naar enkel, dubbel, triple, en Teylingereind (2011-2013-2013).
- 8 Tabel met diagnose uitgesplitst naar enkel, dubbel, triple, en Teylingereind (2011-2013).
- 9 Tabel met uitgebracht advies uitgesplitst naar enkel, dubbel, triple, en Teylingereind (2011-2013).
- 10 Tabel met uitspraak rechter conform advies: ja/nee, uitgesplitst naar enkel, dubbel, triple, en Teylingereind (2011-2013).

In de definitieve extractie kon alleen de tabel met gerechtelijke uitspraken niet worden geleverd. De tabel met etnische achtergrond uit het FRIS is uiteindelijk niet gebruikt voor het onderzoek, omdat de etniciteit van een grote meerderheid van de jeugdigen (van alle enkel, dubbel, en triple rapportages) onbekend was waardoor geen vergelijking met Teylingereind mogelijk was en omdat niet etniciteit maar nationaliteit van de jeugdige in de registraties is opgenomen. Een groot deel van de jeugdigen heeft een dubbele nationaliteit..

1.2.3 Dossieranalyse

Binnen de evaluatie is een dossieronderzoek uitgevoerd op 25 afgeronde dossiers (dossiers waarin een definitieve adviesrapportage aanwezig is). De selectie van dossiers was niet willekeurig en werd gebaseerd op drie criteria:

- Zo recent mogelijk.
- In het dossier dienden notulen aanwezig te zijn van zo veel mogelijk van de voorgeschreven overlegmomenten.
- Het dossier dient uitsluitend betrekking te hebben op reguliere rapportages pro Justitia. Rapportages in het kader van een lopende PIJ-maatregel werden uitgesloten van de selectie.

De keuze de *meest recente* zaken te nemen werd gemotiveerd door het feit dat het implementatieplan pas in 2012 is uitgerold. Voordat een nieuwe werkwijze uitgekristalliseerd is en de stakeholders de noodzakelijke routine hebben opgebouwd, dient enige tijd verstreken te zijn. Hoe recenter de dossiers hoe meer aan die voorwaarde voldaan is. Op die manier werd voorkomen dat we uitspraken zouden doen die geen betrekking hadden op de huidige stand van zaken. De dossiers van 25 van de 30 in 2013 ingestroomde jongeren waarvan ook de rapportage definitief was in 2013 zijn gescreend (83%).

De *aanwezigheid van de notulen* van de voorgeschreven overleggen (zie hoofdstuk 2) was van belang omdat de verwachting was dat veel van de benodigde informatie voor het dossieronderzoek in deze notulen vervat was. Niet in alle dossiers waren de notulen aanwezig en niet van alle overleggen. Slechts in enkele dossiers waren notulen van alle overleggen aanwezig (zie hoofdstuk 5 voor redenen). Doordat we het overgrote deel van de dossiers uit 2013 hebben gescreend en we

geen aanwijzingen hebben gehad dat de dossiers die geen notulen hadden afweken van de gescreende dossiers, gaan we er vanuit dat de selectie niet heeft geleid tot een bias in de uitkomsten.

De keuze om *uitsluitend reguliere rapportages pro Justitia* in de steekproef te betrekken wordt door twee argumenten gemotiveerd. In de eerste plaats is het aantal PIJ verlenging- of behandeladviezen op jaarbasis zeer beperkt. Als gevolg daarvan zou slechts een beperkt aantal *recente* rapporten in het onderzoek betrokken kunnen worden. Het geringe aantal zou echter generalisatie niet zinvol maken. Omdat binnen het onderzoek slechts ruimte was voor 25 dossiers zou het betrekken van PIJ-dossiers er bovendien toe leiden dat het aantal reguliere dossiers binnen het onderzoek lager zou uitvallen, hetgeen de mogelijkheden tot generalisatie van de uitkomsten van dat deel van het dossieronderzoek eveneens nadelig zou beïnvloeden. Om die reden werd besloten uitsluitend reguliere onderzoeken pro Justitia in het dossieronderzoek te betrekken.

Het dossieronderzoek viel uiteen in twee delen. In het eerste onderdeel (dat overigens gelijktijdig met het tweede onderdeel werd uitgevoerd) werd vastgesteld in hoeverre de formele werkafspraken en procedures consequent werden opgevolgd. In het tweede deel werd het eindrapport pro Justitia beoordeeld en vastgesteld of dat rapport voldoet aan rapportageprotocollen en gebruikerseisen. We lichten beide onderdelen toe:

Onderdeel I: procesgang

Om vergelijkbaarheid met de eerste procesevaluatie te waarborgen, is getracht het instrument 'procesgang' zoals ontwikkeld door de Universiteit Utrecht opnieuw te gebruiken. Dit bleek echter slechts ten dele mogelijk. Deels omdat de werkwijze van de observatie naderhand was doorontwikkeld zodat de rating-items niet meer precies aansloten bij de voorgeschreven werkwijze, deels ook omdat onze onderzoekaankpak een andere insteek had.

Uiteindelijk is op basis van het handboek van de observatieafdeling (zie hoofdstuk 2) het werkproces uitgeschreven en vastgesteld welke procedures en werkafspraken voor het observatieproces golden. Daarna is door één van de onderzoekers steekproefsgewijs op locatie in Teylingereind vastgesteld hoe de digitale dossieropbouw eruit zag zodat duidelijk werd over welke van de voorgeschreven processtappen en werkmethodes informatie in het dossier teruggevonden kon worden. Op basis van deze exercitie is vervolgens het screeningsinstrument gemaakt. Het instrument kent 125 items die afzonderlijk – volgens een van te voren vastgestelde systematiek - gescoord moeten worden (zie bijlage 2 voor het volledige instrument).

Omdat het instrument alleen vaststelt of iets in het dossier aanwezig is of niet en geen interpretatie vraagt van de onderzoeker is geen interraterbetrouwbaarheidsonderzoek verricht.

In de periode 5 tot en met 26 februari 2014 zijn door twee onderzoekers van DSP-groep op locatie 25 dossiers met het instrument gescreend. De uitkomsten van de screening werden ingevoerd in Excel en zijn naderhand geanalyseerd.

Onderdeel II: kwaliteit rapportages

Gelijktijdig met het dossieronderzoek naar de procesgang is de kwaliteit van de 25 rapportages uit de geselecteerde dossiers beoordeeld. Hiervoor is gebruik gemaakt van de STER-J. Dit instrument is door het NIFP ontwikkeld om de kwaliteit van de rapportages pro Justitia in kaart te brengen en

kent 46 onderwerpen in zeven clusters of domeinen.³ Deze operationalisering is ontstaan op basis van gestructureerde en uitgebreide navraag met conceptmapping naar de meest bepalende bruikbare factoren van de rapportage, zoals deze door opdrachtgevers (zoals kinderrechters) en gebruikers (zoals behandelaars) van belang geacht worden. Hierdoor is een prioritering en clustering van factoren ontstaan (Duits, 2006). De STER-J kan inzicht geven in de kwaliteit van deze rapportages en in aspecten die verbetering behoeven.

In de procesevaluatie van Teylingereind is de STER-J echter niet standaard toegepast. Hiervoor hadden we de volgende redenen:

- De STER-J is ontwikkeld voor het scoren van een psychologisch of psychiatrisch pro Justitia-rapport. De rapportages van de observatieafdeling bevatten naast verslagen van beide genoemde disciplines ook verslagen van milieuonderzoeker, pedagogisch medewerkers, vaktherapeut en docent. De informatie in het gehele rapport is gebruikt voor de beoordeling.
- De STER-J beoordeelt of het functioneren van jeugdigen in drie domeinen (thuis, school en met peers/leeftijdsgenoten) kwalitatief goed is weergegeven. In de rapportages van de observatieafdeling wordt (ook) een beschrijving gegeven van het functioneren van de jeugdige in de JJI (groep en onderwijs). Omdat dit een element van de veronderstelde meerwaarde van de observatieafdeling is hebben we dit, als hiervan een goede beschrijving is gegeven op basis van de observatie op de afdeling, meegenomen in de score. Ook als er geen informatie is over het functioneren van de jeugdige op school of met leeftijdsgenoten, op basis van informatie van de jeugdige en/of zijn ouders als ze niet willen meewerken aan het onderzoek, is dit meegenomen in de score. Bij die jeugdigen waar dit het geval is, zouden de scores lager uitkomen als we dit niet zouden meewegen.

Aanvankelijk was het de bedoeling de uitkomsten van de STER-J te vergelijken met een steekproef van ambulante pro Justitia-rapportages. In de praktijk bleek dit echter niet mogelijk omdat de doelgroep die binnen de observatieafdeling onderzocht wordt, zo afwijkend is van de overige onderzochte jeugdigen dat geen conclusies aan de vergelijking verbonden konden worden. In plaats daarvan zijn de rapportages zonder vergelijkingsgroep gescreend en is vastgesteld of zij tenminste van voldoende niveau zijn volgens de normen van de STER-J.

Het bepalen van het kwaliteitsniveau gebeurde nadat de onderzoeker het instrument op dezelfde wijze leerde toepassen als de manier waarop het NIFP het instrument hanteert. Alleen dan kon een betrouwbare uitspraak worden gedaan over de kwaliteit van de rapportage. Om aan deze eis te

Noot 3 Met de STER-J is een evaluatie mogelijk van de 46 items, van de zeven domeinen of clusters waarin de factoren zijn ingedeeld en van het totaalrapport. Elk item wordt gescoord in een van de drie scoringscategorieën: 0) Slecht, nee, afwezig; 1) Voldoende, twijfel, ten dele en 2) Goed, ja, aanwezig. Bij sommige items is het mogelijk om niet van toepassing (n.v.t.) te scoren. Er is een handleiding, die per item scoringscriteria geeft. De STER-J heeft kritische items die zwaarder wegen dan 'gewone' items voor het resultaat per domein en voor het resultaat van de rapportage omdat deze meer van belang geacht werden door opdrachtgevers en gebruikers. De STER-J is een goed instrument voor de beoordeling van de bruikbaarheid van de rapportage als weergave van wat opdrachtgevers en gebruikers wensen. De STER-J zegt niets over de juistheid van de diagnostiek of de juistheid van het advies, maar geeft een beoordeling over de volledigheid, transparantie, consistentie en verantwoording van de onderzoeksbevindingen. De zeven domeinen van de STER-J zijn de volgende: 1) Expertise rapporteur, 2) Vorm, 3) Inzicht en verklaring: historie en milieu, 4) Inzicht en verklaring: functioneren en ontwikkeling, 5) Inzicht en verklaring: functioneren ten tijde van het ten laste gelegde, 6) Advies, 7) Inhoud uitvoering.

voldoen, werd door de onderzoeker van DSP-groep eerst een aantal trainingsrapporten⁴ pro Justitia gelezen en beoordeeld met de STER-J. Deze rapporten waren al eerder door het NIFP zelf met de STER-J beoordeeld. De scores van die eerdere beoordeling werden vervolgens vergeleken met de scores die de eigen onderzoeker had gegeven aan de verschillende rating-items van het instrument. Vervolgens zijn de twee normrapportages van het NIFP gescoord. De overeenkomst van de eigen onderzoeker met de normscoring door het NIFP was op 21 van de 25 items 100%. Bij vier items week de score van de onderzoeker 1 punt af van de normscoring van het NIFP. De gemiddelde scores op de betreffende domeinen week echter niet significant af van de normscoring. Overall was er meer dan 80% overeenkomst. Dit is voldoende om de STER-J betrouwbaar te gebruiken. Vervolgens zijn de 25 rapportages van Teylingereind beoordeeld met behulp van de STER-J.

1.2.4 Observatie multidisciplinair overleg

Om een goede indruk te krijgen van de dynamiek van het multidisciplinair overleg zijn door twee onderzoekers van het team vier multidisciplinaire overleggen bijgewoond. De observatie vond ongestructureerd plaats. De onderzoekers observeerden of de onderdelen zoals beschreven in het werkproces aan bod kwamen in de overleggen. De observaties hadden uitsluitend tot doel vast te stellen of de conclusies die op basis van de overige informatiebronnen over deze overleggen getrokken konden worden, valide waren. Dat bleek het geval.

1.2.5 Groepsinterviews

Binnen de evaluatie zijn vier semigestructureerde groepsinterviews gehouden met in totaal vijftien verschillende medewerkers die binnen de onderzoeksteams van de observatieafdeling een rol speelden. Het ging om de volgende partijen:

- 3 psychiaters
- 1 psycholoog
- 1 vaktherapeut (2x deelgenomen)
- 1 docent (2x deelgenomen)
- 4 pedagogisch medewerkers
- 1 jurist
- 2 onderzoeksleiders
- 2 milieuonderzoekers

De interviews werden steeds door twee onderzoekers afgenomen en van het interview werd een verslag gemaakt dat ter aanvulling en accordering aan de leden van het team werden overlegd.

Noot 4 Aan de hand van de trainingsrapporten werd beoordeeld of de onderzoeker in staat was om het instrument op dezelfde wijze te scoren als de wijze waarop het NIFP het instrument hanteert.

1.2.6 Enquête multidisciplinair overleg

Na afloop van de groepsinterviews werd een korte enquêtelijst uitgedeeld onder de teamleden (zie bijlage 3). Van de 15 vragenlijsten werden er uiteindelijk 14 geretourneerd. De enquête bestond uit een aantal stellingen waarbij de respondent moest aangeven in hoeverre hij het daarmee eens was.

1.2.7 Semigestructureerde interviews (24)

Binnen het onderzoek zijn interviews gehouden met 24 personen. Het betrof de volgende actoren:

- 5 OvJ's
- 5 rechters
- 2 advocaten
- 4 beoordelaars NIFP, waarvan 2 ook op beleidsniveau (1 jurist, 1 psycholoog, 2 psychiaters)
- 2 rapporteurs van Teylingereind
- 1 opnamecoördinator van Teylingereind
- 1 directeur behandeling Teylingereind
- 4 directeurs behandeling/behandelcoördinatoren waarvan een over 2 JJI's is bevraagd (dus in totaal 6 JJI's)

Ook deze interviews waren semigestructureerd van karakter. Per respondentgroep werd een aparte vragenlijst opgesteld die van te voren aan de beoogde respondent werd overlegd. Van ieder interview werd een verslag gemaakt dat ter aanvulling en accordering werd overlegd aan de respondent.

Bij de selectie van respondenten is selectief te werk gegaan. Dat wil zeggen dat voor wat betreft de rechters, officieren van justitie en verdediging gekeken is wie van hen betrokken was bij een of meer zaken waarin een van de 25 geanalyseerde dossiers een rol speelde.

1.3 Schematisch overzicht beantwoording onderzoeksvragen

In de volgende tabel wordt per onderzoeksvraag schematisch aangegeven met behulp van welke methoden van onderzoek – zoals beschreven in de voorgaande paragraaf - de beantwoording van de betreffende vraag heeft plaatsgevonden.

	Docu- menten- analyse	Analyse registra- tie Teylin- gereind en NIFP	Dossier analyse d.m.v. twee instru- menten	Obser- vatie multi- disci- plinair overleg	Groeps inter- views	enquête	Inter- views
Fase 1: Theoretisch kader							
1. Heeft Teylingereind inmiddels een theoretisch kader voor het intramurale observatieonderzoek geformuleerd, en zo ja, wat is dat en wat staat daar in?	X						X
2. Is daarin thans tot uiting gebracht, zoals gevraagd in 2010: a op welke wijze de observatieafdelingen kunnen bijdragen aan het oplossen van de knelpunten in het jeugdforensische veld; b op welke wijze de werkwijze bijdraagt aan het bereiken van de doelen van het opzetten van de observatieafdeling; c op welke wijze er verband is tussen de werkwijze (observatiesystematiek en procesgang) en de kwaliteit van het eindrapport.	X						X
3. Hoe is de wetenschappelijke onderbouwing van het theoretisch kader?	X				X		X
4. Is de werkwijze gewijzigd sinds de procesevaluatie?	X				x		X
5. Welke andere verbeteringen zijn aangebracht sinds de evaluatie 2010?	X				x		X
1. Hoeveel jeugdigen zijn sinds 2011 geobserveerd op welke indicatie en door wie aangevraagd?	x	x	X		x		x
2. Wat zijn de kenmerken van deze jeugdigen en welke delicten hebben zij begaan?		X	X				X
3. Welke diagnoses zijn daarbij gesteld en welke behandelingen geadviseerd? Zijn deze adviezen opgevolgd?		X	X				X
4. In hoeverre zijn afspraken in de praktijk nageleefd ten aanzien van werkwijze (van observatiesystematiek, procesgang en rapportage) in vergelijking met de procesevaluatie 2010?		X	X				X
4a. Is er thans sprake van een systematische registratie, rapportage en communicatie? Wat kan gezegd worden over de uniformiteit van de werkwijze?			X				X
4b. Hoe en hoe vaak zijn de ouders/verzorgers bij het onderzoek betrokken?		X	X		x		X
4c. Hoe wordt rekening gehouden met de observatie van verschillende typen jongens?	X			x	x	x	X
4d. Is het aanbod van jeugdigen afgestemd op de capaciteit tot observeren van jeugdigen van Teylingereind of zijn er bijv. wachttijden?	X			x	x	x	X
5. Wat kan concluderend gezegd worden over de haalbaarheid, wijze van implementatie en werkbaarheid van het theoretisch kader?	X				x	x	X
6. Wat kan gezegd worden over het functioneren van de observatieafdeling afgezet tegen het theoretisch kader?	X	x	X	x	x	x	X

7. In hoeverre zijn de doelen voor de observatieafdeling in de praktijk gerealiseerd?	X	x	X	x	x	x	X
8. Wat zijn de succesfactoren, knelpunten en neveneffecten van de werkwijze op Teylingereind?	X	x	X	x	x		X
1. Wat kan worden gezegd over de meerwaarde van Teylingereind	x		X	X		x	X
2. Zien de betrokken professionals een meerwaarde in de observatieafdeling Teylingereind, te weten de rechterlijke macht, het OM en de nieuwe en voormalige en/of nieuwe behandelaren op basis waarvan?				x	x	x	X
3. Heeft de observatieafdeling specifiek meerwaarde voor een bepaald type jongens en waarom?				x	x	x	X
4. Welke alternatieven zijn er voor deze doelgroep jeugdigen als observatie in Teylingereind niet zou bestaan?	x			x	x	x	X
5. Wat kan er sinds de procesevaluatie 2010 gezegd worden over het functioneren en de meerwaarde van Teylingereind? Wat is er sindsdien veranderd?	x	x	x	x	x	x	X

2 De observatieafdeling: geschiedenis en onderbouwing

In dit hoofdstuk bespreken we de ontstaansgeschiedenis van de observatieafdeling Teylingereind: de aanleiding tot het oprichten van de afdeling en de doelen. Vervolgens beschrijven we de kenmerken van de observatieafdeling waarvan wordt verondersteld dat zij bijdragen aan de gestelde doelen, de zogenaamde werkzame kenmerken en geven we het formele werkproces zoals beschreven in het handboek van de observatieafdeling beknopt weer. Daarna gaan we in op de uitkomsten van de vorige procesevaluatie en de verbeterpunten die zijn doorgevoerd naar aanleiding van de procesevaluatie (inclusief de theoretische onderbouwing die is gemaakt). De informatie in dit hoofdstuk is gebaseerd op het handboek van de observatieafdeling⁵ en andere interne documenten van de observatieafdeling, het verbeterplan⁶, de procesevaluatie uit 2011 (Weeland, Mulders, de Wied & Brugman, 2011)⁷, diverse schriftelijke interne bronnen (zie 1.2.1) en interviews met de pedagogisch directeur van Teylingereind en het NIFP.

2.1 Aanleiding tot het oprichten van de observatieafdeling Teylingereind

In de jaren negentig deed zich een aantal knelpunten voor in de advisering pro Justitia. Vooral bij jeugdigen met complexe problemen voor wie de PIJ-maatregel overwogen werd, bleek het uitbrengen van een rapport pro Justitie vaak geen sinecure. Uit de literatuur en de interviews blijkt dat een aantal problemen daar mede debet aan was:

- Bij de doelgroep met complexe problematiek was het vaststellen van een diagnose op basis van gesprekken met de jeugdige en referenten alleen niet altijd toereikend. Observatie van gedrag en vooral van de interactie met anderen heeft bij deze doelgroep een meerwaarde.⁸ Dit geldt nog meer als een jeugdige een groepsdelict heeft gepleegd. Door de jeugdige te observeren in interactie met andere jeugdigen zou men meer inzicht krijgen op diens rol in een groep. Een langere periode van observatie biedt bovendien de mogelijkheid om te observeren hoe een jeugdige reageert op een bepaalde aanpak.
- Er waren onvoldoende voorzieningen voor forensisch diagnostische observatie jeugdigen⁹.

Noot 5 Forensisch Centrum Teylingereind (2013). Handboek observatieafdeling Teylingereind, versie 3.0 april 2013. Sassenheim: Forensisch Centrum Teylingereind.

Noot 6 Forensisch Centrum Teylingereind (2012). Observatieafdeling Teylingereind. Evaluatie 2011 en verbeterplan 2012. Intern document.

Noot 7 Weeland, J., Mulders, L.T.E., Wied, de M. & Brugman, D. (2011). Procesevaluatie observatieafdelingen Teylingereind. Utrecht: Den Haag: Universiteit Utrecht/WODC.

Noot 8 Tot in de jaren 90 speelde dit probleem aanzienlijk minder. Observatie van de complexe doelgroep ten behoeve van het onderzoek pro Justitie gebeurde aanvankelijk namelijk door een gedragsdeskundige in de JJI zelf. In de loop der jaren werd het onderzoek pro Justitia meer en meer gedaan door ambulante rapporteurs (gedragsdeskundigen en psychiaters) die niet eigenstandig in de gelegenheid waren observaties in de JJI's te verrichten.

Noot 9 Plaatsing op een observatieafdeling was alleen mogelijk in het (voor volwassenen) bestemde Pieter Baan Centrum.

- Er was onvoldoende expertise met betrekking tot de doelgroep met complexe problematiek. Klinische observatie pro Justitia gebeurde af en toe binnen de JJI. Doordat dit incidenteel gebeurde, en bovendien verspreid gebeurde over verschillende JJI's, was er onvoldoende expertise opgebouwd. Ook bij ambulante rapporteurs signaleerde men een tekort aan expertise met betrekking tot deze doelgroep.
- Het ontbrak aan de mogelijkheid een onafhankelijk advies te verkrijgen bij een vastgelopen PIJ-maatregel of voor de eventuele verlenging van de PIJ-maatregel. Het advies voor de verlenging van de PIJ wordt gegeven door de directeur van de inrichting waar de jeugdige verblijft op basis van aantekening en advies van de behandelend psychiater/psycholoog (art 77tSr). Wanneer een PIJ meerdere malen is verlengd en/of (nog) niet tot de gewenste gedragsverandering heeft geleid of wanneer de behandelend psychiater/psycholoog vragen heeft over verdere behandel mogelijkheden, was er soms behoefte aan een onafhankelijk advies.

Deze – en andere – problemen in het jeugdforensische veld bleven niet onopgemerkt. In 2008 werd daarom door de justitiële jeugdinrichtingen, kinder- en jeugdforensische centra, universiteiten en het Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie (NIFP) het initiatief genomen tot een samenwerkingsverband. Dit initiatief kreeg de naam Forensisch Consortium Adolescenten (ForCa) en had als missie: *'Het genereren van nieuwe, toepasbare jeugdforensische kennis en expertise met betrekking tot diagnostiek en behandeling van jeugdigen die op jeugdstrafrechtelijke titel zijn geplaatst in een residentiële instelling'*. (Implementatieplan observatieafdelingen 2008)¹⁰

Een van de eerste initiatieven van ForCa was het instellen van een observatieafdeling. Daartoe werd door ForCa een plan van eisen opgesteld waarop JJI's konden intekenen. Het voorstel van Teylingereind bleek uiteindelijk het meest te voldoen aan de vooraf geformuleerde criteria zodat zij de opdracht kreeg tot de inrichting van de afdeling.¹¹

2.2 Doelen observatieafdelingen

Bij het opzetten van de observatieafdeling werden - zoalsesignaleerd in de eerste procesevaluatie - de ForCa doelstellingen van de observatieafdeling weinig concreet geformuleerd of waren de doelen vooral in procesmatige termen uitgedrukt. De doelstellingen van de observatieafdeling lieten zich op basis van de verbeterplannen en interviews als volgt formuleren:¹²

Noot 10 Forensisch Centrum Teylingereind (2008). Implementatieplan observatieafdelingen. Sassenheim: Forensische Centrum, intern document.

Noot 11 We merken op dat in het werkveld voor de observatieafdeling vaak ook de naam ForCa wordt gebruikt. Dit leidt soms tot verwarring omdat de doelstelling van het samenwerkingsverband ForCa breder is dan van de observatieafdeling. Daarom gebruiken wij in deze rapportage de term observatieafdeling en niet ForCa.

Noot 12 Merk overigens op - zoals ookesignaleerd in de eerste procesevaluatie - dat de ForCa de doelstellingen van de observatieafdeling weinig concreet formuleerde of vooral in procesmatige termen uitdrukte. In de business case (2008) en de verbeterplannen (2012) wordt aangegeven dat met de observatieafdeling beoogd werd:

- 1 het optimaliseren van de effectieve afstemming tussen de forensische diagnostiek en advisering;
- 2 het realiseren van een effectieve afstemming tussen de forensische diagnostiek en advisering enerzijds en de (eventuele verlenging van) gedwongen behandeling anderzijds;
- 3 het vergroten en toegankelijk maken van de kennis over diagnostiek en behandeling;
- 4 deskundigheidsbevordering van de medewerkers van de ForCa deelnemende organisaties op het gebied van diagnostiek en behandeling.

- De diagnostiek te verbeteren in zaken van jeugdigen met complexe problematiek (waarin op basis van ambulant onderzoek geen duidelijkheid kan worden geboden over de relatie tussen het strafbare feit en de achterliggende complexe problematiek van de jeugdigen).
- Verbeteren van advies in zaken waarin op basis van ambulant onderzoek onvoldoende duidelijkheid kan worden gegeven over de meest wenselijke afdoening.
- Vergroten van kansen op resocialisatie van de jeugdigen door advies uit te brengen waarin de zorgvraag van de jeugdigen beter in relatie tot de afdoening kan worden gebracht en dus recidive kan worden voorkomen.
- Kennis en ervaring bundelen op één locatie teneinde efficiënter en beter diagnose te kunnen stellen en advies uit te kunnen brengen.

Deze doelen hebben we in dit onderzoek als uitgangspunt genomen voor het formuleren van de beoordelingscriteria (zie hoofdstuk 3).

2.3 Unieke kenmerken observatieafdeling

Om de voornoemde doelen te realiseren, wordt binnen de observatieafdeling de volgende werkwijze gehanteerd:

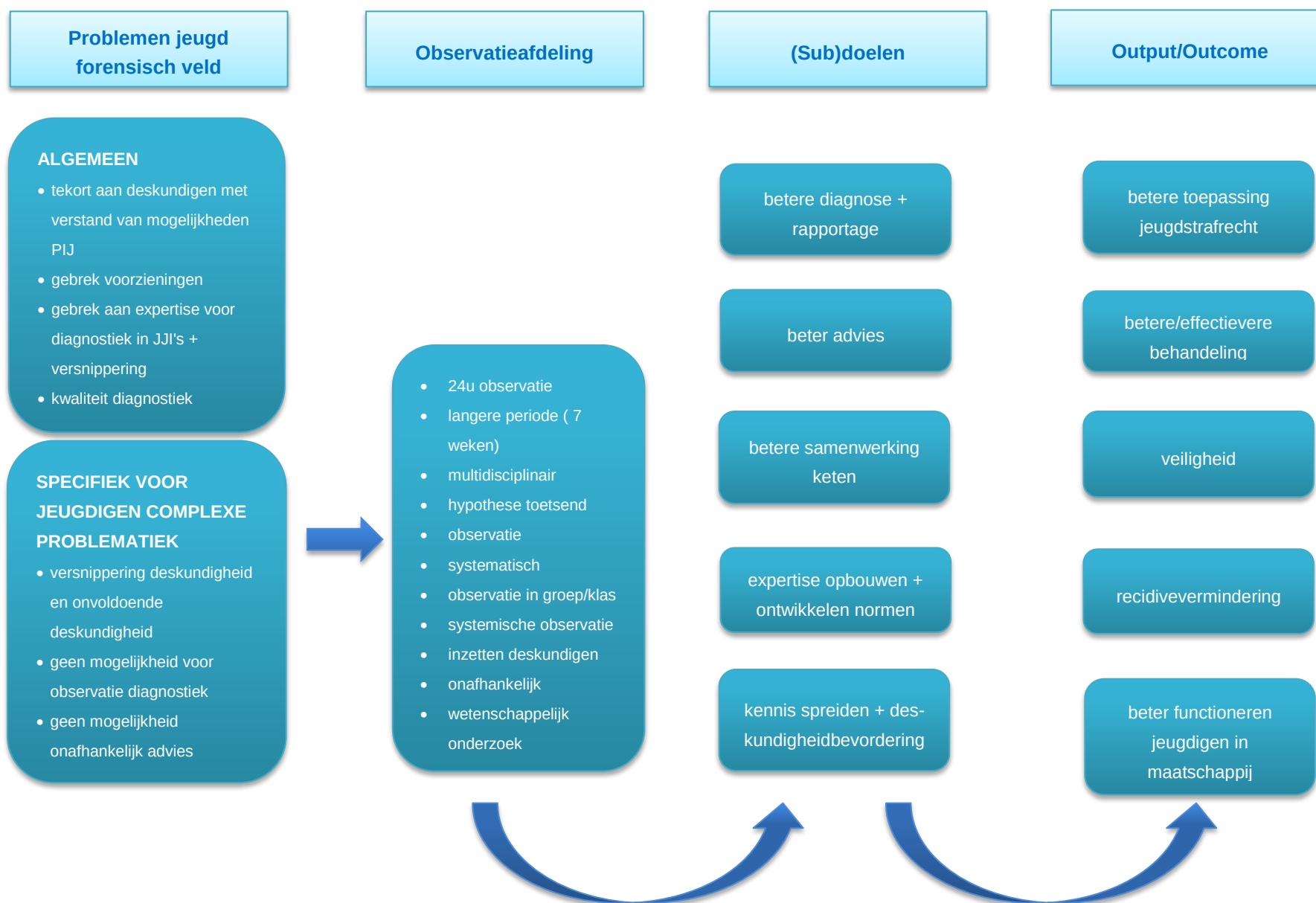
- 1 24/7 observatie in de groep/klas: doordat de jeugdige zeven weken lang 24 uur per dag door meerdere disciplines geobserveerd wordt, zijn de observaties omvangrijk. Doordat de jeugdige samen met andere jeugdigen wordt geobserveerd, kan ook een beeld worden gekregen van de sociaal interactionele mogelijkheden van de jeugdige. Ook wordt de jeugdige in de klas geobserveerd, waardoor een beter advies met betrekking tot scholing en opleiding kan worden gegeven. Dit alles leidt er toe dat een betere diagnose kan worden opgesteld en een beter advies afgegeven.
- 2 Multidisciplinair team: het onderzoek wordt uitgevoerd door een multidisciplinair team. Doordat meerdere disciplines betrokken zijn op één locatie, is er meer mogelijkheid tot tussentijds multidisciplinair overleg. Hierdoor kan een beter zicht worden gekregen op de jeugdige. De bevindingen van de verschillende disciplines worden multidisciplinair besproken en op basis daarvan kan een multidisciplinair gedragen diagnose worden gesteld en advies worden gegeven.
- 3 Systematisch: er wordt gewerkt volgens een voorgeschreven werkproces.
- 4 Hypothese toetsende observatie: het onderzoek vindt plaats gedurende een periode van zeven weken. Hierdoor bestaat de mogelijkheid om op basis van hypothesen gericht te observeren en hypothesen over diagnose en mogelijk passende aanpak te toetsen.
- 5 Mogelijkheid voor systeemobservaties: binnen de activiteiten van de observatieafdeling kunnen systeemobservaties worden uitgevoerd. Deze geven inzicht in het gedrag van de jeugdige zelf, het gedrag van zijn ouders/verzorgers en de interactie tussen beide. Dit geeft aanvullende informatie op de informatie die de ouders zelf in gesprekken geven.
- 6 Inzet van deskundige medewerkers: aan de leden van het multidisciplinair team worden eisen gesteld met betrekking tot deskundigheid. Door de deskundigheid in een team te koppelen, kan expertise worden opgebouwd met betrekking tot de klinische observatie, diagnostiek, rapportage en advies bij deze doelgroep. Ook kunnen normen worden ontwikkeld voor de klinische observatie.
- 7 Onafhankelijk advies: de leden van het multidisciplinair team zijn niet betrokken bij eerdere behandeling van de opgenomen jeugdige, waardoor een onafhankelijk advies mogelijk is.

- 8 Wetenschappelijk onderzoek: de gegevens van alle jeugdigen op de observatieafdeling worden geregistreerd en vastgelegd. Op basis van deze gegevens en de expertise die binnen het team wordt opgebouwd, kan wetenschappelijk onderzoek worden verricht. Wetenschappelijk onderzoek kan de expertise voor deze doelgroep vergroten en leiden tot verspreiden van kennis over de doelgroep en deskundigheidsbevordering.

Deze unieke kenmerken moeten ertoe leiden dat de observatieafdeling haar doelen kan bereiken. We beschouwen ze in dit onderzoek dan ook als de veronderstelde 'werkzame' kenmerken.

In schema 2.1 op de volgende pagina is de samenhang weergegeven tussen de aanleiding, doelen en gekozen werkwijze.

Schema 2.1 Samenhang tussen aanleiding, doelen en gekozen werkwijze

2.4 Formeel werkproces

Om invulling te kunnen geven aan de procesdiagnostiek volgens de unieke kenmerken zijn het volledige proces en de rol van de verschillende disciplines beschreven in een handboek.¹³ We geven hier een beknopte beschrijving op hoofdlijnen (zie figuur 2.2). In de hoofdstukken 4 en 5 wordt de uitvoering van het werkproces meer in detail beschreven. Merk op dat binnen het werkproces – met uitzondering van de indicatiestelling en plaatsing – door de observatieafdeling geen onderscheid wordt gemaakt tussen een klinische observatie in het kader van een persoonlijkheidsonderzoek pro Justitia of een onderzoek in het kader van een lopende PIJ-maatregel¹⁴.

Figuur 2.2 Werkproces observatieafdeling Teylingereind

Noot 13 Forensisch Centrum Teylingereind (2013). Handboek observatieafdeling Teylingereind, versie 3.0 april 2013. Sassenheim: Forensisch Centrum Teylingereind.

Noot 14 We merken op dat bij de oprichting van de observatieafdeling er twee observatiegroepen zijn ingericht: één voor observatie in het kader van pro Justitia-onderzoek en één voor observatie bij jeugdigen met een lopende PIJ-maatregel. Door onvoldoende instroom in de laatste afdeling, is deze groep opgeheven in 2010 en vindt sindsdien de observatie van beide doelgroepen plaats op dezelfde afdeling. Zie ook ontwikkeling observatieafdeling in 2.5.

Voorafgaand aan opname

Aanmelden

Plaatsing op de observatieafdeling vindt zijn grondslag in artikel 196 of 317 van het Wetboek van Strafvordering (Sv). Indien de RC of de rechtbank het noodzakelijk acht (al dan niet op verzoek van OvJ) dat bij een jeugdige onderzoek naar de geestesvermogens plaatsvindt - en dit onderzoek kan niet voldoende op andere wijze plaatsvinden - kan hij deze jeugdige laten overbrengen naar een inrichting met een aanwijzing tot klinische observatie conform artikel 198 lid 3 Sv. De jeugdige kan hier ook zelf om verzoeken. Het NIFP fungeert als indicatiesteller conform het Landelijk Kader Forensische diagnostiek in de Jeugdzorg. In de meeste gevallen geeft de RC krachtens artikel 196 Sv een bevel tot overbrenging ter observatie naar de observatieafdeling. Maar ook ter zitting kan de rechtbank besluiten dat (alsnog) klinische observatie moet plaatsvinden op grond van artikel 317 Sv. Alleen ten aanzien van jeugdigen die zich in voorlopige hechtenis bevinden, kan een bevel tot klinische observatie worden gegeven. De rechter kan pas een bevel tot observatie geven nadat hij advies hierover heeft ingewonnen bij één of meer deskundigen (art 197 lid 1 Sv). Door een deskundige van het NIFP wordt een trajectconsult gedaan dat is aangevraagd door de RC of de OvJ om de psychische gesteldheid van de verdachte te beoordelen en/of de wenselijkheid van een pro Justitia onderzoek. Ook komt het voor dat eerst ambulant pro Justitia onderzoek heeft plaatsgevonden en dat de deskundigen de rechter adviseren om de jeugdige op de observatieafdeling te plaatsen. Dit advies kan voortkomen uit gebrek aan medewerking van de jeugdige, maar ook uit behoefte aan verfijning van de diagnostiek. De uitvoering van de plaatsing is in handen van de afdeling Individuele Jeugdzaken (IJZ) van het ministerie van V&J als uitvoeringsinstantie, waarbij de selectiefunctionaris vooral een rol heeft in het reserveren van een plaats in een JJI na de observatieperiode.

Voor jeugdigen die al een PIJ-maatregel hebben opgelegd gekregen, kan de directeur van een JJI zelf verzoeken om plaatsing van een jeugdige op de observatieafdeling. Dit verzoek wordt in behandeling genomen door het ministerie van V&J. De aanmelding en plaatsing geschiedt vervolgens door de selectiefunctionaris van IJZ. Daarnaast kan plaatsing geschieden in opdracht van het OM in het kader van PIJ-verlengingsonderzoek. De jeugdige wordt op dezelfde afdeling geobserveerd als de jeugdigen die in het kader van een pro Justitia-onderzoek worden opgenomen.

Opvragen gegevens

Na aanmelding van de jeugdige voor observatie wordt informatie over hem¹⁵ ingewonnen. De opnamecoördinator vraagt het strafdossier van de geplaatste jeugdige op en – in het geval van een onderzoek over een PIJ-behandeling – neemt contact op met de JJI waar de jeugdige op dat moment nog verblijft.

Samenstellen onderzoeksteam

Op basis van het beschikbaarheidsoverzicht stelt de opnamecoördinator een onderzoeksteam samen bestaande uit een onderzoeksleider, (kinder- en jeugd)psychiater, GZ-psycholoog, testassistent, vaktherapeut, docent, milieuonderzoeker, pedagogisch medewerkers (groep), rapporteur¹⁶ en een jurist. De samenstelling van het onderzoeksteam blijft gedurende de 7 weken van observatie ongewijzigd. Hieronder beschrijven we de taken van de verschillende disciplines:

Noot 15 Als gevolg van het gescheiden onderbrengen van jongens en meisjes kunnen in Teylingereind alleen jongens worden geobserveerd. We verwijzen daarom in het rapport naar de jeugdige als hij.

Noot 16 Binnen pro Justitia-onderzoek is het gebruikelijk om de psycholoog of psychiater die de pro Justitia-rapportage schrijft rapporteur te noemen. Bij de observatieafdeling heeft de rapporteur een andere functie. Deze

- *Onderzoeksleider*: de onderzoeksleider is de inhoudelijke regisseur van het onderzoekproces. In de uitvoering van de diagnostiek en het uiteindelijke advies heeft de onderzoeksleider echter geen inhoudelijke rol. De onderzoeksleider krijgt ook geen juridische of inhoudelijke stukken over de jeugdige. Wel bekijkt hij of de diagnostiek conform de richtlijnen is uitgevoerd en of het advies haalbaar, passend en juist omschreven wordt.
- *Psychiater*: de (kinder- en jeugd)psychiater verzorgt de psychiatrische diagnostiek van de jeugdige en legt de bevindingen vast aan de hand van het hiervoor bestemde format voor rapportage. De psychiater voert hiervoor minimaal vijf gesprekken met de jeugdige en zet observaties bij de andere disciplines uit samen met de psycholoog. Tijdens de OPB stelt de psychiater in overleg met de psycholoog onderzoekshypotheses op (op basis van individuele gesprekken, observaties, dossiers en informatie van de andere disciplines) en formuleert observatiepunten voor de overige disciplines. Indien nodig kan de psychiater aanvullend onderzoek inzetten zoals neuropsychologisch onderzoek, of somatisch onderzoek. De psychiater is één van de ondertekenaars van de eindrapportage en kan als getuige-deskundige ter zitting worden opgeroepen.
- *Psycholoog*: de GZ- of klinisch psycholoog verzorgt de psychologische diagnostiek van de jeugdige en legt deze bevindingen vast aan de hand van het hiervoor bestemde format voor rapportage. De psycholoog voert hiervoor minimaal vijf gesprekken met de jeugdige en zet samen met de psychiater observaties uit bij de andere disciplines. De psycholoog is verantwoordelijk voor de afname van het testmateriaal. Samen met de psychiater worden tijdens de OPB onderzoekshypotheses opgesteld en observatiepunten geformuleerd. De psycholoog bepaalt tijdens de EBO in nauw overleg met de psychiater wat het uiteindelijke advies wordt. De psycholoog is één van de ondertekenaars van de eindrapportage en kan als getuige-deskundige ter zitting worden opgeroepen.
- *Testassistent*: de testassistent verricht het testonderzoek (testafname en scoring). Hij stelt de bevindingen ter beschikking aan de psycholoog.
- *Vaktherapeut*: vaktherapie is een ervaringsgerichte observatiemethode om emotionele, psychische en psychosociale problemen in kaart te brengen. Op de observatieafdeling wordt gewerkt met beeldende therapie, psychomotorische therapie en muziektherapie. Er vinden zowel groepsessies (met alle jeugdigen op de observatieafdeling) als individuele sessies plaats. De vaktherapeut verzorgt beide type sessies.
- *Docent*: jeugdigen op de observatieafdeling volgen een speciaal schoolprogramma gericht op observatie. De docent houdt de leervorderingen bij, brengt leervoorwaarden in kaart en geeft een beschrijving van leervermogen en gedrag. Ook maakt hij een inschatting van het onderwijs- en beroepsperspectief.
- *Milieuonderzoeker*: de milieuonderzoeker brengt de feitelijke achtergrond van het functioneren en de levensloop van de onderzochte jeugdige in kaart. Om dit doel te bereiken is informatie nodig over het gezin van herkomst, de omstandigheden waaronder de jeugdige opgroeide, hoe hij zich ontwikkelde, de schoolloopbaan, werkzaamheden, relaties en de omstandigheden voorafgaande aan het delict. Om inzicht te krijgen in deze onderwerpen houdt de milieuonderzoeker gesprekken met familie en het sociale netwerk van de jongere.
- *Pedagogisch medewerkers observatiegroep*: het afdelingsteam bestaat uit groepsleiding en (senior) pedagogisch medewerkers¹⁷. Zij verzorgen de intake en de voorlichting aan de nieuwe

redigeert de rapportages. We hanteren in deze rapportage de benaming van de functies zoals binnen de observatieafdeling.

Noot 17 Binnen de JJI's wordt onderscheid gemaakt tussen groepsleiding, pedagogisch medewerkers en senior pedagogisch medewerkers. Pedagogisch medewerkers hebben minimaal HBO niveau. Groepsleiding heeft mbo-niveau. Op de observatieafdeling werken zowel pedagogisch medewerkers als groepsleiding. Er wordt gestreefd naar

jeugdige. Per jeugdige maken twee pedagogisch medewerkers deel uit van het onderzoeksteam. Zij zijn contactpersoon en aanspreekpunt voor de jeugdige en verantwoordelijk voor het opstellen van het groepsverslag. De groepsleider is verantwoordelijk voor de uitvoering van het observatieplan en schept een veilige leef- en werkomgeving.

- *Rapporteur:* de rol van de rapporteur is het redigeren van de deelrapportages van de afzonderlijke disciplines en het samenvoegen ervan tot één geheel. Tevens verloopt de communicatie met externe partijen via de rapporteur en zorgt de rapporteur dat alles volgens planning verloopt.
- *Jurist:* de jurist bewaakt en bevordert de juridische kwaliteit van het rapportageproces en van de rapportages pro Justitia. De jurist maakt een samenvatting van het strafdossier ten behoeve van de eerste observatieplanbespreking (zie verder). Daarnaast overlegt de jurist met de rechterlijke macht, andere justitiële autoriteiten en de directie over knelpunten met betrekking tot de inhoud van de rapportages en de voortgang van het rapportageproces.
- *Opnamecoördinator:* de jongerenadministratie van Teylingereind vervult de functie van opnamecoördinator, met binnen die functie als belangrijkste taken: plannen van de klinische observaties, samenstellen onderzoekteams, het plannen van opname van de jeugdigen en het opvragen en verspreiden van (straf)dossiers onder de leden van het onderzoeksteam.

Er kan aanleiding zijn om specifieke deskundigheid aan een onderzoek toe te voegen, zoals bij ernstige zedenproblematiek. Benoeming van de deskundigen, zoals een psycholoog en psychiater, wordt op voorspraak van de opnamecoördinator geregeld door het NIFP Den Haag. De opnamecoördinator stuurt de procesgang van het hele onderzoeksteam aan. Hierin staan de tijdstippen en data van de overleggen en deadlines.

Intakeprocedure

Alle intakes vinden in principe op de eerste dag van binnenkomst van de jeugdige plaats. Een beveiligingsmedewerker voert de intake uit in aanwezigheid van de groepsleider. Vervolgens wordt de jeugdige naar de observatieafdeling gebracht. Daarna vindt er een groepsintake plaats en wordt de onderzoeksprocedure doorgenomen. Na de groepsintake wordt de jeugdige naar zijn kamer gebracht en tekent hij een kamercontract. Hierna krijgt de jeugdige de gelegenheid zijn spullen uit te pakken en wordt de jeugdige in de leefgroep geïntroduceerd.

Voor alle jeugdigen in Teylingereind geldt dat standaard een medische intake wordt ingepland. In het verlengde van de medische intake volgt - met behulp van een vragenlijst op de computer - een eerste screening van psychische problematiek.

Het zevenweeksprogramma

De observatieperiode van zeven weken kent een aantal vaste onderdelen die we in deze paragraaf beschrijven.

Dagprogramma

Iedere ochtend gaan de deuren van de kamers om 8.00 uur open. Om 8.30 uur worden de jongeren gelucht en om 7.45 wordt er ontbeten. Op doordeweekse dagen start het programma om 9.15 of om 9.30 uur. Om een evenwichtige verdeling tussen de verschillende observaties vanuit de disciplines mogelijk te maken krijgen de verschillende disciplines tijdsblokken toegewezen in het zevenweeksprogramma. Iedere dag heeft een ochtendblok en een middagblok. Wijzigingen

zoveel mogelijk pedagogisch medewerkers met HBO werk- en denkniveau. Voor de leesbaarheid van het rapport hanteren we daarom de term pedagogisch medewerkers.

hierin kunnen alleen na overleg worden aangebracht. Van 11.00 tot 11.30 uur en van 17.00 tot 17.30 uur verblijven de jeugdigen op hun kamer en om 18.00 uur wordt er gedineerd.

Tussendoor zijn er verschillende luchtmomenten.

Op de groep worden de jeugdigen ook 's nachts en in de weekenden geobserveerd. Het koken, de maaltijden, het doen van spelletjes en de interactie tussen jeugdigen vormen voor de groepsleiding belangrijke observatiemomenten. Op maandag- en donderdagavond wordt er gesport en op vrijdagavond zijn de jongeren in de gelegenheid om bezoek te ontvangen. Op zaterdag is er grote schoonmaak en wordt er gesport. Op zondag kunnen de jongeren bezoek ontvangen en is er de mogelijkheid om naar de kerk te gaan. Op de leefgroep gelden twee basisregels: respect voor elkaar en luisteren naar de groepsleiding.

Als een jeugdige weigert deel te nemen aan een onderdeel van het dagprogramma, brengt hij die tijd op zijn kamer door. Er zijn specifieke regels geformuleerd over contactmomenten van groepsleiding met jeugdigen en hoe om te gaan met jeugdigen als zij weigeren deel te nemen aan onderdelen van het dagprogramma.

In principe gaan de jeugdigen iedere dag een aantal uur naar de interne school, ook tijdens de schoolvakanties. Ze volgen onder meer lessen in persoonlijke verzorging, koken en sport. Daarnaast worden, door middel van een lesprogramma op de computer, de schoolse vaardigheden in kaart gebracht.

De vraagstelling

In de meeste gevallen wordt de opdracht tot onderzoek vergezeld door onderzoeksvragen. Indien deze onderzoeksvragen niet zijn bijgevoegd, wordt uitgegaan van de gangbare vraagstelling in geval van pro Justitia-onderzoek. In geval van observaties in het kader van een lopende PIJ-maatregel wordt veelal een specifieke vraagstelling geformuleerd door de aanvragende JJI. In elk geval wordt gekeken naar wat eerdere behandeling heeft opgeleverd.

Opvragen van informatie

De milieuonderzoeker verzamelt zo veel mogelijk informatie over eerdere begeleiding en behandeling en brengt het systeem (de drie milieus gezin, school en vriendengroep) in kaart.

Standaardonderdelen van de observatie

Tijdens de observatieperiode worden standaard de volgende onderdelen uitgevoerd:

- psychiatrisch en psychologisch onderzoek
- groepsobservaties
- onderwijsprogramma + observatie
- vaktherapeutische observatie
- milieuonderzoek
- systeemobservatie¹⁸

Overlegmomenten per jeugdige

Tijdens het onderzoeksproces zijn drie overlegmomenten per jeugdige ingepland.

1 OPB1: observatieplanbespreking 1 (in week 1).

Het onderzoeksteam komt voor het eerst bijeen en bespreekt de delict geschiedenis van de jeugdige, de reden van plaatsing en de vraagstelling ten behoeve van het onderzoek (door de jurist). Vervolgens worden de eerste indrukken over de jeugdige uitgewisseld. De psycholoog en psychiater formuleren de eerste hypothesen. Daarna worden aandachtspunten voor

Noot 18 Bij een systeemobservatie worden relevante betrokkenen uit het systeem van de jongere uitgenodigd voor een bezoek op de groep en wordt de interactie tussen hen en de jongere geobserveerd. Ook wordt vaktherapie ingezet bij de systeemobservatie.

observatie en eventueel aanvullend onderzoek of onderzoeksvragen vastgesteld. Er wordt besloten welke en op welke wijze onderzoeken en observaties worden ingezet om tot een zo goed mogelijke rapportage te komen. De te benaderen referenten worden doorgenomen en er wordt besloten wie van de ketenpartners wordt uitgenodigd voor de EBO (eindbespreking observatie).

2 *OPB2: observatieplanbespreking 2 (in week 4).*

De verslagen van de milieuonderzoeker en de vaktherapeut worden besproken. Ook wordt aandacht besteed aan de eerste resultaten van het testonderzoek en kunnen op grond hiervan meer specifieke testonderdelen worden afgenomen. Het onderzoeksdeel van de milieuonderzoeker, vaktherapeut en testassistent zijn in dit stadium zoveel mogelijk afgerond. Tevens komen in OPB2 mondeling de observaties van de groep en school aan de orde. Op basis hiervan kunnen nieuwe beslissingen worden genomen over het vervolg van het onderzoek en de observatie in de resterende drie weken. Tijdens OPB2 wordt ook de vraag behandeld of en hoe het systeem van de jeugdige wordt uitgenodigd voor een gesprek met psycholoog of psychiater of voor een vaktherapeutische sessie. De overige disciplines kunnen met nieuwe aandachtspunten vanuit het OPB2 de laatste weken van het onderzoek verder vorm geven.

3 *(EBO) eindbespreking observatie (week 7).*

Alle disciplines binnen het onderzoeksteam hebben hun onderzoek en observaties afgerond en alle verslagen zijn in conceptvorm af (behoudens de forensische beschouwing).

Onderzoeken van disciplines die niet tijdens OPB2 zijn besproken of belangrijke aanvullingen op eerder besproken onderzoeken worden tijdens EBO voorgelegd. De bevindingen van alle disciplines worden geïntegreerd tot een zo goed mogelijk eenduidig en compleet beeld van de jeugdige. Op basis hiervan formuleren psycholoog en psychiater een advies. Het advies wordt door de psycholoog en psychiater zo snel mogelijk teruggekoppeld aan de jeugdige. In het adviesgesprek wordt ook besproken hoe en door wie de ouders worden ingelicht. Bij jeugdigen ouder dan 16 jaar kan dit alleen na toestemming van de jeugdige. Naast de leden van het onderzoeksteam kunnen ook externe partners deelnemen aan deze bespreking.

Uitplaatsing

Een dag na de eindbespreking vertrekt de jeugdige in principe van de observatiegroep naar de instelling van herkomst. De overdracht betreft een beschrijving van de huidige toestand van de jeugdige, bijzonderheden naar aanleiding van het verblijf op de observatieafdeling en een ruwe schets van het advies.

Afronding van het onderzoek

Elke discipline verwerkt de zaken zoals besproken in de EBO in zijn deel van de rapportage. De psychiater en de psycholoog schrijven een (gezamenlijke) forensische beschouwing en de beantwoording van de onderzoeksvragen conform het besprokene tijdens de EBO.

De rapporteur redigeert na de EBO alle ingebrachte rapportages en draagt zorg voor verwerking ervan tot één verslag. Vervolgens vindt een interne toetsing plaats door de onderzoeksleider en in geval van pro Justitia-onderzoek ook door de jurist. Dit commentaar wordt door de disciplines verwerkt.

Bij pro Justitia-onderzoek wordt het rapport vervolgens ter toetsing voorgelegd aan het NIFP. Dit gebeurt in principe binnen tien dagen na de EBO. Het NIFP stuurt binnen drie dagen zijn commentaar naar Teylingereind. Het commentaar wordt vervolgens verwerkt door de desbetreffende discipline. De definitieve rapportage wordt tenslotte nog getoetst door de directeur behandeling die zijn fiat geeft over de verzending. De definitieve rapportage wordt in geval van pro

Justitia-onderzoek verstuurd naar het NIFP Den Haag (zij voeren het secretariaat van de klinische observaties), dat zorg draagt voor de versturing naar de opdrachtgever, te weten de rechtbank. In principe wordt het definitieve rapport binnen een week na ontvangst van commentaar NIFP verstuurd.

Bij PIJ-onderzoek wordt het rapport verstuurd naar de directeur van de inrichting van herkomst. Een afschrift wordt ter beschikking gesteld aan de RvdK of (jeugd)reclassering en IJZ. Een exemplaar van het rapport komt tevens in het dossier van de jeugdige.

Ten behoeve van de verdere professionalisering van de klinische observatie en rapportage wordt een evaluatieformulier meegezonden, dat de opdrachtgever de mogelijkheid biedt een reactie te geven op de ontvangen rapportage.

Aanvullende onderzoeksituaties

Naast de standaardonderdelen zoals hierboven aangegeven worden in het handboek de volgende aanvullende mogelijkheden voor onderzoek en observatie beschreven:

- aanvullend onderzoek (neuropsychologisch onderzoek, labonderzoek, screenend lichamelijk en neurologisch onderzoek)¹⁹;
- medeverdachtenobservaties²⁰;
- transculturele observaties²¹.

Er wordt ook specifiek aandacht besteed aan hoe om te gaan met weigerende, ontkennende en tijdens het onderzoek bekende verdachten.

Duur van het onderzoeksproces

In het formele werkproces wordt uitgegaan van een totale duur van 10 weken tussen instroom van de jeugdige en het opleveren van de definitieve rapportage. Dit betekent dat de observatieafdeling er vanuit gaat dat drie weken nadat de jeugdige de instelling heeft verlaten het definitieve rapport kan worden opgeleverd.

2.5 De observatieafdeling tussen 2009 en 2012

Inrichting van de observatieafdeling

In 2009 werden twee forensische observatieafdeling in Forensisch Centrum Teylingereind (verder Teylingereind) gestart: één voor pro Justitia-onderzoek en één voor het onderzoek van jeugdigen die al een PIJ-behandelmaatregel opgelegd hebben gekregen en waarvoor een advies wordt gevraagd over de voortgang van de behandeling en al dan niet verlengen van de PIJ-maatregel. De observatieafdelingen zijn fasegewijs in gebruik genomen. In maart 2010 werd door een te beperkte

Noot 19 Het is mogelijk om derden-deskundigen in te schakelen voor aanvullend onderzoek. De rapporterende psycholoog of psychiater blijft wel verantwoordelijk voor het rapport. Curium-LUMC biedt de mogelijkheid neuropsychologisch onderzoek te laten verrichten. Het onderzoek vindt plaats in Teylingereind. Labonderzoek kan bestaan uit standaard of spoed bloedonderzoek door medische dienst Teylingereind, bijzonder bloedonderzoek door LUMC, urineonderzoek. Daarnaast kan door de psychiater of de huisarts van Teylingereind screenend lichamelijke en neurologisch onderzoek worden gedaan.

Noot 20 Als er sprake is van meerdere verdachten binnen een zelfde zaak dan kan, met behulp van de klinische observatie het gedrag van het individu afgezet worden tegen de groep, waar de jeugdige zich buiten de klinische opname, ook mee ophield. De klinische observatie breidt zich dan uit naar het analyseren van het individu ten opzichte van zijn medeverdachten (intern systeem) en de groep medeverdachten samen ten opzichte van de observatiegroep (extern systeem). De wijze waarop dit kan plaatsvinden door de verschillende disciplines en de praktische uitvoering is in het handboek beschreven.

Noot 21 Jeugdigen die op de observatieafdeling worden opgenomen hebben uiteenlopende culturele achtergronden. Er is een werkgroep 'transculturele observaties' ingesteld die zich heeft beziggehouden met verschillende cultuur gerelateerde vraagstukken waaronder de mate waarin culturele achtergronden al dan niet een rol in de observatie (zouden moeten) spelen en zo ja, op welke wijze hiermee in het kader van diagnostiek en behandeladvies meer rekening mee kan worden gehouden. Dit is beschreven in het handboek.

instroom van jeugdigen (Teylingereind 2010)²² een van de afdelingen gesloten. De observatie van beide doelgroepen vindt sindsdien op dezelfde afdeling plaats.

Procesevaluatie 2010

Op verzoek van de Directie Justitieel Jeugdbeleid en in opdracht van het WODC is in 2010 een procesevaluatie uitgevoerd van de observatieafdeling (Weeland et al., 2011).

Weeland et al. trokken wat betreft *de werkwijze* de volgende conclusies:

- 1 Er ontbreekt een theoretisch kader voor de samenhang tussen de aanleiding, doelen en werkwijzen van de observatieafdeling. Dit maakt het lastig te achterhalen hoe en in welke mate de observatieafdelingen kunnen bijdragen aan het oplossen van de knelpunten en hoe de werkwijze bijdraagt aan het bereiken van de doelstellingen. De doelen van de observatieafdelingen zijn niet het uitgangspunt geweest voor de werkwijze van de afdelingen en de gekozen werkwijze is niet empirisch getoetst. Hierdoor is het onduidelijk wat het verband is tussen de werkwijze en de kwaliteit van het eindproduct: de eindrapportage.
- 2 Een specifieke methodiek per afdeling en voor observatie ontbreekt.
- 3 Het proces dat leidt tot de rapportages is weinig transparant.
- 4 De systematiek in de werkwijze kan worden verbeterd.

Wat betreft de output en ervaringen van gebruikers werd het volgende geconstateerd:

De pro Justitia-rapportages van jeugdigen op de observatieafdelingen verschilden qua vorm niet veel van andere ambulante pro Justitia-rapportages, maar waren wel uitgebreider en vollediger op dezelfde onderdelen. Zij bevatten echter ook meer herhalingen en de bevindingen van verschillende disciplines waren soms niet goed geïntegreerd.

- 1 Medewerkers, jeugdigen en ouders waren over het algemeen positief over de observatieafdelingen. Sommige jongens voelden zich echter soms uitgelokt, wat zij als vervelend ervoeren. Verder bleek dat vaak geen sprake was geweest van systeemobservatie of adviesgesprek met ouders.
- 2 Officieren van Justitie en rechters vonden de rapportages over het algemeen overzichtelijk, leesbaar en begrijpelijk. Daarnaast waren zij redelijk positief over de bruikbaarheid en zagen meerwaarde van de rapportages in vergelijking met andere rapporten pro Justitia. Ze volgden de adviezen doorgaans op.
- 3 Er was geen systematische terugkoppeling van de uitkomsten van de zittingen aan Teylingereind, terwijl dit een aanleiding was geweest voor de opzet van de afdelingen, en gegevens over de uitkomsten ook een belangrijke maat voor het succes van de afdelingen konden zijn.

In de procesevaluatie werd geconcludeerd dat de meerwaarde nog onvoldoende zichtbaar was. Rapportages verschilden in de vorm niet veel van pro Justitia-rapportages die buiten de observatieafdelingen werden opgesteld. Officieren van Justitie zagen dan ook vooral meerwaarde in het feit dat jeugdigen ondanks een weigerachtige houding toch konden worden onderzocht.

Weeland et al. formuleerden de volgende adviezen:

- De hoofddoelen die met de observatieafdelingen worden nagestreefd dienen te worden geoperationaliseerd, opdat vastgesteld kan worden in hoeverre deze doelen zijn bereikt.

Noot 22 Teylingereind (2010). Plan van aanpak bezetting observatiegroepen. Intern document.

- Een theoretisch kader dient te worden geformuleerd om inzichtelijk te maken door welke processen en mechanismen de observatieafdelingen kunnen bijdragen aan het oplossen van de knelpunten in het jeugdforensische veld en het behalen van de vier hoofddoelen.
- Vervolgens dient met de gekozen werkwijze (observatiesystematiek, procesgang en rapportage) duidelijk gemaakt te worden hoe deze processen en mechanismen zijn vormgegeven in de observatieafdelingen, afzonderlijk voor beslissings- en behandel-diagnostiek, ook binnen de disciplines.
- Er dient binnen en tussen de disciplines systematisch geregistreerd, gerapporteerd en gecommuniceerd te worden, ook tussen de geplande teambesprekingen door.
- De werkwijze dient mede gebaseerd te worden op motivatietheorieën om een weigerachtige houding van jeugdigen te hanteren.
- De werkwijze voor het betrekken van de ouders dient nagegaan te worden.
- Er dient een systematische terugkoppeling gerealiseerd te worden van de uitkomsten en gevolgen van de rapportage voor de jeugdige, mede opdat daarvan geleerd kan worden.

Verbeterplan naar aanleiding van de procesevaluatie

Naar aanleiding van de uitkomsten van de procesevaluatie zijn de belangrijkste uitkomsten door Teylingereind in samenwerking met de sectordirectie in 2011 vertaald naar een concreet verbeterplan. De volgende verbeteracties zijn sinds 2011 ingezet:

Onderbouwen meerwaarde hypothese toetsend werken

Een unieke werkmethode van observatie bestaat uit het hypothese toetsend werken. Een werkgroep van de ForCa heeft voor deze werkmethode een theoretische fundering op schrift gesteld.²³ In onderstaand kader wordt deze onderbouwing samengevat.

Noot 23 'Notitie theoretische fundering observatie' van 6 december 2012.

Theoretische onderbouwing hypothesetoetsende procesdiagnostiek

Een eerste vaststelling van de werkgroep was dat er nauwelijks literatuur beschikbaar is over de meerwaarde van observatie in jeugdforensische setting. Wel werden aanwijzingen gevonden dat observatie voordeel biedt bij jeugdigen die impulsief en/of agressief zijn; twee specifieke functiestoornissen die vaak in relatie staan tot delicten. Deze meerwaarde boven enkelvoudige onderzoeksmethoden wordt echter – zo blijkt uit de literatuur – alleen gerealiseerd mits het aan de volgende voorwaarden voldoet:

- Er wordt gewerkt in een multidisciplinair team;
- Dit team gaat hypothese toetsend te werk.

Geconcludeerd werd verder dat observatie een aspect van het gedrag meet dat niet met vragenlijsten gemeten kan worden. In de literatuur wordt om deze reden aanbevolen om een combinatie van verschillende methodieken (multidisciplinair onderzoek) in te zetten, waaronder observatie om gedrag zo breed mogelijk in kaart te brengen (Collins, Vermeiren, Schuyten, Broekaert en Soye, 2008, Verhulst 2006).

Hypothese toetsende observatie moet uit de volgende stappen bestaan:

- 1 Formuleren observatievraagstelling en hypothesen (SMART* doelen).
- 2 Opstellen observatieplan:
 - *wijze van observatie*: gestructureerd, half gestructureerd, ongestructureerd;
 - *rol observator*: participierend, half, niet, actief interveniërend of gericht en verantwoord interveniërend.
- 3 Uitvoeren van observaties conform plan.
- 4 Rapporteren van geobserveerde gedragingen op neutrale en objectieve wijze (ABC formulier).
- 5 Interpreteren geobserveerde gedragingen in een multidisciplinair team.
- 6 Opstellen van het eindrapport.

Hypothesetoetsen betekent ook dat hypothesen op regelmatige basis worden getoetst en bijgesteld met behulp van PDCA-cycli (Plan Do Check Act), waarbij systematisch (cyclisch) wordt gecontroleerd hoe het proces verloopt.

Het observatieproces moet in het organisatiemodel zijn ingebed. Dit betekent:

- De strategie van het observatieproces is op basis van het observatieplan voor iedereen helder.
- De systemen ten behoeve van de observatie ondersteunen het proces (ICT-voorzieningen en formats voor registratie, rapportage en ROM of herhaalde metingen).
- Heldere overlegstructuur.
- Gekozen (proces)vorm is logisch, zodat cyclisch denken mogelijk is en confirmatory bias wordt vermeden.
- Structurele feedback vanuit metaniveau (supervisie).
- Managementstijl en aansturing staan ten dienste van het observatieproces en worden geaccepteerd door de teamleden.
- Aandacht voor optimaal observatieklimaat, inclusief veiligheid observandi en teamleden.
- Staf is deskundig.
- Gedeelde waarden ten aanzien van het kader, respectering van de procespositie van de jeugdige, dienstbaarheid aan de opdrachtgever en ketenpartners en besef kostenaspect klinische rapportage.
- Beschikbare kennis wordt opgezocht, gedeeld en uitgewisseld.
- Ruimte voor (zelf)kritische en vragende houding binnen het multidisciplinaire team en richting management.

** SMART staat voor: Specifiek Meetbaar Acceptabel Realistisch Tijdgebonden. Een SMART-doelstelling is richtinggevend: het geeft aan wat er geobserveerd moet worden en stuurt het gedrag van de groepsleiding. Door een observatiedoelstelling SMART te formuleren is de kans groter dat deze daadwerkelijk zo uitgevoerd wordt.*

Verschillend rapportageformat en schrijfwijzer voor de twee doelgroepen

De observatie van de twee onderscheiden doelgroepen gebeurt nu op één afdeling. Dezelfde observatiemethodiek (participerende observatie en hypothese toetsende observatie) wordt toegepast. De vraagstelling verschilt voor beide doelgroepen evenals het al dan niet betrekken van eerdere trajecten of behandelingen en de effecten daarvan. Er is een apart rapportageformat gemaakt voor adviezen in het kader van een lopende PIJ-maatregel. In de schrijfwijzer in het handboek is meer accent gelegd op de zorgvuldige overdracht van eerdere inrichtingen. De adviezen kunnen betrekking hebben op de invulling van de verdere behandeling, eventueel verlenging of niet verlenging, inhoud van scholing- en trainingsprogramma (stp) en/of de voorwaarden bij voorwaardelijke beëindiging van de PIJ-maatregel.

Format voor notulen overleggen

Om het proces dat leidt tot rapportage meer transparant te maken en om de hypothesen en observatiepunten beter te notuleren, is door een werkgroep een standaardformat voor de notulen van de OPB1, OPB2 en EBO ontwikkeld. Dit format is in de loop van 2013 in gebruik genomen.

Formats en schrijfwijzers zijn aangepast en geactualiseerd

De formats en schrijfwijzers voor de verschillende deelrapportages zijn verduidelijkt en geactualiseerd en opgenomen in een nieuwe versie van het handboek in 2013.

Verbetering systeemdiagnostiek

In 2011 is een cursus systeemdiagnostiek aangeboden aan de betrokken medewerkers, is een richtlijn gemaakt door de werkgroep systeemdiagnostiek en zijn de mogelijkheden voor ouders en verzorgers vergroot om deel te nemen aan de systeemobservatie door dit te koppelen aan een bezoeken en indien nodig reiskostenvergoeding aan te bieden.

Meerwaarde observatieafdeling inzichtelijk maken via inzet werkgroepen en heldere richtlijnen

Volgens het verbeterplan van de Observatieafdeling voor 2012 heeft het verrichten van klinische observatie meer mogelijkheden dan andere vormen van rapporteren, doordat observaties omvangrijker en meer divers zijn. Alle activiteiten staan in het teken van de observatie. Groepsleiders zijn speciaal getraind in observeren en hierover rapporteren, schooldocenten buigen zich specifiek over schoolse vaardigheden en mogelijkheden en er is een vaktherapeutisch aanbod. Hierdoor kan beter zicht worden gekregen op de sociale en interactionele mogelijkheden en de beperkingen van een jeugdige. Bovendien zijn er vaststaande multidisciplinaire overlegmomenten waardoor een synergie van diagnostische mogelijkheden ontstaat.

Er zijn verschillende werkgroepen ingesteld om de meerwaarde goed te beschrijven en vorm te geven aan de volgende onderwerpen:

- Systeemobservatie;
- Medeverdachteobservatie;
- observatie moeilijk onderzoekbare groepen;
- transculturele diagnostiek;
- presenteren ter zitting;
- multidisciplinaire samenwerking;
- vormgeven externe onderzoeken;
- aanvullend specialistisch onderzoek.

De door de werkgroepen gemaakte richtlijnen zijn opgenomen in de bijgestelde versie van het handboek. Er is een start gemaakt met dataverzameling en registratie en er is een artikel gepubliceerd (Schalk en Hulshof, 2013).

3 Beoordelingskader uitvoeringspraktijk

In de voorgaande hoofdstukken is de aanleiding, de opzet, de doorontwikkeling en doelstelling van de observatieafdeling beschreven. In de volgende hoofdstukken komt de uitvoeringspraktijk aan bod. In dit hoofdstuk beschrijven we het kader waarmee we deze uitvoeringspraktijk zullen gaan beoordelen. Daartoe benoemen we eerst in paragraaf 3.1 de criteria van het beoordelingskader en in paragraaf 3.2 beschrijven we hoe we het beoordelingskader hanteren in het verdere onderzoeksrapport.

3.1 Beoordelingskader

We hebben op basis van de doelen (zie 2.2) en de vermeende werkzame elementen van de observatieafdeling (2.3) criteria geformuleerd voor de beoordeling van de uitvoeringspraktijk. We onderscheiden criteria op drie gebieden:

- productie en tijdigheid (de harde cijfers);
- (werkzame) kenmerken;
- doelen.

Productie en tijdigheid	Criterium
Productie	• De capaciteit wordt optimaal benut.
Tijdigheid	• De rapportages worden tijdig aangeleverd aan het OM/ZM en aan de behandelaren bij een lopende PIJ-maatregel.
Doorlooptijd	• De voorgeschreven periode van zeven weken observatie wordt gehanteerd. • De voorgeschreven periode van tien weken voor het onderzoeksproces wordt gehanteerd.
(werkzame) kenmerken observatieafdeling	
Multidisciplinair werken	• Er wordt standaard gewerkt met een multidisciplinair team bestaande uit een onderzoeksleider, psycholoog, psychiater, milieuonderzoeker, testassistent, vaktherapeut docent, pedagogisch medewerker en een jurist. • De bevindingen van de verschillende disciplines worden in een verslag vastgelegd/gerapporteerd. • Er vindt uitwisseling plaats van de bevindingen van de verschillende disciplines. • Op basis van de bevindingen van de disciplines wordt een multidisciplinair gedragen diagnose en/of advies gegeven.
Hypothesetoetsende observatie	• Er worden hypothesen opgesteld die worden vertaald in een observatieplan met observatiepunten voor de verschillende disciplines. • De observaties worden uitgevoerd conform plan. • Er wordt neutraal gerapporteerd over de observatiepunten. • Er wordt onderscheid gemaakt tussen gestructureerde, half gestructureerde en ongestructureerde observatie. • Er wordt onderscheid gemaakt tussen participerende observatie, half participerende observatie, niet participerende observatie en actief

	• interveniërende observatie. • Het interpreteren van de observaties gebeurt in het multidisciplinair team. • Hypothesen worden bijgesteld of bevestigd op basis van de observatiepunten.
Groepsobservatie	• Er vinden observaties plaats van de jeugdigen op de groep in interactie met andere jeugdigen. • Er vinden observaties plaats van de jeugdigen in de klas (interactie met andere jeugdigen).
Systematisch	• De in het handboek beschreven werkwijze wordt door de verschillende disciplines gevolgd.
Gedragsdeskundige expertise	• De medewerkers voldoen aan de gestelde eisen van hun discipline. • De medewerkers hebben ervaring met het uitvoeren van diagnostiek en observatie bij de doelgroep. • De medewerkers op de observatieafdeling hebben specifieke scholing gekregen met betrekking tot observatie van de specifieke doelgroep.
Terugkoppeling van uitkomsten en bevindingen	• Er vindt standaard terugkoppeling plaats tussen de arrondissementen en de observatieafdeling.
Wetenschappelijk onderzoek	• Gegevens over de jeugdigen worden standaard geregistreerd en bijgehouden. • Er wordt wetenschappelijk onderzoek uitgevoerd/opgezet.
Doelen	
Doelgroep	• De doelgroep die is onderzocht op de observatieafdeling voldoet aan de criteria van de beoogde doelgroep.
Kwaliteitswaarborging	• De rapportages zijn kwalitatief goed (volgens de criteria van het NIFP). • De rapportages worden getoetst door de jurist van Teylingereind. • De rapportages worden getoetst door het NIFP als onafhankelijke instantie. • Voor advies bij lopende PIJ-maatregel: Er wordt een onafhankelijk advies gegeven.
Bruikbaarheid rapportages	• De gebruikers (OM, ZM, advocatuur en behandelaars) van de rapportages zijn tevreden over de rapportages en vinden de rapportages goed bruikbaar voor de eis, het vonnis of de behandeling/verlengingsadvies PIJ.
Samenwerking met de ketenpartners	• Relevante ketenpartners worden geraadpleegd en/of zijn aanwezig bij de EBO.
Kennis verspreiden	• Er vindt kennisuitwisseling plaats met de lidorganisaties van ForCa. • Er zijn overdraagbare beschrijvingen van de verschillende observatiemethoden gemaakt.

3.2 Gebruik van het beoordelingskader

In de volgende hoofdstukken bespreken we de uitkomsten van het onderzoek aan de hand van de criteria uit het beoordelingskader. Deze beoordeling is gebaseerd op de informatie die via verschillende bronnen en methoden werd verzameld (zie hoofdstuk 2 voor een beschrijving van de onderzoeksaanpak). Per criterium geven we een beoordeling op een zespuntschaal. Daarbij vermelden we bovendien welke bronnen we hebben gebruikt voor de beoordeling. We visualiseren dit met behulp van bolletjes (zie voorbeeld tabel). De bolletjes hebben de volgende betekenis:

●●●●●● : Uit alle bronnen blijkt dat altijd aan het criterium wordt voldaan.

●●●●●○ : Uit alle bronnen blijkt dat bijna altijd aan het criterium wordt voldaan of uit het merendeel van de bronnen blijkt dat aan het criterium wordt voldaan en uit één bron

blijkt dat niet aan het criterium wordt voldaan (bijvoorbeeld één of twee respondenten uit een van de respondentengroepen).

- : Uit alle bronnen blijkt dat soms aan het criterium wordt voldaan of uit ongeveer de helft van de bronnen blijkt dat wel aan het criterium is voldaan en uit de andere helft van de bronnen blijkt dat niet aan het criterium is voldaan.
- : Uit alle bronnen blijkt dat in minder dan de helft van de gevallen aan het criterium wordt voldaan of uit minder dan de helft van de bronnen blijkt dat wel aan het criterium is voldaan en uit de andere bronnen blijkt dat niet aan het criterium is voldaan.
- : Uit alle bronnen blijkt dat in enkele gevallen of in zeer beperkte mate aan het criterium wordt voldaan of uit één van de bronnen blijkt dat wel aan het criterium is voldaan en uit de andere bronnen blijkt dat niet aan het criterium is voldaan.
- : Uit alle bronnen blijkt dat niet aan het criterium wordt voldaan.

Hierbij merken we op dat de visualisering in bolletjes niet als 'harde' cijfers mogen worden opgevat. Ze geven een inschatting van in welke mate aan het criterium is voldaan op basis van de verschillende bronnen. De bronnen zijn verschillend van aard: dossieronderzoek, documenten en interviews. Het aantal respondenten per interviewgroep is ook niet gelijk. We vermelden zoveel mogelijk of de beoordeling gebaseerd is op een discrepantie tussen de bron of dat alle geraadpleegde bronnen een vergelijkbaar beeld laten zien. Het verschil tussen twee en drie of tussen drie en vier bolletjes kan daarom soms arbitrair zijn.

Voorbeeld van de beoordeling van een criterium

Voorbeeld van de beoordeling van een criterium		Brongebruik ter beoordeling van de criteria																	
	Mate waarin voldaan wordt aan criteria	G I	V r G l	D ir b e h	R a p	O C	D o s	D o c u	R e g	F R S l	b e h C o	Z M	O v J	A d v	N l F P	O v	S T E R -j	H A N D B	
Er wordt standaard gewerkt met een multidisciplinair team	●●●●●	x	x	x		x	x									x			

Bronnen

GI	groepsinterview teamleden onderzoeksteam
VrGI	vragenlijst teamleden onderzoeksteams (ingevuld voorafgaand aan groepsinterview)
Dirbeh	interview directeur behandeling Teylingereind
Rap	interview rapporteurs
OC	interview opnamecoördinator
Dos	dossieronderzoek
Docu	documenten
Reg	registratiegegevens Teylingereind
FRIS	Frisregistratie
BehCo	interviews behandelcoördinatoren JJI's
ZM	interviews rechters
OvJ	interviews OvJ
Adv	advocaat
NIFP	interviews NiFP
Ov	bijwonen overleggen OPB1, OPB2 en EBO
STER-J	beoordeling rapportages met behulp STER-J
HANDB	handboek

4 Productie en tijdigheid

In dit hoofdstuk bespreken we de productie (aantal observaties en rapportages) van de observatieafdeling. Om de gegevens van Teylingereind in perspectief te kunnen plaatsen, kijken we ook naar de landelijke cijfers. De informatie is afkomstig van Teylingereind zelf en van het FRIS van het NIFP.

4.1 Productie

	Dir beh	Reg	FRIS
Capaciteit wordt optimaal benut. ●●●●○	x	x	x

Met de observatieafdeling zijn geen productieafspraken gemaakt over het aantal onderzoeken per jaar. De capaciteit van de observatieafdeling is acht. De observatiesystematiek werkt volgens de directeur behandeling optimaal als elke week één jeugdige instroomt en één jeugdige uitstroomt (zeven jeugdigen dus). Elke zevende week kan eventueel een achtste jeugdige instromen. Dit betekent dat er idealiter 52 jeugdigen per jaar worden opgenomen en maximaal 59 jeugdigen. Teylingereind heeft zelf geen invloed op het aantal ingestroomde jeugdigen.

Op basis van de registratiegegevens van de observatieafdeling stellen we vast dat er in 2012 60 jeugdigen zijn ingestroomd (55 voor pro Justitia-onderzoek en 5 voor een PIJ onderzoek) en in 2013 43 (34 voor pro Justitia-onderzoek en 9 voor een PIJ onderzoek).²⁴ De FRIS registratie van het NIFP laat een vergelijkbaar beeld zien (zie tabel 4.1).²⁵ In 2012 was de bezetting dus vrijwel optimaal. In 2013 heeft de beperkte instroom echter geleid tot het tijdelijk sluiten van de afdeling voor een periode van vier weken.

Uit tabel 3.1 is het aantal rapportages van de observatieafdeling Teylingereind (ForCa) afgezet tegen de andere vormen van onderzoek pro Justitia in hetzelfde jaar. De verhouding van het aantal klinische observaties ten opzichte van het totaal aantal pro Justitia-rapportages is in die drie jaar gelijk, namelijk 4%.

Noot 24 Daarnaast zijn in 2013 3 jeugdigen 'extern' geobserveerd: een meisje in het kader van pro Justitia-onderzoek en een meisje in het kader van PIJ onderzoek en een jongen in het kader van PIJ onderzoek. Meisjes kunnen niet worden opgenomen in Teylingereind. Een multidisciplinair team van Teylingereind heeft de jeugdigen onderzocht in de JJI waar ze verbleven.

Noot 25 In de FRIS wordt uitgegaan van het aantal opgeleverde rapportages in tegenstelling tot de instroomcijfers van Teylingereind. Zoals in hoofdstuk 2 beschreven, beslaat het totale onderzoeksproces in principe 10 weken. Dit verklaart de verschillen tussen de instroomcijfers en de aantallen rapportages.

Tabel 4.1 Aantal opgeleverde pro Justitia-rapportages naar soort en jaar

Jaar	Enkel	Dubbel	Triple	ForCa	Totaal
2011	756	334	5	50	1145
2012	722	317	3	46	1088
2013	603	265	7	38	913

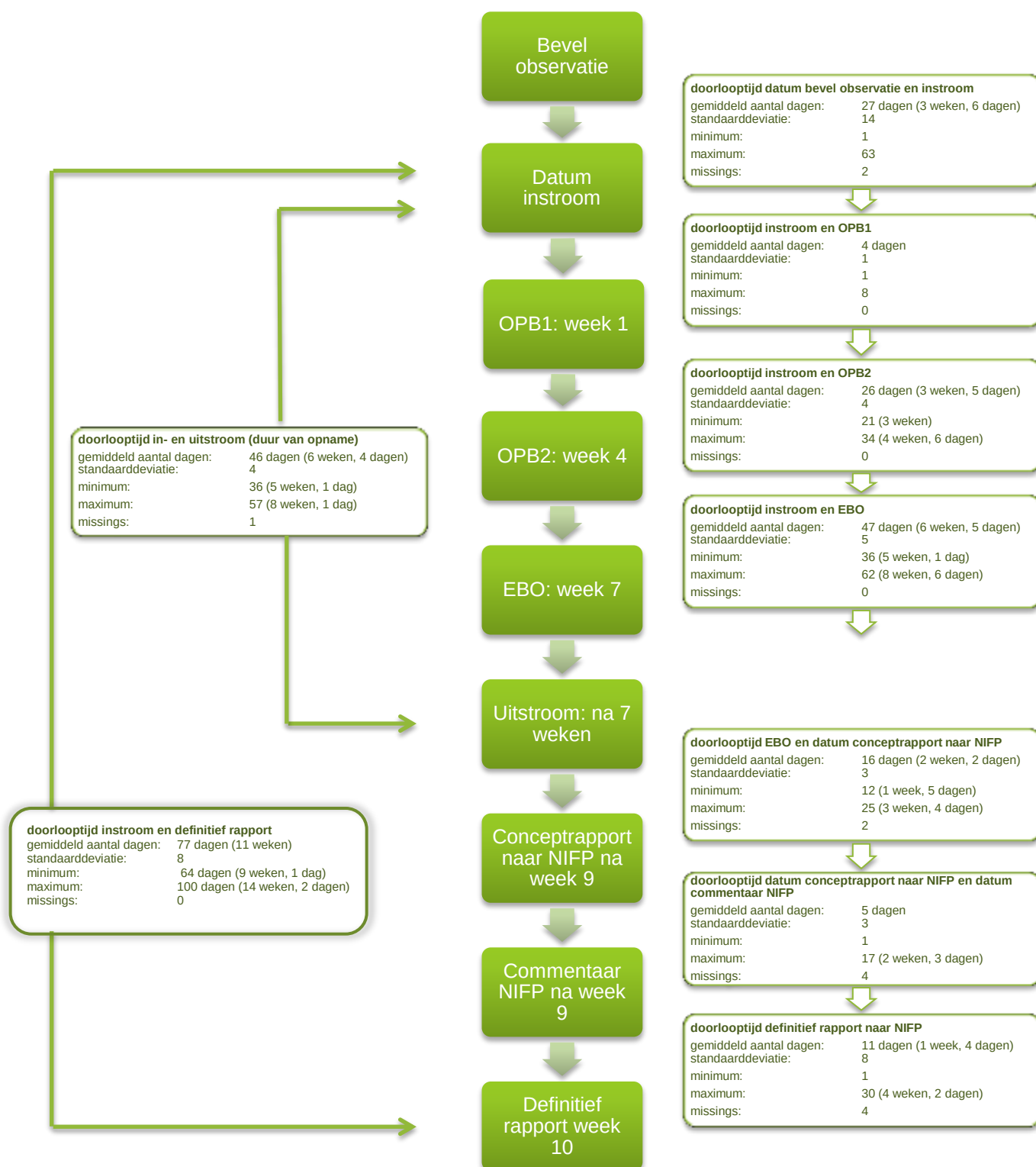
Bron: Fris

4.2 Doorlooptijd

		GI	Dir beh	rap	Dos	Reg
De voorgeschreven periode van zeven weken observatie wordt gerealiseerd	● ● ● ● ●	x	x	x	x	x
De voorgeschreven periode van 10 weken voor het hele onderzoeksproces wordt niet overschreden	● ● ● ○ ○	x	x	x	x	x

In schema 4.1 worden de doorlooptijden van het onderzoeksproces weergegeven. Daarbij maken we onderscheid tussen de observatieperiode (de zeven weken dat de jeugdige op de observatieafdeling verblijft) en het totale onderzoeksproces (na uitstroom van de jeugdige wordt in principe binnen drie weken het definitieve rapport aangeleverd). In de middelste kolom staan de vaststaande onderdelen van het observatieproces. Links hiervan staat de gemiddelde doorlooptijd van de totale observatieperiode, rechts hiervan staan de gemiddelde doorlooptijden van het gehele onderzoeksproces.

Schema 4.1 Doorlooptijd van de verschillende onderdelen in het formeel werkproces in de dossiers (N=25)²⁶

Noot 26 Om een indicatie te geven van de spreiding rond de gemiddelden, geven we tevens standaarddeviaties en minima en maxima. De interpretatie van een standaardafwijking lichten we toe aan de hand van de eerste doorlooptijd (tijd tussen datum bevel observatie en datum instroom). Gemiddeld duurt het 27 dagen voordat een jeugdige na het bevel van observatie instroomt. De standaarddeviatie is 14. Dit betekent dat ruim twee derde (68%) van de jeugdigen tussen 13 (27 – 14) en 41 (27 + 14) dagen instroomt. Voor de volledigheid vermelden we ook het aantal ontbrekende waarden (missings).

Uit bovenstaand schema kan het volgende worden opgemaakt:

- *Doorlooptijd datum bevel van observatie en instroom*: gemiddeld zitten er 27 dagen (3 weken en 6 dagen) tussen het bevel van de observatie en de datum van instroom. Het minimum aantal dagen is 1 en het maximum 63.
- *Doorlooptijd instroom en OPB1*: OPB1 dient in de eerste week van observatie ingepland te worden. Het gemiddeld aantal dagen tussen instroom en OPB1 is 4.
- *Doorlooptijd instroom en OPB2*: OPB2 staat gepland voor week 4 van de observatie. Gemiddeld zitten er 26 dagen (3 weken en 5 dagen) tussen instroom en OPB2.
- *Doorlooptijd instroom en EBO*: De EBO dient in week 7 van de observatie te geschieden. Bij 4 jeugdigen wordt dit niet gehaald. Bij drie hiervan vindt het EBO op de eerste dag van week 8 plaats en bij één op de zesde dag van week 8. Gemiddeld zitten er 47 dagen (6 weken en 5 dagen) tussen instroom en EBO. Dit is conform het handboek.
- *Doorlooptijd in- en uitstroom*: Gemiddeld duurt de observatieperiode 46 dagen (6 weken en 4 dagen). Dit is iets korter dan de geplande 7 weken (49 dagen). De kortste observatieduur bedraagt 36 dagen (5 weken en 1 dag). De reden hiervoor is dat de jeugdige onvoorwaardelijk in vrijheid is gesteld en later opnieuw is opgenomen. De langste observatieduur was 57 dagen (8 weken en 1 dag). Dit kwam omdat de EBO een week was verplaatst.
- *Doorlooptijd EBO en datum conceptrapport naar NIFP*: Gemiddeld zitten er 16 dagen (2 weken en 2 dagen) tussen de EBO en de datum dat het conceptrapport verzonden wordt naar het NIFP. Het maximum aantal dagen bedraagt 25.
- *Doorlooptijd datum conceptrapport naar NIFP en datum commentaar NIFP*: Het NIFP heeft gemiddeld 5 dagen nodig voor het geven van commentaar op het rapport. Het merendeel van de rapporten wordt binnen 8 dagen becommentarieerd. Er is één uitschieter van 17 dagen. Deze uitschieter werd veroorzaakt door ziekte van de psychiater van het NIFP.
- *Doorlooptijd commentaar NIFP en definitief rapport*: gemiddeld zitten er 11 dagen (1 week en 4 dagen) tussen de ontvangst van het commentaar van het NIFP en het opleveren van de definitieve rapportage. De kortste doorlooptijd wat dit betreft is 1 dag en de langste 30 dagen (4 weken en 2 dagen).
- *Doorlooptijd definitief rapport naar NIFP*: gemiddeld zitten er 77 dagen (11 weken) tussen de datum van instroom en de datum waarop het definitieve rapport wordt opgeleverd aan het NIFP. De kortste doorlooptijd wat dit betreft is 64 dagen (9 weken en 1 dag) en de langste 100 dagen (14 weken en 2 dagen).

De voorgeschreven periode van zeven weken observatie wordt gerealiseerd

Uit het dossieronderzoek en de interviews blijkt dat de voorgeschreven periode van zeven weken in bijna alle gevallen wordt gehanteerd. Ook worden de voorgeschreven doorlooptijden binnen observatieonderdelen in het merendeel van de dossiers gehanteerd.

De voorgeschreven periode van tien weken voor het onderzoeksproces wordt niet gerealiseerd

De gemiddelde doorlooptijd is elf weken, blijkt uit het dossieronderzoek. Dit is gemiddeld een week langer dan de voorgeschreven doorlooptijd. Uit de interviews blijkt dat er vooral vertraging wordt opgelopen in de periode dat de definitieve verslagen naar aanleiding van het EBO moeten worden aangeleverd en het concept naar het NIFP moet worden gestuurd. De doorlooptijd is gemiddeld zestien dagen. Dit is vier dagen boven de norm. In twee van de 25 onderzochte dossiers is de conceptrapportage op de geplande dag aan het NIFP gestuurd en in acht gevallen een dag later. Alle overige rapportages worden nog later verstuurd. Dit wordt bevestigd in de interviews met het NIFP. De conceptrapportages worden zelden op de bij aanvang ingeplande datum verstuurd. Als de beoordelaars van het NIFP de conceptrapportage later krijgen, kunnen zij niet garanderen om

binnen drie werkdagen de beoordeling te sturen. In bijna de helft van de rapportages lukt het wel. Zij hebben gemiddeld vijf dagen nodig.

De werkafpraak is dat na ontvangst van de beoordeling Teylingereind het definitieve rapport binnen zeven dagen aan het NIFP mailt. Dit lukt in tien van de 25 onderzochte dossiers. De gemiddelde doorlooptijd is 11 dagen.

De geïnterviewde teamleden en de directeur Behandeling zijn positiever over het tijdig aanleveren van de rapportages dan op basis van de registraties blijkt. Wel wijzen ze erop dat als slechts één discipline te laat aanlevert, het hele proces al wordt vertraagd. Er is dan sprake van een domino-effect. Het grootste knelpunt bij tijdig aanleveren zijn de(externe) psycholoog en psychiater. Zij hebben naast hun werkzaamheden voor de observatieafdeling ook andere werkzaamheden en verantwoordelijkheden waardoor het tijdig inleveren van rapportages onder druk komt te staan.

4.3 Tijdigheid rapportages

		Dos	FRIS	ZM	OvJ
De rapportages worden tijdig aangeleverd aan het OM/ZM.	●●○○○	x	x	x	x

De bronnen spreken elkaar tegen wat de betreft de mate waarin de rapportages binnen de normtijd van vijf dagen voor de zitting worden aangeleverd.

In het dossieronderzoek zijn drie van de 25 pro Justitia-rapportages (12%) op de van tevoren vastgelegde datum naar het NIFP gestuurd. Bij 10 rapportages (40%) was dit minder dan zes dagen later. Gemiddeld zijn de rapportages 9 dagen na de geplande datum toegestuurd (met een uitschieter van 32 dagen). In zeven van de 25 dossiers is geen datum van de inhoudelijke zitting opgenomen in het registratieformat van de observatieafdeling. Kijken we naar de dossiers waarin wel de datum van de inhoudelijke zitting bekend is, dan zijn twaalf rapportages minimaal vijf dagen voor de definitieve zitting verstuurd aan het NIFP. In vijf van die dossiers heeft gedurende de observatieperiode een Pro Forma zitting plaatsgevonden en bij vier na de uitstroom van de jeugdige. We weten niet of de inhoudelijke zitting is verplaatst, omdat er niet tijdig een rapportage was. Wel stellen we op basis van de FRIS registraties vast dat in 2013 slechts drie van de 38 rapportages binnen de normtijd zijn opgeleverd (zie bijlage 4).

Opvallend genoeg geeft het merendeel van de geïnterviewde rechters en officieren van justitie aan dat de rapportages die we met hen besproken hebben op tijd waren. Dit lijkt tegenstrijdig, maar hoeft dat niet te zijn. De jeugdigen zijn immers gedetineerd en dit betekent dat de termijnen voor het voorarrest bepalend zijn voor de planning van de zittingsdatum. Gewoonlijk beveelt de raadkamer bij jongeren niet meteen 90 maar in eerste instantie 30 dagen gevangenhouding aan om telkens te kunnen bezien of verlenging nodig of schorsing mogelijk is. Als er sprake is van observatie in Teylingereind zal het niet lukken om het rapport binnen de eerste 30 dagen gevangenhouding aangeleverd te hebben en zal de gevangenhouding – als deze in verband met de observatie niet al meteen voor 90 dagen was bevolen – telkens met 30 dagen worden verlengd. De zaak moet binnen de genoemde termijn van 90 dagen op een strafzitting worden aangebracht anders vervalt de voorlopige hechtenis. Is het rapport voor die eerste zitting nog niet beschikbaar, dan wordt dat een ‘pro-forma’ zitting en wordt de behandeling van de strafzaak aangehouden tot het rapport er is.

Wel merkt een aantal rechters op dat vijf dagen voor de zitting te kort is als er een voorwaardelijke PIJ of een andere ambulante behandeling wordt geadviseerd. De officier van justitie en de jeugdreclassering hebben dan volgens de respondenten onvoldoende tijd om dingen in gang te zetten zodat tijdens de zitting onduidelijk is wanneer en waar de jeugdige kan starten met de behandeling. Als dit niet duidelijk is, kan er geen voorwaardelijke PIJ worden opgelegd (zie ook bruikbaarheid advies)²⁷

Noot 27 Een onvoorwaardelijke PIJ maatregel wordt tenuitvoergelegd in een justitiële inrichting. Deze zijn verplicht om een jeugdige op te nemen. Daarnaast verblijft een klein aantal PIJ-ers in GGZ-instellingen, zoals de Catamaran (polikliniek voor forensische jeugdpsychiatrie) en Hoeve Boschoord (instelling voor sterk gedragsgestoorde LVB'ers). Een dergelijke plaatsing kan vanaf aanvang aan de orde zijn, maar komt meestal tot stand in het kader van behandelafasering en met het oog op continuïteit van zorg na afloop van de PIJ-maatregel. Bij een voorwaardelijke PIJ wordt de voorwaarde uitgesproken dat de jeugdige meewerkt aan meestal een ambulante of dagbehandeling van een jeugd ggz-instelling of een jeugdzorginstelling. Bij (ambulante) jeugd-ggz of jeugdzorginstellingen vindt eerst een intake plaats alvorens wordt beslist of de jeugdige kan worden opgenomen/toegelaten tot de behandeling. Voor deze behandeling kunnen vervolgens ook wachtlijsten zijn. Als nog niet duidelijk is waar en wanneer de jeugdige met de behandeling kan starten is het dus niet mogelijk om deze voorwaarde op te leggen. De jeugdige kan zich dan niet aan de voorwaarde houden. Dan wordt dus gekozen voor het opleggen van een onvoorwaardelijke PIJ omdat de start van de behandeling dan is gegarandeerd.

5 De (werkzame) kenmerken in de praktijk

In dit hoofdstuk beoordelen we in welke mate er voldaan wordt aan de criteria over de werkzame kenmerken van de observatieafdeling; multidisciplinair werken, hypothesetoetsende observatie, groepsobservatie. We beoordelen de criteria aan de hand van informatie uit de verschillende bronnen (zie hoofdstuk 3).

5.1 Multidisciplinair werken

		GI	Vr GI	Dir beh	OC	Dos	Ov
Er wordt standaard gewerkt met een multidisciplinair team bestaande uit een onderzoeksleider, psycholoog, psychiater, milieuonderzoeker, testassistent, vaktherapeut docent, pedagogisch medewerker en een jurist.	● ● ● ● ●	x	x	x	x	x	x
De bevindingen van de verschillende disciplines worden in een verslag vastgelegd/gerapporteerd.	● ● ● ● ●	x	x	x		x	
Er vindt uitwisseling plaats van de bevindingen van de verschillende disciplines.	● ● ● ● ○	x	x			x	x
Op basis van de bevindingen van de disciplines wordt een multidisciplinair gedragen diagnose en/of advies gegeven.	● ● ● ● ○	x	x			x	x

Er wordt standaard gewerkt met een multidisciplinair team

Uit alle geraadpleegde bronnen blijkt dat er standaard wordt gewerkt met een multidisciplinair onderzoeksteam dat bestaat – zoals voorgeschreven in het handboek – uit een onderzoeksleider, psycholoog, psychiater, milieuonderzoeker, testassistent, vaktherapeut docent, pedagogisch medewerker en een jurist. Als jeugdigen weigeren om mee te werken aan testonderzoek, wordt geen testassistent toegevoegd aan het team.

Uit de interviews met de directeur behandeling en de opnamecoördinator blijkt dat Teylingereind beschikt over twee psychologen en een psychiater die verbonden zijn aan de observatieafdeling. In de periode van het veldwerk was één van de psychologen tijdelijk afwezig. Teylingereind beschikt daarnaast over een vaste pool van ambulante psychologen en psychiaters die aan het onderzoeksteam worden toegevoegd. Deze psychologen en psychiaters voeren ook ambulante pro Justitia-onderzoeken uit in opdracht van het NIFP. In de 25 onderzochte dossiers zijn elf verschillende GZ-psychologen (waarvan twee interne) en zeven verschillende psychiaters (waarvan één interne) betrokken. Zeven van de 25 onderzoeken zijn door een interne GZ-psycholoog en psychiater uitgevoerd, negen onderzoeken door een combinatie van een externe en interne en negen door een externe GZ-psycholoog en psychiater.

Er is verder een milieuonderzoeker verbonden aan de observatieafdeling. Daarnaast worden onder andere milieuonderzoekers, die verbonden zijn aan het Pieter Baan Centrum, ingezet. Het

onderwijs op de afdeling wordt gegeven door één docent. Voor de vaktherapie worden vaktherapeuten ingezet. In elk onderzoeksteam participeert een interne jurist. De rol van onderzoeksleider wordt vervuld door de directeur behandeling of door een psycholoog uit de pool van ambulante psychologen.

De bevindingen van de verschillende disciplines worden in een verslag vastgelegd/gerapporteerd

Uit alle geraadpleegde bronnen blijkt dat alle afzonderlijke disciplines een verslag maken op basis van het standaardformat dat is opgenomen in het handboek. De jeugdigen worden altijd gevraagd om het verslag te lezen. Hun commentaar op de verslagen wordt vervolgens opgenomen in het rapport. Als het verslag niet kan worden besproken voordat de jeugdige wordt uitgeplaatst, dan wordt het nagezonden, zo blijkt uit de analyse van de rapportages in de dossiers. Sommige jeugdigen zien af van hun inzagerecht.

Ook als de jeugdige niet heeft meegewerkt aan de gesprekken, observaties of activiteiten van de betreffende discipline wordt een verslag gemaakt. In dit geval wordt in het verslag vooral opgeschreven hoe geprobeerd is contact te leggen, hoe de jeugdige is gevraagd of hij wil meewerken en wat zijn reactie was. Ook worden eventuele observaties tijdens deze contactmomenten genoemd.

Er vindt uitwisseling plaats van de bevindingen van de verschillende disciplines

Uit de bronnen 'interviews met de leden van de onderzoeksteams', 'vragenlijst teamleden van de onderzoeksteams' en 'bijwonen van de overleggen' blijkt dat er uitwisseling plaatsvindt van de bevindingen van de verschillende disciplines. In de groepsinterviews vertellen de leden van de onderzoeksteams dat deze uitwisseling voornamelijk tijdens de overleggen plaatsvindt:

- In OPB1 worden de eerste indrukken gedeeld. De jurist maakt voor aanvang van OPB1 een samenvatting van het strafdossier en opent hiermee de vergadering. De milieuonderzoeker maakt voor aanvang van OPB1 een samenvatting van het hulpverleningsdossier en licht hieruit de belangrijkste punten toe. De milieuonderzoeker maakt ook voor aanvang van OPB1 een voorstel voor te benaderen referenten en bespreekt deze met de overige teamleden. Het komt soms voor dat stukken uit het dossier van de jeugdige te laat aangeleverd worden. Van de justitiële informatie is het merendeel (80% à 90%) beschikbaar voor OPB1. Van de hulpverleningsdossiers ontbreken vaak nog stukken ten tijde van OPB1. Na het delen van de informatie uit het justitiële dossier en het hulpverlenersdossier stellen de teamleden in OPB1 vragen aan elkaar naar aanleiding van de eerste indrukken en de informatie die voor aanvang van OPB1 bekend is. Over het algemeen is er volgens de respondenten echter voldoende informatie aanwezig om tot observatiepunten te komen.
- De conceptverslagen van de milieuonderzoeker en de vaktherapie moeten worden ingeleverd voor OBP2. De jeugdige zit dan nog drie weken op de afdeling. Verder worden tijdens OBP2 de ervaringen van de pedagogisch medewerkers en de docent besproken. Ook geven de psycholoog en de psychiater hun eerste indrukken. Hypothesen en observatiepunten kunnen na OBP2 nog veranderen en het verslag kan nog verder worden aangevuld tot EBO.
- Tijdens het EBO worden de conceptrapportages van de disciplines besproken en wordt er met het hele team gesproken over de diagnose en het advies. Ook de vragen worden meestal met het hele team beantwoord. Er wordt altijd bij de psycholoog en psychiater gecheckt of zij voldoende munitie hebben om de vragen te beantwoorden.

Tussen de overleggen is er over het algemeen geen intensief overleg. Tussentijds overleg vindt alleen plaats als dat noodzakelijk is, bijvoorbeeld naar aanleiding van incidenten, bijzondere voorvallen of als de jeugdige zijn proceshouding (bereidheid tot medewerking aan onderdelen)

verandert. De communicatie geschiedt voornamelijk per e-mail, maar telefonisch overleg komt ook voor. De psycholoog en psychiater koppelen hun bevindingen na ieder gesprek met de jeugdige mondeling terug aan de pedagogische medewerkers van de observatiegroep. Aanvullende aandachtspunten geven zij ook vaak mondeling door. De docent en de vaktherapeut halen de jeugdigen op de groep op en hebben hierdoor veel informele contacten met de pedagogisch medewerkers. De mailwisseling verloopt via de rapporteurs. Zij zetten alle mail door aan alle leden van het onderzoeksteam. De pedagogisch medewerkers kunnen niet rechtstreeks mailen naar externe psychologen en psychiaters. De respondenten merken op dat ook in het geval van externen de lijnen tussen de verschillende disciplines echter kort zijn en men elkaar goed weet te vinden via de rapporteurs (per e-mail) of per telefoon.

Bij jeugdigen die (deels) weigeren om mee te werken, is er onderling vaker contact tussen de teamleden. Sommige jeugdigen gaan bijvoorbeeld wel naar school en doen wel mee aan de vaktherapie, maar weigeren de gesprekken bij de psycholoog en de psychiater. Bij dit soort jeugdigen is uitwisseling van informatie extra belangrijk. De teamleden bekijken dan gezamenlijk wat de beste manier is om de jeugdige over te halen mee te werken aan de gesprekken bij de psycholoog en de psychiater.

De geïnterviewde teamleden geven tot slot aan dat zij tevreden zijn over de manier waarop de communicatie verloopt, ook als er externe teamleden zijn. Er is onderling veel uitwisseling en ieders inbreng komt tot zijn recht. De teamleden gaan open met elkaar om en spreken elkaar aan als er een keer iets minder goed gaat. Zij geven verder aan dat zij elkaar goed kunnen corrigeren als de blik van een teamlid te gekleurd wordt; *Iedereen speelt wel eens advocaat van de duivel*. Dit houdt hen scherp. De onderzoeksleider en de jurist spelen hierin ook een belangrijke rol.

De door ons bijgewoonde overleggen bevestigen het beeld uit de interviews met de teamleden, namelijk dat er tijdens de overleggen een goede uitwisseling tussen de disciplines plaatsvindt. De teamleden beantwoorden elkaars vragen en geven elkaar indien nodig tips.

Op basis van het dossieronderzoek is het echter lastig te beoordelen of en in welke mate er uitwisseling plaatsvindt van de bevindingen van de verschillende disciplines. Hiervoor ontbreken te veel verslagen van de overleggen. De aantallen ontbrekende verslagen staan vermeld in tabel 5.1. Uit deze tabel blijkt dat er van de 25 onderzochte dossiers in 13 dossiers een verslag van OPB1 gemaakt is, in 4 dossiers een verslag van OPB2 en in 24 dossiers een verslag van EBO. Vooral verslagen van OPB2 ontbreken dus relatief vaak. Dit is het overleg waar hypothesen volgens het handboek eventueel worden bijgesteld en waar nieuwe observatiepunten worden geformuleerd. De reden dat vooral notulen van OPB2 ontbreken is, zo blijkt uit de interviews met rapporteurs en de directeur behandeling, dat in 2013 om organisatorische redenen het besluit is genomen dat de rapporteurs die voorheen OPB2 notuleerden niet langer aanwezig zijn bij de overleggen en dus niet meer de notulen maken. Bij OPB1 en EBO is het de aanwezige jurist die de notulen maakt. Deze is niet aanwezig bij OPB2.

Opgemerkt wordt dat het relatief hoge aantal verslagen van EBO is vertekend, doordat we bij de selectie van de dossiers voorrang hebben gegeven aan dossiers met EBO-verslag op dossiers waarvan het verslag van het EBO ontbrak.

Tabel 5.1 Aantal notulen van OPB1, OPB2 en EBO waarin de bevindingen van de afzonderlijke disciplines worden genoemd (percentages)

	Aantal verslagen	groep	docent	Vak- therapeut	Milieu- onder- zoeker	psa	pso	% notulen waarin over alle disciplines wordt gerapporteerd
OPB1	13	13 (100%)	7 (54%)	10 (77%)	10 (77%)	2 (15%)	5 (38%)	0 (0%)
OPB2	4	4 (100%)	4 (100%)	2 (50%)	2 (50%)	3 (75%)	4 (100%)	0 (0%)
EBO	24	23 (96%)	21 (88%)	21 (88%)	19 (83%)	23 (96%)	24 (100%)	16 (71%)

In de aanwezige dossiers hebben we gekeken of over de bevindingen van alle verschillende disciplines wordt gerapporteerd. Uit tabel 5.1 kunnen we afleiden dat de kwaliteit van de notulen niet goed is. In de notulen is niet standaard weergegeven wat de bevindingen van alle disciplines zijn.

Op basis van de bevindingen van de disciplines wordt een multidisciplinair gedragen diagnose en/of advies gegeven

Met uitzondering van het dossieronderzoek, blijkt uit alle voor dit criterium geraadpleegde bronnen dat de diagnose en het advies multidisciplinair tot stand komen. Uit dossieronderzoek kon niet worden afgeleid of de diagnose en het advies multidisciplinair tot stand komen. In de notulen en in de rapportage wordt de diagnose en het advies wel vermeld.

In de interviews met de leden van het onderzoeksteam geven de leden aan dat binnen het team de psychiater en de psycholoog als deskundigen bij uitstek op het gebied van diagnostiek worden gezien. Zij hebben dan ook een leidende rol in het stellen van de diagnose en het geven van een advies. Bovendien nemen zij als eindverantwoordelijken de uiteindelijke beslissing. Over het algemeen zijn de overig geïnterviewde teamleden het met de door hen genomen beslissing eens. Als de disciplines van mening verschillen, gaan zij hierover met elkaar in gesprek. Het komt een heel enkele keer voor dat de psycholoog en de psychiater het onderling niet eens met elkaar kunnen worden. In dit soort gevallen wordt de onderzoeksleider erbij betrokken.

Bij de twee door ons bijgewoonde EBO viel op dat alle disciplines de ruimte krijgen om hun mening te geven en te onderbouwen over de diagnose en het advies. Vervolgens nemen de psycholoog en psychiater de uiteindelijke beslissing over de diagnose en het advies. Zij vatten dit samen. Aan het eind van het EBO krijgen alle disciplines de gelegenheid om hun mening ten aanzien van het onderzoeksproces en de daaruit voortkomende gestelde diagnose en het advies met de andere teamleden te delen.

In de notulen van het EBO staat niet vermeld of de diagnose en het advies multidisciplinair gedragen worden. Ook uit het eindrapport wordt dit niet duidelijk. Op basis van het dossieronderzoek kunnen we dan ook niet vaststellen of dit het geval is.

5.2 Hypothesetoetsende observatie

		GI	Vr GI	Dir beh	Dos	Ov
Er worden hypothesen opgesteld die worden vertaald in een observatieplan met observatiepunten voor de verschillende disciplines.	● ● ● ○ ○	x	x	x	x	x
De observaties worden uitgevoerd conform plan.	● ● ○ ○ ○	x	x		x	
Er wordt neutraal gerapporteerd over de observatiepunten.	● ● ● ● ○	x	x			x
Er wordt onderscheid gemaakt tussen gestructureerde, half gestructureerde en ongestructureerde observatie en participerende observatie, half participerende observatie, niet participerende observatie en actief interveniërende observatie.	● ○ ○ ○ ○	x	x		x	x
Het interpreteren van de observaties gebeurt in het multidisciplinair team.	● ● ● ● ●	x	x			x
Hypothesen worden bijgesteld of bevestigd op basis van de observatiepunten.	● ● ● ○ ○	x	x		x	x

Er worden hypothesen opgesteld die worden vertaald in een observatieplan met observatiepunten voor de verschillende disciplines

De verschillende geraadpleegde bronnen spreken elkaar tegen over de mate waarin hypothesen worden opgesteld en vertaald in een observatieplan.

In de meeste casussen worden volgens de geïnterviewde medewerkers hypothesen opgesteld die worden vertaald in een observatieplan met observatiepunten voor de verschillende disciplines. De hypothesen worden echter niet SMART geformuleerd/genotuleerd. In de theoretische onderbouwing van de hypothesetoetsende observatie is dit als voorwaarde beschreven (zie hoofdstuk 2). Het opstellen van hypothesen en een observatieplan wordt niet teruggevonden in het dossieronderzoek.

In de groepsinterviews geven de teamleden aan dat in ongeveer 9 van de 10 casussen hypothesen worden opgesteld, maar dat de hypothesen niet altijd schriftelijk in de notulen worden vastgelegd. Bovendien worden ze niet altijd geformuleerd zoals dat in de theoretische onderbouwing in het handboek is benoemd. De teamleden geven aan dat de observatiepunten wel altijd in de verslagen van de afzonderlijke disciplines worden genoemd. De mate waarin hypothesetoetsend gewerkt wordt, verschilt per casus. Zowel de jeugdige als de betrokken psycholoog en psychiater zijn hiervoor bepalend. Voordeel van het opstellen van hypothesen is dat hiermee richting gegeven kan worden aan de observatie. Nadeel is dat hypothesen de observatie erg kunnen sturen. Dit kan leiden tot 'tunnelvisie' en hierdoor wordt de blik op de jeugdige minder onbevangen. In sommige casussen wordt er om deze reden de voorkeur aan gegeven om geen hypothesen op te stellen en gebruik te maken van een geheel vrije observatie. Er is overigens voor een deel altijd sprake van vrije observatie. De pedagogisch medewerkers, docent en vaktherapeut observeren namelijk al in de periode tussen de instroom van de jeugdige en OPB1. In deze periode is er nog geen informatie over de jeugdige beschikbaar/uitgewisseld.

De teamleden geven aan dat voor iedere casus op basis van de hypothesen observatiepunten voor de verschillende disciplines worden opgesteld. Vaak gelden dezelfde observatiepunten voor de groep en de school. Er zijn standaardvragen die vanuit OPB1 kunnen worden aangevuld. Voor vaktherapie worden specifieke observatiepunten geformuleerd. Er wordt afgesproken hoe er geobserveerd moet worden, maar dit wordt niet vastgelegd. In geval van een weigerende jeugdige wordt bijvoorbeeld afgesproken hoe de verschillende disciplines de jeugdige gaan benaderen om hem toch te bewegen om mee te werken.

Uit het interview met de directeur behandeling blijkt dat om tegemoet te komen aan het feit dat er in eerste instantie onvoldoende hypothesen werden geformuleerd, een standaard format is opgesteld voor de verslagen van OPB1 en OPB2. In dit format worden standaard hypothesen opgenomen. Dit format werd in de onderzochte dossiers nog zeer beperkt gebruikt. Als het gebruikt werd, werd het in wisselende mate ingevuld.

Gezien de beperkte mate van verslaglegging over de hypothesen, observatiepunten en de mate waarin die besproken worden in de overleggen, is het niet mogelijk om het criterium over hypothesetoetsend werken te beoordelen op basis van het dossieronderzoek. In 13 dossiers zijn notulen van OPB1 gemaakt. In 8 hiervan (32%) worden hypothesen genoemd. Verder worden in 9 notulen (36%) observatiepunten voor de groep genoemd, tevens in 9 notulen (36%) observatiepunten voor school en in 8 notulen (32%) observatiepunten voor vaktherapie. In geen van de notulen wordt benoemd hoe geobserveerd moet/gaat worden. Ook wordt in de beschikbare notulen niet duidelijk hoe en in welke mate de observatiepunten geïnterpreteerd worden in het multidisciplinair team en of hypothesen worden bijgesteld op basis van de observaties. De genoemde observatiepunten worden soms duidelijk gespecificeerd, maar zijn ook vaak zeer beknopt en/of algemeen beschreven.

Voorbeelden van duidelijk gespecificeerde observatiepunten voor de groep zijn:

"Man/vrouw. Van wie neemt hij iets aan?"

"Naar wie uit hij verdriet?"

"Impulsiviteit"

"ADHD-kenmerken (SEV)"

"Eetpatroon. Hoe wil hij afvallen? Gaat hij het ook doen?"

"Beïnvloedbaarheid/aangeven grenzen"

"Voorkeuren pedagogisch medewerkers. Individualiseert hij, of is iedereen gelijk?"

"Hoe is contact met zijn moeder?"

Voorbeelden van beknopt en/of meer algemeen beschreven observatie voor de groep zijn:

"Standaard observatievragen en opvallendheden beschrijven"

"Zo mogelijk standaard observatievragen. Kan hij snel omslaan?"

In vier notulen (16%) wordt alleen vermeld dat er wordt uitgegaan van algemene observatiepunten. Voor de groep hebben de algemene observatiepunten betrekking op het dag- en nachtritme van de jeugdige, deelname aan maaltijden, corvee eigen kamer, corvee algemene taken, omgaan met vrije recreatiemomenten op de groep, zelfverzorging, gezondheid en middelengebruik en zelfverzorging. In geen van de bestudeerde rapportages wordt expliciet vermeld dat er hypothesen zijn geformuleerd, die zijn vertaald in observatiepunten.

De observaties worden uitgevoerd conform plan

De verschillende bronnen laten geen eenduidig beeld zien of de mate waarin de observaties worden uitgevoerd conform plan zijn. In de vragenlijst die is uitgedeeld tijdens de groepsinterviews

met de teamleden geven de teamleden aan dat er in meer dan de helft van de dossiers de observaties worden uitgevoerd volgens plan. Het plan wordt echter niet vastgelegd in een format dat terug te vinden is in de digitale dossiers. Zoals eerder aangegeven zijn hypothesen vaak niet SMART geformuleerd en vertaald in observatiepunten.

Er wordt neutraal gerapporteerd over de observatiepunten

Uit de bestudeerde dossiers waarin observatiepunten worden geformuleerd, blijkt dat hierover meestal neutraal wordt gerapporteerd. Men blijft bij de feiten, er wordt geen oordeel gegeven over de jeugdigen. De rapporteurs geven aan dat zij hier bij het redigeren van de rapportages speciaal op letten. Ook in de door ons bijgewoonde overleggen wordt neutraal gesproken over het geobserveerde gedrag van de jeugdigen. De interpretatie gebeurt door de psycholoog en psychiater (zie ook paragraaf 5.1).

Er wordt onderscheid gemaakt tussen gestructureerde, half gestructureerde en ongestructureerde observatie en tussen participerende observatie, half participerende observatie, niet participerende observatie en actief interveniërende observatie

In de vragenlijst die de leden van de onderzoeksteams tijdens de groepsinterviews invulden, geven de teamleden aan dat zij in meer dan de helft van de casussen een observatieplan opstellen, waarbij ook de wijze van observeren staat vermeld. Uit het dossieronderzoek, de interviews met de teamleden en het bijwonen van de overleggen komt echter niet naar voren dat dit onderscheid in de praktijk ook echt gemaakt wordt. We leiden uit de interviews met de teamleden en het dossieronderzoek af dat er op de groep vooral gebruik wordt gemaakt van participerende observatie en interveniërende observaties. Dit wordt echter nergens expliciet in notulen of rapportages benoemd.

Het interpreteren van de observaties gebeurt in het multidisciplinair team

De leden van de onderzoeksteams geven aan dat zij bij alle casussen tijdens de overleggen met het gehele multidisciplinaire team bespreken wat zij hebben geobserveerd en hoe de observaties moeten worden geïnterpreteerd. Deze informatie wordt bevestigd door de resultaten van de vragenlijst die is uitgedeeld bij de interviews met de teamleden. Ook uit de door ons bijgewoonde overleggen blijken de teamleden met elkaar te bespreken hoe het gedrag geïnterpreteerd kan worden. Zo geven zij elkaar bijvoorbeeld voorbeelden van ander geobserveerd gedrag ter ondersteuning of verwerping van een bepaalde hypothese.

Hypothesen worden bijgesteld of bevestigd op basis van de observatiepunten

Het merendeel van de geraadpleegde bronnen wijst erop dat in de meeste casussen hypothesen worden bijgesteld of bevestigd op basis van de observatiepunten. In het dossieronderzoek konden we niet vaststellen of de hypothesen worden bijgesteld omdat van de meeste OPB2 – het overleg waar het bijstellen van de hypothesen aan de orde is – geen notulen beschikbaar zijn.

In de interviews met de teamleden geven zij aan dat dit het geval is bij alle casussen waarbij hypothesen zijn opgesteld. (Maar zoals hiervoor opgemerkt is dat niet altijd het geval.) Dit wordt ondersteund door de resultaten van de vragenlijst die is uitgedeeld bij de groepsinterviews. Ook in het door ons bijgewoonde OPB2 werden de oorspronkelijk gestelde hypothesen bevestigd.

Uit het dossieronderzoek kwam het bijstellen dan wel bevestigen van hypothesen in mindere mate naar voren. Van de 25 onderzochte dossiers waren in 13 dossiers notulen van OPB1 aanwezig. Bij 8 (62%) ervan werden hypothesen geformuleerd. In 2 van de 8 dossiers (25%) werden de hypothesen tijdens OPB2 bijgesteld op basis van de observatiepunten. In de overige 6 dossiers

(75%) staat niet vermeld of de hypothesen zijn bijgesteld. We gaan ervan uit dat dit betekent dat de oorspronkelijke hypothesen geen bijstelling behoeften en dus konden worden bevestigd.

5.3 Groepsobservatie

		GI	Vr GI	Dir beh	Dos	Ov
Er vinden observaties plaats van de jeugdigen op de groep in interactie met andere jeugdigen.	● ● ● ● ●	x	x	x	x	x
Er vinden observaties plaats van de jeugdigen in de klas (interactie met andere jeugdigen).	● ● ● ● ○	x	x		x	x

Er vinden observaties plaats van de jeugdigen op de groep in interactie met andere jeugdigen

Uit alle geraadpleegde bronnen blijkt dat er voor alle jeugdigen observaties plaatsvinden op de groep in interactie met andere jeugdigen. De geïnterviewde pedagogisch medewerkers geven aan dat dit – zelfs bij jeugdigen die niet willen meewerken – altijd het geval is. Het gegeven dat een jeugdige niet wil meewerken, levert namelijk ook al interessante informatie op. Overigens komt het bijna niet meer voor dat jeugdigen helemaal nergens aan mee willen werken en gedurende de gehele observatieperiode op hun kamer blijven zitten. Dit beeld wordt bevestigd door het dossieronderzoek en de bijgewoonde overleggen. Ook bij jeugdigen die minimaal deelnemen aan de activiteiten op de groep, wordt bijvoorbeeld de interactie bij maaltijden beschreven of hoe de jeugdige reageert als hem wordt gevraagd deel te nemen aan activiteiten, welke redenen hij geeft, hoe hij reageert op groepsleden en hoe hij zijn taken op de groep uitvoert.

Er vinden observaties plaats in de klas (interactie met andere jeugdigen)

Ook blijkt uit alle geraadpleegde bronnen dat er meestal observaties plaatsvinden in de klas (in interactie met andere jeugdigen). De docent geeft aan dat zij tijdens de lessen let op het gedrag van de jeugdige in relatie tot andere jeugdigen. Als jeugdigen niet deel willen nemen aan de lessen op school, blijft zij proberen hen hiertoe over te halen. Zij let hierbij op de reactie van de jeugdige. Ook uit ons dossieronderzoek blijkt dat de jeugdigen die tijdens de observatieperiode naar school gaan, tijdens de lessen worden geobserveerd. Bij jeugdigen die weigeren deel te nemen aan het onderwijs kunnen uiteraard geen observaties tijdens de lessen plaatsvinden. Van de 25 onderzochte jeugdigen hebben er 14 (56%) goed deelgenomen aan de lessen, 7 (28%) jeugdigen hebben gedeeltelijk aan de lessen deelgenomen en 4 (16%) jeugdigen hebben geen enkele les gevolgd.

5.4 Systematisch werken

		GI	Vr GI	Dir beh	Rap	OC	Dos	Ov
De in het handboek beschreven werkwijze wordt door de verschillende disciplines gevolgd.	● ● ● ● ○	x	x	x	x	x	x	x

De in het handboek beschreven werkwijze wordt door de verschillende disciplines gevolgd

Binnen het beoordelingskader verstaan we onder systematisch werken dat de in het handboek voorgeschreven processtappen door alle disciplines op de juiste wijze en in de juiste volgorde worden genomen. Voor een uitgebreide beschrijving van de voorgeschreven processtappen per discipline verwijzen we naar hoofdstuk 2.

Op basis van alle geraadpleegde bronnen concluderen we dat de verschillende disciplines grotendeels volgens het in het handboek beschreven werkproces te werk gaan. Op een aantal punten stellen we echter ook afwijkingen vast. Die afwijkingen doen zich vooral voor omdat jeugdigen en of het systeem niet wil meewerken aan het betreffende onderdeel. Deze afwijking valt zodoende niet toe te schrijven aan de medewerkers van het observatieteam. Bij de beoordeling van dit criterium hebben we rekening gehouden met de mate waarin vervolgens geprobeerd is om de jeugdigen en het systeem te motiveren om mee te werken aan de onderdelen, zoals ook aangegeven in het handboek.

We bespreken eerst de afwijkingen van het formeel beschreven werkproces die van toepassing zijn op alle jeugdigen en daarna een aantal afwijkingen die van toepassing zijn in specifieke casussen, zoals medeverdachtenobservaties en culturele observatie. Op de volgende punten vinden we afwijkingen van het formeel beschreven werkproces:

- aanwezigheid van teamleden bij de overleggen;
- aantal gesprekken bij psycholoog en psychiater;
- ingezet testinstrumentarium;
- betrokkenheid van ouders bij milieuonderzoek en systeemobservaties;
- inzet van medeverdachtenobservaties;
- inzet van culturele observatie.

Hieronder lichten we de afwijkingen en de redenen daarvoor toe.

Geregistreeerde aanwezigheid van teamleden bij de overleggen

Uit ons dossieronderzoek blijkt dat uit de notulen van OPB1, OPB2 en EBO niet altijd valt op te maken of alle teamleden bij het overleg aanwezig zijn. In tabel 5.2 wordt voor ieder overleg aangegeven hoe vaak in de notulen vermeld stond dat de teamleden aanwezig waren. Bij het berekenen van de percentages zijn we uitgegaan van het aantal overleggen waarvan notulen zijn gemaakt. We leiden hieruit af dat de aanwezigheid niet altijd goed genotuleerd is. Zo is de onderzoeksleider altijd aanwezig bij de overleggen. Dit blijkt niet uit de notulen. Zoals eerder opgemerkt wordt niet standaard genotuleerd. Dit is ook niet voorgeschreven in het handboek.

Tabel 5.2 Geregistreeerde aanwezigheid leden onderzoeksteams tijdens OPB1, OPB2 en EBO

	Aanwezigheid OPB1		Aanwezigheid OPB2		Aanwezigheid EBO	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
Aantal aanwezige notulen	13	100%	4	100%	24	100%
Onderzoeksleider	7	54%	2	50%	23	96%
Psychiater	6	46%	2	50%	23	96%
Psycholoog	9	69%	4	100%	24	100%
Milieuonderzoeker	10	77%	4	100%	17	71%
Vaktherapeut	10	77%	3	75%	18	75%
Pedagogisch medewerker	12	92%	4	100%	22	92%

Docent	9	69%	4	100%	16	67%
Jurist	8	62%	0	0%	21	88%
Testassistent	1	8%	0	0%	7	29%
Externe partners	0	0%	0	0%	13	54%

Aantal gesprekken bij psycholoog en psychiater

De doelstelling van 5 gesprekken met de psycholoog en de psychiater wordt niet altijd behaald, zo blijkt uit het dossieronderzoek.²⁸ Wat betreft de gesprekken bij de psycholoog is deze doelstelling in 14 van de 25 bestudeerde dossiers (61%) behaald. In de overige 9 dossiers (39%) is deze doelstelling wegens gebrek aan medewerking van de jeugdige niet gerealiseerd.²⁹ Ten aanzien van de gesprekken met de psychiater is de doelstelling van 5 gesprekken in 12 dossiers (50%) behaald. In de overige 12 dossiers (50%) is de doelstelling niet behaald wegens gebrek aan medewerking.³⁰

Ingezet testinstrumentarium

Voor de observatieafdeling heeft de ForCa-werkgroep Wetenschappelijk onderzoek een basisinstrumentarium beschreven. Hierbij is gekeken naar zowel de wetenschappelijke als de klinische waarde van de diagnostische instrumenten. Concreet betekent dit dat alle standaardinstrumenten dienen te worden afgenomen en dat bij voorkeur voor aanvullende instrumenten gekozen wordt uit de lijst 'op indicatie'. Verder is het de bedoeling dat de Psychopathy Checklist Youth Version (PCL(YV)), indien geïndiceerd, door zowel psychiater als psycholoog wordt afgenomen en dat de psychiater de Kiddie Schedule for Affective Disorders and Schizophrenia (K-SADS) afneemt. Het instrumentarium van de psycholoog en de psychiater bestaat uit:

- vragenlijsten die door de jeugdige zelf moeten worden ingevuld;
- vragenlijsten die door derden (bijvoorbeeld pedagogisch medewerkers) worden ingevuld;
- instrumenten die door de psycholoog en psychiater worden gebruikt op basis van beschikbare informatie van alle disciplines (zoals de Structured Assessment of Violence Risk in Youth (SAVRY));
- testmateriaal dat wordt afgenomen bij de jeugdigen (bijvoorbeeld IQ-test).

Op basis van ons onderzoek concluderen we dat het standaard diagnostisch instrumentarium slechts zeer beperkt gebruikt wordt. In de 25 door ons onderzochte dossiers werd 39 keer een instrument uit het standaard diagnostisch instrumentarium ingezet. Ter vergelijking: instrumenten die niet tot het standaard diagnostisch instrumentarium behoren werden 104 keer ingezet. Uit ons dossieronderzoek blijkt verder dat de keuze om een bepaald instrument in te zetten niet of niet goed onderbouwd is in de rapportage. Tevens is onduidelijk of er onderling overleg tussen de psycholoog en psychiater is geweest over de af te nemen tests.

Noot 28 In alle onderzochte dossiers hebben de psycholoog en psychiater een verslag van hun bevindingen opgesteld, ook als de jeugdige niet wil mee werken. Uit de verslagen blijkt dat als een gesprek vroegtijdig door een jeugdige wordt afgebroken, de psycholoog en psychiater het op een ander tijdstip nogmaals proberen. Hierdoor kan het voorkomen dat er bijvoorbeeld 8 initiatieven tot het voeren van een gesprek zijn geweest, maar dat de totale gesprekstijd slechts 15 minuten bedroeg. Om deze reden was het in sommige dossiers lastig te beoordelen of de doelstelling van 5 gesprekken is behaald. Voor het bepalen of de doelstelling is behaald, hanteerden we daarom de volgende criteria:

- er zijn 5 of meer initiatieven tot het voeren van een gesprek geweest en
- de totale gesprekstijd bedroeg 2,5 uur of meer en
- er was uiteindelijk voldoende informatie om tot een diagnose en een advies te komen.

Noot 29 In 2 dossiers is het aantal gesprekken met de psycholoog onbekend.

Noot 30 In 1 dossier is het aantal gesprekken met de psychiater onbekend.

In onderstaande tabel staat het standaard diagnostisch instrumentarium en de mate waarin het is ingezet.³¹

Tabel 5.3 Inzet van het standaard diagnostisch instrumentarium in dossiers (n=25)

	Aantal jeugdigen	Percentage jeugdigen
SAVRY (risico-taxatie)	21	84%
SCID-II (persoonlijkheid, alleen 18+)	2	8%
ASEBA (CBCL, YSR, TRF; psychiatrie)	1	4%
Kiddies-SADS (psychiatrie)	0	0%
HoNoSca (functioneren)	1	4%
Wisc/WAIS (verkorte)/GIT-III (intelligentie)	14	56%
Totaal aantal ingezette instrumenten uit standaard instrumentarium	39	

Uit de tabel blijkt het volgende:

- Voor 21 jeugdigen (84%) is de SAVRY ingevuld. Redenen voor het niet invullen van de SAVRY zijn:
 - Jeugdige is first offender (vanwege beperkte dossierinformatie over voorgeschiedenis kan geen risicotaxatie worden uitgevoerd).
 - De SAVRY geeft een inschatting van het risico op gewelddadig gedrag en hiervan is bij de jeugdige geen sprake.
- De SCID-II³², ASEBA (CBCL, YSR, TRF)³³ en HoNoSca³⁴ worden nooit tot vrijwel nooit afgenomen.
- De Wisc/WAIS³⁵ (verkorte)/GIT-III³⁶ wordt bij 14 van de 25 jeugdigen (56%) afgenomen. Onder de 11 jeugdigen waarbij geen Wisc/WAIS (verkorte)/GIT-III is afgenomen, vallen de eerder genoemde 10 en 1 jeugdige waarbij de test zeer recentelijk was afgenomen.

Overig ingezette diagnostisch instrumentarium

In bijlage 5 staat het overig ingezette diagnostisch instrumentarium en de mate waarin dit is ingezet. Uit de bijlage blijkt dat van de overige diagnostische tests de SEV (Sociaal Emotionele Vragenlijst) en de SLC-90 (vragenlijst voor het meten van geestelijke en lichamelijk klachten) het vaakst worden ingezet. Verder blijkt dat er veel verschillende tests en instrumenten afgenomen worden. Het merendeel wordt niet genoemd op de lijst 'op indicatie' of op de lijst 'te ontwikkelen'. De keuze voor de tests is kennelijk maatwerk: er wordt geen batterij standaardtests afgenomen, maar gekeken naar wat nodig is bij de betreffende jeugdige om een goede diagnose te kunnen stellen. Dit blijkt ook uit de interviews.

Deelname aan testonderzoek

Uit ons dossieronderzoek blijkt dat 15 van de 25 jeugdigen (60%) hebben meegedaan aan het testonderzoek (15 jeugdigen van de 25 jeugdigen). Onder de 10 jeugdigen (40%) die niet

Noot 31 De percentages zijn berekend op basis van de gehele onderzoeksgroep, dat wil zeggen 25 jeugdigen.

Noot 32 Structured Clinical Interview for DSM-disorders

Noot 33 Achenbach System of Empirically Based Assessment: verzameling instrumenten voor emotionele en gedragsproblemen

Noot 34 Health of the National Outcome Scales Child and Adolescents

Noot 35 Wechsler Intelligence Scale for Children/Wechsler Adult Intelligence Scale

Noot 36 General Intelligence Test III

meededen aan het testonderzoek bevonden zich 9 weigeraars en 1 jeugdige waarvan verwacht werd dat hij beperkt testbaar was gezien zijn zeer lage score op een elders afgenomen IQ-test. Soms hebben pedagogisch medewerkers voor een weigerende jeugdige de SEV of de VISK ingevuld.

In totaal zijn er 122 diagnostische instrumenten afgenomen onder de 15 jeugdigen die hun deelname verleenden aan het testonderzoek (de SAVRY is hierbij niet meegerekend). Uitgaande van deze 15 jeugdigen betekent dit dat er gemiddeld 8 instrumenten per jeugdige zijn gebruikt³⁷.

Betrokkenheid van ouders bij milieuonderzoek en systeemobservaties

Uit het dossieronderzoek blijkt dat ouders in beperkte mate betrokken (kunnen) worden bij het milieuonderzoek en de systeemobservatie. In 17 van de 25 (68%) onderzochte dossiers vonden gesprekken plaats met de vader en/of moeder van de jeugdige. De teamleden geven aan dat het de voorkeur heeft om de gesprekken bij de ouders thuis te laten plaatsvinden, maar telefonische gesprekken komen ook voor.

In 10 van de 25 (40%) onderzochte casussen is een systeemobservatie met de ouders uitgevoerd. Redenen voor het niet uitvoeren van een systeemobservatie zijn:

- ouders weigeren hieraan deel te nemen (5 dossiers);
- jeugdige weigert hieraan deel te nemen (4 dossiers);
- onbekende reden (4 dossiers);
- ontbreken van een systeem (1 dossier);
- jeugdige gaat niet meer terug naar systeem (2 dossier);
- ouders hebben geen geldige legitimatie bij zich (1 dossier);
- moeder kan niet naar Teylingereind komen vanwege fysieke beperking (1 dossier).

De leden van de onderzoeksteams geven aan dat altijd geprobeerd wordt om het systeem van de jeugdige te betrekken, tenzij er redenen zijn om hiervan af te zien (bijvoorbeeld het ontbreken van een systeem of het niet beschikbaar zijn van het systeem). De milieuonderzoeker doet een voorstel voor de te benaderen referenten. De eerste vraag aan de ouders is of ze mee willen werken aan systeemobservatie. Soms weigeren ouders hun deelname, omdat hun kind dit niet wil. Dit kan te maken hebben met de door de advocaat geadviseerde of de door de jeugdige gekozen proceshouding, maar ook met eventuele represailles die vanuit het ondergrondse netwerk van de jeugdige kunnen komen, zo merkt een milieuonderzoeker op. Hoewel jeugdigen vaak zeggen dat ze niet mee willen werken op advies van hun advocaat, kan dit netwerk de werkelijke reden zijn dat jeugdigen niet mee willen werken. Volgens de milieuonderzoeker hebben sommige jeugdigen veel macht in het beïnvloeden van hun ouders. Andersom komt het ook voor dat jeugdigen juist wel willen dat de ouders meedoen.

Tijdens OPB2 wordt bepaald welke systeemobservatie het meest geschikt is. Er wordt bepaald wie de systeemobservatie uitvoert en op welke manier (bijvoorbeeld met behulp van een sessie vaktherapie en welke vaktherapie). Uit de interviews blijkt dat het de voorkeur heeft vaktherapie in te zetten omdat dit mogelijkheden biedt voor gerichte observatie van interacties tussen de leden van het systeem. Sommige geïnterviewde psychologen en psychiaters geven aan dat zij het prettig vinden om op bezoek te gaan bij het systeem om zich zo een beeld te vormen van het systeem en de thuissituatie van de jeugdige. Nadeel is echter dat de jeugdige dan zelf niet aanwezig is.

Noot 37 Dit is exclusief de screeninginstrumenten die na opname worden afgenomen.

Inzet van medeverdachtenobservaties

Medeverdachtenobservaties worden slechts zeer beperkt uitgevoerd, zo blijkt uit het dossieronderzoek en uit de interviews met de teamleden en het NIFP. De reden hiervoor is het ontbreken van medeverdachten op de afdeling. Volgens het NIFP heeft dit onder andere te maken met verspreiding van de verdachten over het land waardoor een andere psychiater (van een ander NIFP team) het trajectconsult doet. Er wordt in eerste instantie altijd gekeken of ambulant onderzoek mogelijk is. Als de verdachte daaraan mee wil werken en er zijn geen andere indicaties, is geen klinische observatie geïndiceerd. Er wordt wel naar gestreefd door het NIFP om dit beter te coördineren.

De teamleden geven overigens wel aan dat medeverdachtenobservaties zeer informatief kunnen zijn. In die gevallen dat de delicten in groepsverband gepleegd zijn, kan door de verdachten in relatie tot elkaar te zien, duidelijk worden wie welke rol zou kunnen hebben gehad. De pedagogisch medewerkers krijgen speciale instructies om de interactie met medeverdachten op de groep te observeren. Het verschil in tijdstip van plaatsing wordt hierbij als een groot voordeel gezien. Hierdoor zit een jeugdige namelijk altijd minimaal één week op de afdeling zonder de medeverdachte(n) en kan zowel zijn gedrag in aan- als afwezigheid van de medeverdachte(n) worden geobserveerd. Nadeel van medeverdachtenplaatsing kan zijn dat de jeugdigen een front kunnen gaan vormen. Bovendien kan de ene verdachte de andere onder druk zetten. Het komt ook voor dat medeverdachten ontkennen dat ze elkaar kennen. Ook dit wordt als nuttige informatie over het gedrag gezien.

Inzet van culturele observatie

Jeugdigen die bij de observatieafdeling Teylingereind komen, hebben uiteenlopende culturele achtergronden. De werkgroep *Transculturele Observaties* heeft zich in dit kader beziggehouden met verschillende cultuurgerelateerde vraagstukken, waaronder de mate waarin culturele achtergronden al dan niet een rol in de observatie (zouden moeten) spelen en zo ja, op welke wijze hiermee in het kader van diagnostiek en behandeladvies meer rekening gehouden kan worden. In geen van de onderzochte dossiers wordt echter specifiek melding gemaakt van cultuurgerelateerde vraagstukken. De achtergrond van de jeugdige wordt wel beschreven, maar op basis van het dossieronderzoek kunnen we niet concluderen in welke mate hier expliciet aandacht aan wordt besteed. In een enkele casus is door de milieuonderzoeker wel gebruik gemaakt van een tolk om met de ouders in gesprek te gaan.

5.5 Gedragsdeskundige expertise

		GI	Vr GI	Dir beh	OC	Dos	NIFP
De medewerkers voldoen aan de gestelde eisen van de discipline.	●●●●○	x		x	x	x	x
De medewerkers hebben ervaring met het uitvoeren van diagnostiek en observatie bij de doelgroep.	●●●●○	x	x	x			x
De medewerkers op de observatieafdeling hebben specifieke scholing gekregen met betrekking tot observatie van de specifieke doelgroep.	●●●○○			x			

De medewerkers voldoen aan de gestelde eisen van hun discipline

Het merendeel van de medewerkers voldoet aan de gestelde eisen, zo blijkt uit de verschillende bronnen. Vanaf 1 januari 2014 wordt alleen nog gewerkt met psychologen en psychiaters die in het

Nederlands Register Gerechtelijk Deskundigen (NRGD) zijn opgenomen. Aanvankelijk waren de interne psychologen en psychiater niet in het NRGD opgenomen. Dit is nu wel het geval voor één psycholoog en de psychiater.³⁸ In de pool van externe psychiaters en psycholoog is een aantal afgevallen omdat zij niet NRGD geregistreerd waren. Alle externe psychologen en psychiaters doen ook ambulante pro Justitia-rapportages. In het handboek zijn geen eisen geformuleerd voor de medewerkers van de andere disciplines.

De medewerkers hebben ervaring met het uitvoeren van diagnostiek en observatie bij de doelgroep

Uit de interviews blijkt dat de docent, vaktherapeut en het merendeel van de pedagogisch medewerkers ondertussen voldoende ervaring hebben opgedaan met observatie. De psychologen en psychiaters voldoen aan de eisen NRGD wat betekent dat zij het minimaal aantal pro Justitia-rapportages voor de registratie hebben uitgevoerd. Zij zijn ervaren in pro Justitia-rapportages. De directeur behandeling geeft aan dat de externe psychologen en psychiaters geselecteerd zijn op ervaring. De meesten hebben in het verleden in of met Teylingereind samengewerkt. Dit maakt de samenwerking gemakkelijker. Het NIFP merkt echter op dat er verschillen zijn tussen de kwaliteit van de psychologen en psychiaters en de rapportages. Het NIFP stelt wel een duidelijke verbetering vast in de kwaliteit van de betrokken gedragsdeskundigen in de afgelopen jaren. Binnen het team van pedagogisch medewerkers hebben vorig jaar meerdere wisselingen plaatsgevonden. Nieuwe medewerkers krijgen specifieke scholing en er is altijd een senior pedagogisch medewerker aan een onderzoeksteam verbonden die de nieuwe pedagogisch medewerkers kan begeleiden. Er hebben zich ook wijzigingen voorgedaan met betrekking tot de betrokken milieuonderzoekers. Er is nu nog één milieuonderzoeker binnen Teylingereind, de anderen zijn verbonden aan het PBC. Ook bij de juristen hebben zich wisselingen voorgedaan. Nieuwe medewerkers zijn ingewerkt door stage te lopen. Over het algemeen kunnen we stellen dat vooral de disciplines met een beperkt aantal medewerkers kwetsbaarder zijn met betrekking tot het borgen van de expertise en ervaring.

De medewerkers van de observatieafdeling hebben specifieke scholing gekregen met betrekking tot observatie van de specifieke doelgroep

Het is niet duidelijk in welke mate de medewerkers van de verschillende disciplines die participeren in de onderzoeksteams specifieke scholing hebben gekregen. Intern wordt incidenteel supervisie en intervisie gegeven. *Dit is niet structureel ingebed*, aldus de directeur behandeling. De psychologen en psychiaters hebben de opleiding tot pro Justitia-rapporteur bij het NIFP gevolgd en voldoen aan de eisen NRGD. De externe psychologen en psychiaters draaien mee in de intervisie/supervisie van het NIFP. De vaktherapeut en docent hebben ervaring met werken binnen justitiële inrichtingen en hebben bij de start van de observatieafdeling specifieke scholing gekregen. Pedagogisch medewerkers krijgen een specifieke module over observatie. Afgelopen jaar is een aantal specifieke wensen geformuleerd voor die module die nog moeten worden meegenomen in de opleiding voor het personeel. De milieuonderzoekers hebben hun eigen vakspecifieke intervisie via het PBC.

Noot 38 De andere interne psycholoog is tijdelijk afwezig. Bij terugkomst is de verwachting dat hij op korte termijn aan de eisen voor opname in NRGD zal voldoen.

5.6 Terugkoppeling

	GI	Vr GI	Dir beh	ZM	OvJ
Er vindt standaard terugkoppeling plaats tussen de arrondissementen en de observatieafdeling.	x	x	x	x	x

Er vindt standaard terugkoppeling plaats tussen de arrondissementen en de observatieafdeling

Er vindt relatief weinig terugkoppeling over het rechterlijk oordeel plaats vanuit de arrondissementen naar de observatieafdeling, zo blijkt uit alle geraadpleegde bronnen. De teamleden geven aan dat zij dit betreuren. Graag zouden zij van de rechtbank of het OM horen wat rechters van het rapport vinden en of het advies bruikbaar is/overgenomen werd. In de vragenlijst die is uitgedeeld tijdens de groepsinterviews is de teamleden gevraagd aan te geven in welke mate terugkoppeling plaatsvindt. Uit de resultaten blijkt dat dit in minder dan de helft van de dossiers het geval is. Er is een tijd geprobeerd om van alle observaties de vonnissen op te vragen bij de rechtbank. Dit is te tijdsintensief en daarom niet haalbaar volgens de directeur behandeling. De directeur probeert met de arrondissementen afspraken te maken over de terugkoppeling van de vonnissen. Inmiddels is een dergelijke afspraak met het arrondissement Den Haag gemaakt.

Ook uit de interviews met de officieren van justitie en de rechters blijkt dat er weinig tot geen terugkoppeling plaatsvindt vanuit de arrondissementen. Van de vijf gesproken officieren, geeft er één aan dat hij na afloop van een zaak altijd een vonnis naar Teylingereind stuurt. De overige officieren geven aan dat er nooit terugkoppeling plaatsvindt. Na een zitting besteden zij hun tijd aan de slachtoffers en richten zij zich op nieuwe zaken. Volgens de officieren heeft terugkoppeling aan Teylingereind wel een meerwaarde. Het geeft Teylingereind namelijk gelegenheid om knelpunten en aandachtspunten mee te nemen in volgende klinische observaties.

Ook de geïnterviewde rechters geven aan dat zij niet standaard terugkoppelen. Zij wijzen op www.rechtspraak.nl, waar de meeste vonnissen op worden gepubliceerd.³⁹

Vier van de vijf rechters geven aan dat standaard terugkoppeling een meerwaarde zou hebben. Als het voor de medewerkers van de observatieafdeling duidelijk is wat de rechtbank wel en niet aan hun adviezen heeft, dan kunnen zij hun werkpraktijk daarop aanpassen. Eén van de rechters geeft verder aan dat hij een meerwaarde ziet in de aanwezigheid van de psycholoog of psychiater op de zitting. Hierdoor wordt het voor zowel ZM en OM, als de verdachte en zijn advocaat duidelijker waarom tot een bepaald advies is gekomen. Ook de geïnterviewde psychologen en psychiaters onderschrijven de meerwaarde van het bijwonen van de zitting. Zij krijgen hierdoor meer inzicht in hoe over het advies wordt geoordeeld, wat er gedaan wordt met het advies en waarom het wel of niet gevolgd wordt.

Noot 39 We hebben voor alle 25 zaken in het dossieronderzoek in de uitspraken van rechtspraak.nl gezocht en slechts van 4 van 25 waren de vonnissen terug te vinden. De publicatie van de vonnissen gebeurt niet standaard.

5.7 Wetenschappelijk onderzoek

		Dir beh	Dos
Gegevens over de jeugdigen worden standaard geregistreerd en bijgehouden.	●○○○○	x	x
Er wordt wetenschappelijk onderzoek uitgevoerd en opgezet.	●○○○○	x	

Gegevens over de jeugdigen worden standaard geregistreerd en bijgehouden

Uit ons onderzoek blijkt dat er geen handzame standaardregistratie van gegevens over de jeugdigen beschikbaar is. Een aantal zaken omtrent doorlooptijden wordt wel centraal geregistreerd in één centraal format binnen Teylingereind, maar gegevens over testresultaten, adviezen en diagnoses worden niet in één centraal format geregistreerd. Daarnaast is een FRIS-formulier van het NIFP waarop gegevens worden geregistreerd die door het NIFP centraal wordt bijgehouden en beheerd over alle pro Justitia-onderzoeken. In de digitale dossiers van de jeugdigen in Teylingereind - eigenlijk vergelijkbaar met een papieren dossier - is wel een duidelijke indeling in mappen waar alle informatie per casus per discipline wordt opgeslagen, maar dit betreft enkel documenten en verslagen per jeugdige. Uit deze digitale mappen kunnen geen gegevens over alle jeugdigen tegelijkertijd op een handzame manier worden gegenereerd. Uit het interview met de directeur behandeling blijkt dat er geen capaciteit is om standaardgegevens van de jeugdigen in te voeren.

Er wordt wetenschappelijk onderzoek uitgevoerd/opgezet

Op basis van de gegevens van de jeugdigen die in het kader van de observaties worden verzameld wordt geen onderzoek gedaan. Daar is geen tijd/budget/formatie voor, aldus de directeur behandeling. Er wordt ten tijde van het onderzoek gekeken of er misschien mogelijkheden zijn binnen Academische Werkplaats Forensische Zorg voor Jeugd (AWFZJ). Teylingereind participeert hier ook in. Er is tot nu toe één artikel geschreven door twee medewerkers van de observatieafdeling (jurist en GZ-psycholoog) over de werkwijze van de observatieafdeling en de uitgebrachte adviezen in de periode 2009-2012.

6 Mate waarin de doelen worden bereikt

In hoofdstuk 2 zijn de doelen van de observatieafdeling genoemd. In dit hoofdstuk beoordelen we in welke mate wordt voldaan aan de beoordelingscriteria die zijn afgeleid van de doelen van de observatieafdeling (zie hoofdstuk 3).

6.1 Doelgroep

Bij het antwoord op de vraag of de juiste doelgroep wordt geobserveerd, moet een onderscheid worden gemaakt tussen de kenmerken van de jeugdigen en de omstandigheden en het verloop van de strafvordering in de huidige (en eventuele voorgaande) zaken. Omdat beide, al dan niet gecombineerd, aanleiding kunnen geven tot een klinische observatie, beoordelen we het criterium van de doelgroep voor zowel de persoonskenmerken als het verloop van het strafvorderingsproces.

		GI	Dirbeh	Dos	FRIS	ZM	OvJ	Adv	NIFP
De doelgroep die is onderzocht op de observatieafdeling voldoet aan de criteria van de beoogde doelgroep	● ● ● ● ●	x	x	x	x	x	x	x	x

Indicatie voor klinische observatie pro Justitia-onderzoek⁴⁰

Op basis van het dossieronderzoek en de interviews met medewerkers van de observatieafdeling, NIFP, OvJ en rechters worden de jeugdigen op de observatieafdeling geplaatst conform de plaatsingscriteria (zie plaatsingscriteria in kader). Wel stellen we vast dat er verschil zit in de mate waarin de criteria van toepassing zijn.

Plaatsingscriteria klinische observatie op de observatieafdeling:

- Feiten gepleegd in de clusters 'zwaar geweld', 'zeden', 'brandstichting' en/of 'leven'.
- Ongewone of bizarre feiten en/of delictomstandigheden.
- Feiten passen slecht bij de persoon.
- Onverwachte, ernstige feiten of 'out of the blue'-delict.
- Solodaderschap.
- Complex groepsdelict (met de mogelijkheid om medeverdachtenobservaties uit te voeren).
- Zeer hardnekkige recidive.
- Ernstige en/of complexe ontwikkelingspsychologische, kinder- en jeugdpsychiatrische en/of gezins-/systeemproblematiek.
- Verminderde onderzoekbaarheid, toegankelijkheid en/of coöperatie/motivatie.
- Voorgeschiedenis met intensieve (residentiële) hulpverlening.
- Groepsdynamische diagnostiek en interactieobservatie vereist.
- Systeeminteractieobservatie is noodzakelijk.

Noot 40 De indicatiecriteria voor jeugdigen met een PIJ-maatregel bespreken we apart in hoofdstuk 7.

- Nader specialistisch onderzoek en/of proefbehandeling zijn aangewezen (neuropsychologisch onderzoek en/of medicatietrial).
- Vraagstelling niet te beantwoorden door ambulant onderzoek, waardoor procesdiagnostiek is vereist.
- Contra-expertise in geval van omstreten uitgevoerd ambulant onderzoek.
- Publiciteitsgevoelige zaken.

Indien meerdere criteria tegelijkertijd aanwezig zijn, geldt een sterkere indicatie voor plaatsing op de observatieafdeling.

Bron: handboek observatieafdeling 2013

Uit het dossieronderzoek blijkt op basis van de redenen die expliciet in de indicatiestelling zijn genoemd dat verminderde onderzoekbaarheid het meest voorkomt: bij 22 van de 25 dossiers was hiervan sprake (zie tabel 6.1). Deze jeugdigen hebben medewerking aan ambulant onderzoek geweigerd (N=18) en/of zijn vanwege persoonlijke kenmerken (zwakbegaafdheid of sociaal wenselijke opstelling) verminderd onderzoekbaar in een ambulant pro Justitia-onderzoek (N=4)⁴¹. Bij negen jeugdigen (36%) is ernstige of complexe problematiek (psychologisch, psychiatrisch of binnen het systeem) als reden voor klinische observatie benoemd en acht jeugdigen (32%) worden geobserveerd op advies van ambulante rapporteurs.

Tabel 6.1 Indicatie voor klinische observatie in dossieronderzoek (N=25)

Indicatie voor plaatsing	aantal	percentage
Verminderde onderzoekbaarheid	22	80%
Ernstige en/of complexe problematiek (psychologisch/psychiatrisch/systeem)	9	36%
Op advies van ambulante rapporteurs	8	32%
Voorgeschiedenis met intensieve hulpverlening	5	20%
Vraag of minderjarigenstrafrecht nog van toepassing is	4	16%
Zeer hardnekkige recidive	3	12%
Groepsdynamische diagnostiek en interactieobservatie vereist	2	8%
Onverwachte, ernstige delicten	2	8%
Ongewone/bizarre feiten	1	4%
Ongewone/bizarre omstandigheden	1	4%
Systeeminteractieobservatie noodzakelijk	1	4%
Nader specialistisch onderzoek en/of proefbehandeling zijn aangewezen (medicatie-trial)	1	4%
Contra-expertise in geval van omstreten ambulant uitgevoerd onderzoek	1	4%
Publiciteitsgevoelige zaken	0	0%
Indicatie voor plaatsing ontbreekt	0	0%
Feiten passen slecht bij de persoon	0	0%
Solo daderschap	0	0%
Complex groepsdelict	0	0%
Niet nader gespecificeerd	0	0%

Noot 41 Twee jeugdigen waren verminderd onderzoekbaar omdat ze weigerden mee te werken en vanwege persoonlijke kenmerken.

Bij vijf jeugdigen (20%) wordt een voorgeschiedenis met intensieve hulpverlening genoemd. Daarnaast is bij vier jeugdigen (16%) bij de indicatie de vraag gesteld of het minderjarigenstrafrecht nog van toepassing is of dat zij bijvoorbeeld meer op hun plaats zijn in een tbs-kliniek. In het handboek wordt aangegeven dat naarmate er meer criteria van toepassing zijn, er een sterkere indicatie is voor klinische observatie. Bij twaalf jeugdigen zijn meerdere redenen voor klinische observatie benoemd. Bij negen van de achttien jeugdigen die weigerden om mee te werken aan ambulant onderzoek is ook een ander criterium voor klinische observatie genoemd.

We merken op dat de indicatie voor opname vaak niet goed wordt vastgelegd of omschreven op het indicatieformulier. In het bevel tot observatie staat vaak alleen een standaardzin, de toelichting is vaak onduidelijk verwoord of ontbreekt. Om deze reden is het vaak niet duidelijk waarom juist klinische observatie geïndiceerd is. Dat neemt niet weg dat uit de beschrijving van de indicatie in combinatie met de gepleegde feiten wel te herleiden valt waarom een jeugdige wordt opgenomen op de observatieafdeling (zie voorbeelden in kader).

Voorbeelden van indicatiestellingen

'De OvJ verzocht op de zitting van de gevoegde feiten om een bevel tot observatie, omdat er meer duidelijkheid diende te worden verkregen omtrent de persoon van de verdachte. Uit eerdere rapportages was namelijk gebleken dat er sprake was van ernstige gedragsproblematiek. Ook vroeg de OvJ zich af of het minderjarigenstrafrecht nog wel van toepassing is.'

'De Raad maakt zich zorgen om de ontwikkeling van de jeugdige en acht plaatsing op de observatieafdeling aangewezen. Met betrekking tot het eerste feit is jeugdige gezien door psycholoog van het NIFP, maar jeugdige wilde niet meewerken. Voor de overige feiten is door OvJ, de Raad en Bureau Jeugdzorg bepleit jeugdige ter observatie in Teylingereind te plaatsen. De advocaat heeft zich hier niet tegen verzet.'

'Ondanks dat jeugdige aangaf niet te zullen meewerken toch bevel tot observatie gegeven, omdat het -mede gelet op de ernst van het feit- van belang is meer te weten over psychische gesteldheid van jeugdige.'

'Jeugdige heeft behandeling gehad vanwege depressieve klachten. Hij heeft aangegeven eerder een zelfmoordpoging te hebben gedaan. De Raad van de Kinderbescherming maakt zich zorgen om de jeugdige. Jeugdige is in het kader van een trajectconsult gezien door een psychiater. Volgens de psychiater is de jeugdige beperkt detentiegeschikt. Jeugdige is verder bekend met ADD, depressies en automutilatie.'

'Jeugdige heeft geweigerd mee te werken aan een trajectconsult met psychiater. Om de vraag of het minderjarigenstrafrecht van toepassing is te kunnen beantwoorden, is informatie nodig over de persoonlijkheid van de verdachte. De psychiater gaf een opname in Teylingereind ter overweging aan de rechtbank. De Raad voor de Kinderbescherming is tot dezelfde conclusie gekomen.'

De medewerkers van de observatieafdeling hebben de indruk dat de juiste jeugdigen naar de observatieafdeling verwezen worden. De tendens om vooral weigeraars van ambulant onderzoek klinisch te laten observeren zoals uit het dossieronderzoek blijkt, wordt door de teamleden herkend. Volgens de teamleden wordt daarmee de observatieafdeling echter tekort gedaan. Klinische observatie zou namelijk ook in andere situaties duidelijk de voorkeur genieten boven ambulant onderzoek. Als voorbeeld worden groepsdelicten genoemd waarbij het van belang is om te kijken hoe de jeugdige interacteert met leeftijdsgenoten. De teamleden geven aan dat er vooral meer gebruik kan worden gemaakt van de criteria *medeverdachtenobservatie noodzakelijk* en *mediagevoeligheid*. Ook de mogelijkheid om meisjes extern te observeren zou meer kunnen worden aangewend.

De teamleden benoemen dat de observatieafdeling niet geschikt is voor jeugdigen met ernstige psychiatrische of psychische problematiek die intensieve begeleiding/zorg nodig hebben. Op de observatieafdeling wordt minder structuur geboden dan op reguliere groepen in een JJI (en zeker minder dan op speciale groepen zoals FOBA⁴² of VIC⁴³). Dit laat meer mogelijkheden voor observatie toe. Voor jeugdigen die veel individuele begeleiding nodig hebben, kan dit groepsklimaat te weinig veiligheid bieden om op verantwoorde wijze te observeren. Indien bij aanmelding twijfel bestaat over de geschiktheid voor de observatieafdeling, vindt overleg plaats met de gedragsdeskundige in de JJI waar de jeugdige verblijft.

NIFP, OvJ en ZM bevestigen in de interviews in grote lijnen dat de plaatsingscriteria overeenkomen met hun opvatting over wanneer klinische observatie geïndiceerd is (zie tabel 6.2). In de tabel zijn alleen criteria opgenomen die door meerdere respondenten zijn benoemd. We stellen echter ook een aantal verschillen vast. De respondenten noemen allen dat de ernst van het delict het eerste criterium is waar naar gekeken moet worden. De geïnterviewde rechters geven aan dat proportionaliteit een belangrijke rol speelt bij de ernst van het delict. De ernst van het feit moet in verhouding staan tot een observatie (en dus preventieve hechtenis) van zeven weken. Eén respondent ZM geeft aan dat op basis van de oriëntatiepunten straftoemeting van de rechtbank wordt gekeken of het delict ernstig genoeg is om voor een dergelijk lange voorlopige hechtenis in aanmerking te komen (proportionaliteit). Wat vervolgens meespeelt, zijn de interventies, begeleiding en behandeling die de jeugdige al in een ambulante traject (civiel of strafrechtelijk) heeft gekregen.

Daarnaast wordt door bijna alle respondenten aangegeven dat zowel de ernst en aard van het delict, als de problematiek en persoon van de jeugdige aanleiding geven om een ernstige maatregel zoals PIJ of tbs te overwegen. Ook het criterium dat jeugdigen niet willen meewerken aan ambulant onderzoek wordt door de drie respondentengroepen genoemd. Zij merken allemaal op dat er dan wel sprake moet zijn van een ernstig delict.

De respondenten van het NIFP noemen nog expliciet dat niet altijd alle medeverdachten voor klinische observatie worden geïndiceerd (zie ook paragraaf 5.4).

Tabel 6.2 Plaatsingscriteria genoemd in de interviews met NIFP, OvJ, ZM

Plaatsingscriterium	NIFP	OvJ	ZM
(Zeer) ernstige delicten (zeker bij leven, brandstichting, zeden)	x	x	x
Weigeren ambulant onderzoek	x	x	x
Op advies NIFP (trajectconsult of ambulante rapporteurs)		x	
Ernstige problematiek of onvoldoende zicht op persoonlijkheid verdachte in relatie tot het strafbaar feit (ontoerekeningsvatbaarheid)	x		x
Feit waar een zwaardere maatregel (PIJ of tbs) tot de mogelijkheden behoort			x
Afweging toepassing jeugd/volwassenstrafrecht			x
Jeugdigen waarbij al meerdere plaatsingen hebben plaatsgevonden (in Strafrechtelijk en/of civiel kader)	x		x
Hoge (kans op) recidive			x
Groepsdelicten (medeverdachtenobservatie)	x		x
Observatie interactie met groepsgenoten/pedagogisch medewerkers nodig	x		

Noot 42 Forensische observatie en begeleidingsafdeling

Noot 43 Very Intensive Care

Kenmerken van de jeugdigen

Leeftijd

Uit bijlage 4 blijkt dat de jeugdigen die voor pro Justitia-onderzoek op de observatieafdeling worden opgenomen in 2013 allen tussen de 14 en 22 jaar oud zijn. Ruim de helft is 17 of 18 jaar. In het dossieronderzoek is dit ruim 60%. Naar verhouding worden op de observatieafdeling meer achttienjarigen onderzocht en minder vijftienjarigen dan in ambulant dubbel onderzoek.

Tenlastegelegde feiten

De jeugdigen op de observatieafdeling hebben allen een of meer tenlastegelegde feiten uit de categorie (zwaar) geweld⁴⁴ (zie tabel 6.3) en daarnaast één of meerdere delicten uit een andere categorie (vaak in combinatie met vermogensdelict). 23 van de 25 jeugdigen zijn eerder in aanraking geweest met justitie. Twee jeugdigen zijn te beschouwen als first offender: bij één gaat het om een levensdelict en bij de andere om een geweldsmisdrijf.

Tabel 6.3 Tenlastegelegde feiten

Omschrijving van de tenlastegelegde feiten ⁴⁵	aantal	%
(Zwaar) geweld	25	100%
Vermogensdelict	19	76%
Diefstal	19	76%
Anders ¹	11	44%
Leven	4	16%
Zeden	0	0%
Brandstichting	0	0%
Joyriding	0	0%

¹ deelneming criminele organisatie, computervrederebreuk, overtredingen van de Wegenverkeerswet, vernieling en beschadiging en bezit/handel van vuurwapens en munitie.

Proceshouding jeugdigen

Slecht een minderheid van de jeugdigen bekent alle tenlastegelegde feiten (zie tabel 6.4). Meer dan de helft ontkent alle tenlastegelegde feiten. Dit heeft gevolgen voor de mate waarin een relatie kan worden gelegd tussen de stoornis en de tenlastegelegde feiten (toerekeningsvatbaarheid) (zie paragraaf 6.2).

Elf jeugdigen (44%) werken aan alle onderdelen/disciplines mee gedurende de observatieperiode en acht jeugdigen (32%) werken deels mee (zie tabel 6.5). De mate waarin jeugdigen meewerken verschilt en kan ook veranderen gedurende de observatieperiode. Dit blijkt ook uit het groepsinterview met de teamleden. Sommige jeugdigen werken bij aanvang helemaal niet mee maar gaan gaandeweg wel meewerken aan onderdelen. Andere jeugdigen willen wel meewerken aan vaktherapie maar alleen aan de groepssessies. Sommige jeugdigen willen wel in gesprek met de psycholoog maar niet met de psychiater of omgekeerd. De medewerking aan gesprekken met de psychiater is het minst. Volgens respondenten van meerdere disciplines kost het de meeste moeite om de jeugdige te motiveren om mee te werken aan deze gesprekken. Zes van de 25

Noot 44 Het was op basis van het delictnummer niet altijd goed in te delen of het om zwaar geweld ging, omdat de definitie van zwaar geweld niet in het handboek staat. Ook diefstal met geweld hebben we in deze categorie ingedeeld.

Noot 45 Jeugdigen kunnen worden verdacht van meerdere delicten.

jeugdigen (24%) kunnen als niet meewerkend worden beschouwd: van deze jeugdigen zijn alleen een groepsobservatie en een beperkt milieuonderzoek beschikbaar. Zij weigeren mee te werken aan gesprekken met of activiteiten van de andere disciplines.

De groepssamenstelling is volgens de respondenten tevens van invloed op de bereidheid van de jeugdige om mee te werken met bepaalde disciplines. Bijvoorbeeld als een jeugdige die nergens aan meewerkt een advies voor een PIJ-maatregel krijgt, geeft dit aanleiding voor andere jeugdigen om toch mee te werken aan de verschillende onderdelen. Ook komt het voor dat een jeugdige die goed heeft meegewerkt geen advies voor een PIJ-maatregel krijgt en dit tot gevolg heeft dat andere jeugdigen gaan meewerken. Tenslotte kan het zijn dat een jeugdige onder invloed van de proceshouding van groepsgenoten wel of niet gaat meewerken. Dat op zich is ook al een goede observatie volgens de respondenten.

In de rapportages wordt regelmatig vermeld dat de jeugdige aangeeft niet te willen meewerken op advies van zijn advocaat. Ook de medewerkers van Teylingereind geven dit aan in de interviews. Navraag bij de advocatuur leert dat door de verdediging het weigeren om mee te werken gezien wordt als een middel waarmee de kans op PIJ wordt verminderd. De twee geïnterviewde advocaten hadden echter geen van beiden geadviseerd niet mee te werken.

Tabel 6.4 Type verdachte (N=25)

Type verdachte	aantal	percentage
Ontkennend	15	60%
Deels bekenkend (niet alle feiten)	7	28%
Bekennend	3	12%
Totaal	25	100%

Tabel 6.5 Proceshouding jeugdige tijdens observatie (medewerking jeugdigen) (N=25)

Medewerking jeugdige	aantal	percentage
Jeugdige werkt goed mee	11	44%
Jeugdige werkt deels mee	8	32%
Jeugdige werkt niet mee	6	24%
Totaal	25	100%

Diagnose

Het merendeel van de jeugdigen op de observatieafdeling heeft een stoornis volgens de criteria van de DSM-IV⁴⁶. Tijdens de observatieperiode is bij achttien jeugdigen (68%) in het dossieronderzoek een diagnose op As I van de DSM-IV gesteld en bij twaalf (48%) een diagnose op As II van de DSM-IV. Bij zes jeugdigen (24%) is de diagnose op As I en bij elf (44%) op As II uitgesteld. Bij zeven jeugdigen is het niet mogelijk om een diagnose te stellen of is de diagnose op beide assen uitgesteld omdat de jeugdigen onvoldoende hebben meegewerkt aan het onderzoek. De meest gestelde diagnoses zijn 'gedragsstoornis op As I' en 'bedreigde persoonlijkheidsontwikkeling' op As II. Daarnaast is bij vijf jeugdigen (20%) sprake van zwakbegaafdheid, een licht verstandelijke beperking of een leerstoornis.

Noot 46 DSM staat voor Diagnostic and Statistic Manuel of Mental Disorders. Het is een classificatiesysteem dat door de meeste hulpverleningsinstellingen gebruikt wordt om vast te stellen of sprake is van een psychiatrische stoornis.

Op basis van de gegevens uit het FRIS kunnen we niet afleiden bij hoeveel jeugdigen geen diagnose kon worden gesteld en/of afgeleid omdat de uitkomsten op beide assen van de DSM-IV apart geregistreerd zijn (zie bijlage 4). Per As komt het beeld in grote lijnen overeen met de gegevens uit het dossieronderzoek. Uitzondering is dat in het dossieronderzoek vaker een gedragsstoornis voorkomt dan uit de FRIS-registratie wordt afgeleid.

Tabel 6.6 Gestelde diagnoses in de 25 onderzochte dossiers (meerdere antwoorden per jeugdige mogelijk) (N=25)

As I DSM	Aantal	Percentage
Gedragsstoornis	12	48
Aandachtstekortstoornis (met of zonder hyperactiviteit)	6	24
Reactieve hechtingsstoornis	2	8
PPDNOS	1	4
Mishandeling/ouder-kind problematiek	1	4
Geen stoornis	2	8
Geen diagnose of uitgestelde diagnose	6	24
Cannabismisbruik	7	28
As II DSM		
Bedreigde persoonlijkheidsontwikkeling	8	32
Antisociale persoonlijkheidsstoornis (in ontwikkeling)	3	12
Persoonlijkheidsstoornis	1	4
Geen	1	4
Uitgestelde diagnose	11	44

6.2 Kwaliteitsborging

		GI	Dir beh	Rap	Dos	ZM	OvJ	Beh- co	NIFP	STER- j
De rapportages zijn kwalitatief goed	● ● ● ● ○				x	x	x	x	x	x
De rapportages worden getoetst door de jurist van Teylingereind.	● ● ● ● ●	x	x	x	x				x	
De rapportages worden getoetst door het NIFP als onafhankelijke instantie.	● ● ● ● ●	x	x	x	x				x	

De kwaliteit van de pro Justitia-rapportages is gemiddeld goed. Uit de verschillende bronnen blijkt dat er wel verschil is in de kwaliteit van de rapportages.

De kwaliteit van de rapportages uit de 25 onderzochte dossiers is in de eerste plaats getoetst met behulp van de STER-J (zie bijlage 6). We hebben in dit onderzoek niet de volledige STER-J gebruikt maar drie domeinen (functioneren van de jeugdige, functioneren ten aanzien van het tenlastegelegde en advies) en twee aanvullende items gescoord die van belang zijn met betrekking tot de doelen van de observatieafdeling, namelijk of de pedagogische (on)mogelijkheden van de ouders worden beschreven en of alle onderzoeksvragen worden beantwoord.

In alle 25 dossiers is gebruik gemaakt van de standaardrapportage van de observatieafdeling. In een rapportage hebben de psycholoog en de psychiater samen de diagnostische overwegingen geschreven. De opvattingen of dit wel of niet mag verschillen lopen uiteen. De ene beoordelaar van het NIFP geeft aan dat hierin de meerwaarde zit van een multidisciplinaire rapportage, een andere beoordelaar vindt dat zowel de psycholoog als de psychiater hun eigen interpretatie van de gegevens moeten geven. In de meeste rapportages wordt een duidelijke verantwoording gegeven van hoe vaak er contact is geweest tussen de psycholoog en psychiater en de jeugdige en welke gesprekken of activiteiten er hebben plaatsgevonden.

Op basis van de beoordeling met de STER-J stellen we vast dat gemiddelde kwaliteit van de domeinen *functioneren* en *functioneren ten aanzien van het tenlastegelegde* naar de landelijke normen van het NIFP goed is en dat het advies volgens deze normen voldoende is (zie bijlage 6 voor de wijze waarop gescoord wordt en voor de inhoudelijke beschrijving van de items). De spreiding van de scores is echter groot.

De lagere score voor advies heeft vooral te maken met het feit dat in slechts enkele rapportages de haalbaarheid van advies wordt besproken en omdat een aantal andere items 'n.v.t.' is gescoord. Er wordt zelden vermeld dat er contact is geweest met de instelling waar bij voorkeur de behandeling wordt gegeven – als die wordt geadviseerd – en of en wanneer de jeugdige daar terecht kan. Bij een advies voor een voorwaardelijke straf of maatregel is dit erg belangrijk. In zeven van de tien rapportages met een advies voor een voorwaardelijke maatregel of straf met ambulante begeleiding/behandeling wordt dit niet vermeld. Er wordt meestal alleen aangegeven dat de gezinsvoogd en/of de jeugdreclassering aanwezig was bij de eindbespreking van het rapport en dat die zich konden vinden in het advies. Ook de beoordelaars van het NIFP en enkele OvJ en ZM benoemen dit als kritiekpunt.

Bij een onvoorwaardelijke PIJ speelt dit probleem overigens minder omdat de jeugdige dan in een JJI wordt geplaatst (zie ook bruikbaarheid van het advies verder). Toch valt ook hier op dat als er een specifieke groep zoals VIC lvb wordt geadviseerd, in de rapportage niet staat vermeld of er contact is opgenomen met de desbetreffende JJI en of dit haalbaar is. De directeur Behandeling van Teylingereind geeft aan dat in de rapportages vooral de kaders geschetst worden en aangegeven wordt wat er nodig is, maar dat geen concrete invulling wordt gegeven aan de behandeling/begeleiding. Het is aan de (jeugd)reclassering om concreet invulling te geven aan het ambulante (resocialisatie)traject. Het zou voor Teylingereind niet mogelijk zijn om voor heel Nederland te weten wat op lokaal niveau mogelijk, beschikbaar en haalbaar is. De directeur behandeling merkt op dat bij advisering (dus bij EBO) wel duidelijk moet zijn wat er wel of niet kan, anders kan geen voorwaardelijke PIJ geadviseerd worden. Daarom is de aanwezigheid van de reclassering bij de EBO van belang.

Het verschil in kwaliteit tussen de rapportages is voor een belangrijk deel te verklaren door het verschil in niveau van medewerking van de jeugdigen. Voor de drie domeinen geldt dat de kwaliteit van de rapportages van meewerkende jeugdigen significant hoger is dan van niet meewerkende jeugdigen⁴⁷. Bovendien valt op dat de variatie in kwaliteit bij de rapportages van meewerkende

Noot 47 De verschillen in kwaliteit op de drie domeinen tussen meewerkende, deels meewerkende en niet meewerkende jeugdigen is getoetst met behulp van eenwegvariantieanalyses. De toetst geeft de volgende uitslagen:

Domein	M meewerkend (SD)	M deels meewerkend (SD)	M niet-meewerkend (SD)	F(df)	p
Functioneren en ontwikkeling	5,7* (2.0)	6.5* (1.2)	8.7** (0.4)	F(2,22)=14.49	<.001

jeugdigen minder groot is voor de domeinen functioneren en advies dan bij de jeugdigen die niet meewerken⁴⁸. Dit betekent dat er bij de jeugdigen die niet meewerken een groter verschil in kwaliteit van de rapportages is. Bij jeugdigen die meewerken is de kwaliteit gemiddeld afgerond 8 of hoger.

Het relatief vaak voorkomen van 'n.v.t.' bij het functioneren ten tijde van het tenlastegelegde heeft te maken met het relatief grote aantal jeugdigen dat (deels) het tenlastegelegde ontkent waardoor de psycholoog en de psychiater niet met de jeugdige kunnen spreken over het tenlastegelegde.

Tabel 6.7 Kwaliteit van de rapportages op basis van STER-J in aantal rapportages (percentages) per item en gemiddelde scores (n=25)

Domein/item	Slecht	voldoende	goed	nvt	M (SD)
Historie en Milieu					
H4	7(28%)	10 (40%)	8 (32%)	-	
Functioneren en ontwikkeling					
F1	0	13 (52%)	12 (48%)	-	
F2	0	10 (40%)	15 (60%)	-	
F3	3 (12%)	15 (60%)	7(28%)	-	
F4	4 (16%)	20 (80%)	1 (4%)	-	
F5	2 (8%)	4 (16%)	19 (76%)	-	
F6	1 (4%)	11 (44%)	13 (52%)	-	
F7	2 (8%)	5 (20%)	3 (12%)	15 (60%)	
TOTAAL					7.3 (SD=1.7)
Functioneren ttv tenlastegelegde					
FT1	0	9 (36%)	12 (48%)	4(16%)	
FT2	4 (16%)	0	21 (84%)	-	
FT3	0	3 (12%)	17 (68%)	5 (20%)	
FT4	0	8 (32%)	7 (28%)	10 (40%)	
FT5	2 (8%)	2 (8%)	10 (40%)	11 (44%)	
FT6	2 (8%)	4 (16%)	4 (16%)	15 (60%)	
TOTAAL					7.4 (SD=2.8)
Advies					
A1	2 (8%)	4 (16%)	16 (64%)	3 (12%)	
A2	5 (20%)	1 (4%)	19 (76%)	-	
A3	5 (20%)	2 (8%)	2 (8%)	16 (64%)	
A4	0	6 (24%)	10 (40%)	9 (36%)	
A5	0	8 (32%)	8 (32%)	9 (36%)	
A6	2 (8%)	14 (56%)	2 (8%)	7 (28%)	
A7	0	7 (28%)	13 (52%)	5 (20%)	
A8	0	4 (16%)	16 (64%)	5 (20%)	
Functioneren ttv tenlastegelegde	5.1* (3.5)	7.3 (2.7)	8.8** (1.3)	F(2,22)=4.1	<.05
Advies	4.1* (3.7)	6.5 (2.0)	7.9** (1.1)	F(2,22)=5.42	<.05

Noot 48 Het verschil tussen de variantie is getoetst met behulp van de Levine test voor homogeniteit van variantie. De uitkomst is voor Functioneren $F(2,22)=8.42$, $p<.05$; Functioneren ttv tenlastegelegde $F(2,22)=3.18$ NS, Advies $F(2,22)=9.46$ $p<.001$.

A9	2 (8%)	4 (16%)	15 (60%)	4 (16%)
A10	16 (64%)	1 (4%)	2 (8%)	6 (24%)
TOTAAL				6.5 (SD=2.6)
Inhoud uitvoering				
U4	11 (44%)	0	14 (56%)	-

In de interviews met zowel NIFP, ZM, OM en verdediging zijn daarnaast de volgende punten met betrekking tot de kwaliteit van de rapportages genoemd. Dit zijn punten waarop volgens de respondenten een verbeter slag mogelijk is:

- De rapportages zijn erg omvangrijk en er zitten soms dubbellingen in.
- De rapportages bij weigeraars zijn ook erg omvangrijk (veel verantwoording wat men allemaal geprobeerd heeft). Dit zou compacter kunnen.
- Niet in alle rapportages is duidelijk aan welke onderdelen jeugdigen nu wel en niet hebben meegewerkt. Een overzicht in het begin van de rapportage zou hier bij helpen. Nu komen de respondenten er soms pas al lezende achter waar een jeugdige nu echt aan heeft meegewerkt.
- De groepsobservaties kunnen meer worden meegenomen in de forensische beschouwing. Het komt voor dat er weinig of niets is terug te vinden uit de groepsobservaties van de verschillende disciplines in de forensische beschouwing. De meerwaarde van klinische observatie komt dan niet goed tot zijn recht.
- Adviezen zijn niet altijd juridisch haalbaar (zie ook bruikbaarheid advies).
- In sommige rapportages is de vertaling van de beschouwingen niet altijd helder. Het is dan niet duidelijk hoe het onderzoeksteam tot een bepaald advies is gekomen (onvoldoende onderbouwd). De onderbouwing is soms te gering en kan daardoor niet altijd overtuigen.
- De afweging tussen toepassing jeugdstrafrecht en volwassenstrafrecht (PIJ-maatregel of tbs) is in sommige rapportages te beperkt; Er wordt soms teveel geredeneerd vanuit toepassing jeugdstrafrecht bij 18-jarigen
- Betere integratie van alle bevindingen van de verschillende disciplines.

De rapportages worden getoetst door de jurist van Teylingereind

In alle 25 dossiers zijn de rapportages getoetst door de jurist van Teylingereind. Dit valt af te leiden uit een door de jurist met initialen gemarkeerde versie. De jurist was niet aanwezig bij alle EBO: in de 24 aanwezige notulen van het EBO wordt de aanwezigheid van de jurist 21 keer (88%) vermeld. De beoordelaars van het NIFP, maar ook twee van de drie geïnterviewde OvJ's, geven aan dat het in de afgelopen jaren is voorgekomen dat een advies juridisch niet uitvoerbaar was. Mogelijke verklaringen die door de ketenpartners hiervoor worden gegeven zijn personeelwisselingen en de mate van ervaring van de betrokken jurist, psychologen en psychiater.

De rapportages worden getoetst door het NIFP als onafhankelijke instantie

Pro Justitia-rapportages worden standaard getoetst door drie beoordelaars van het NIFP (jurist, psycholoog en psychiater), zo blijkt zowel uit het dossieronderzoek als uit de interviews. Het NIFP heeft een speciaal format gemaakt voor de beoordeling van de rapportages van Teylingereind. Dit is in de loop van 2013 in gebruik genomen. Er wordt gekeken naar vorm, beschrijving functioneren, beschrijving functioneren ten aanzien van tenlastegelegde, diagnostische overwegingen, forensische beschouwing en beantwoording van de vragen⁴⁹.

In het dossieronderzoek bleek dat de uitgebreidheid van het commentaar vaak verschilde. In een enkel geval constateerden we dat de beoordelaars elkaar tegenspraken. De respondenten van het NIFP geven aan dat de pro Justitia-rapportages in principe beoordeeld worden door zowel een psycholoog, psychiater als een jurist van het NIFP-team jeugd uit de regio van aanvraag. Elke regio heeft hiervoor drie vaste beoordelaars. Bij ziekte, drukte of vakantie wordt door NIFP Den Haag een beoordelaar uit een andere regio gevraagd. Doordat er relatief weinig kinder- en jeugdpsychiaters zijn en die dus heel volle agenda's hebben, kan het voorkomen dat een psychiater voor volwassenen beoordeelt.

De taakverdeling tussen de drie beoordelaars kan verschillen tussen regio's. Soms wordt het hele rapport gelezen door alle drie, soms leest één het rapport volledig en kijken de andere twee meer specifiek naar onderdelen vanuit hun discipline. Dit is ook mede afhankelijk van of het rapport op de geplande datum wordt aangeleverd. Of er tussen de beoordelaars overleg is, verschilt per regio en is ook afhankelijk van wanneer het rapport wordt aangeleverd. Men streeft wel naar overleg. Sinds de invoering van het format geven de drie beoordelaars in hetzelfde formulier na elkaar hun commentaar en is het voor hen ook zichtbaar als zij het niet met elkaar eens zijn en kunnen ze naar aanleiding daarvan contact opnemen.

De beoordelaars van het NIFP geven aan dat een belangrijk punt in de beoordeling is of het advies juridisch haalbaar is⁵⁰. Daarnaast letten beoordelaars erop of er in het begin van het rapport goed is aangegeven waarom de jeugdige klinisch is geobserveerd. Het is belangrijk dat in de rapportage op die vraag antwoord wordt gegeven. De psycholoog let specifiek op de afgenomen tests, de diagnostische overwegingen en hoe de resultaten in samenhang zijn beschreven. Ook wordt specifiek gelet op of het advies logisch volgt uit de diagnostische overwegingen en de forensische beschouwing. De jurist geeft aan bij de beschrijving van het functioneren ten tijde van het tenlastegelegde te letten op of de houding ten aanzien van de delicten voldoende is uitgevraagd.

Alle respondenten van het NIFP benoemen als knelpunt dat het NIFP de conceptrapportage beoordeelt nadat de jeugdige het advies al heeft gehoord. Dit is eigenlijk mosterd na de maaltijd (zie verder knelpunten in hoofdstuk 8).

Tot 2013 is door het NIFP toetsingsintervisie georganiseerd. Hierin werd gekeken - o.a. op basis van voorbeelden - hoe beoordeeld werd en werden knelpuntenesignaleerd en teruggekoppeld aan Teylingereind. Deze intervisie is gestopt omdat men in herhaling viel. De rapportages van de observatieafdeling zijn wel vast agendapunt van de klankbordgroep, die drie keer per jaar wordt gehouden voor jeugdmedewerkers van het NIFP.

Noot 49 Dit zijn ook de onderwerpen die in de STER-J aan bod komen.

Noot 50 Hiermee wordt bedoeld dat het advies over maatregel of straf binnen de wettelijk kaders door de rechter kan worden opgelegd.

Het komt volgens de respondenten van het NIFP en volgens de teamleden meer voor dat er naar aanleiding van de feedback van het NIFP contact wordt opgenomen door de onderzoeksleider, psycholoog of psychiater voor een nadere toelichting op de feedback. Het NIFP heeft geen zicht op welke feedback wel en niet wordt overgenomen. De definitieve rapportage wordt naar NIFP Den Haag gestuurd die het doorstuurt naar de rechtbank.

6.3 Bruikbaarheid van de rapportages

		Dos	ZM	OvJ	Beh Co	NIFP	STER-j
De gebruikers (OM, ZM, advocatuur) van de rapportages zijn tevreden over de rapportages en vinden de rapportages goed bruikbaar voor de eis of het vonnis	●●●●○		x	x			
De rapportages zijn kwalitatief goed	●●●●○	x	x	x	X	x	x

De gebruikers (OM, ZM, advocatuur) van de rapportages zijn tevreden over de rapportages en vinden de rapportages goed bruikbaar voor de eis of het vonnis

In tabellen 6.8 en 6.9 is weergegeven welke maatregelen en straffen geadviseerd zijn in de rapportages uit het dossieronderzoek. In vier (16%) rapportages is geen advies uitgebracht, omdat de jeugdige niet of onvoldoende wilde meewerken aan de klinische observatie en het waargenomen gedrag onvoldoende houvast bood om alsnog te adviseren. In een andere rapportage is alleen het advies gegeven dat er binnen het jeugdstrafrecht moet worden afgedaan maar is vervolgens geen advies gegeven over straf of maatregel. In één rapportage wordt een PIJ-maatregel geadviseerd, maar wordt aangegeven dat door onvoldoende medewerking van de jeugdige geen uitspraak wordt gedaan of een voorwaardelijke PIJ haalbaar is. Dit betekent dat er in zes van de 25 rapportages geen eenduidig advies is gegeven.

Van de achttien jeugdigen die zijn verwezen naar de observatieafdeling omdat ze weigerden mee te werken aan ambulante rapportages is bij vijftien een advies gegeven (dit is inclusief twee jeugdigen bij wie het advies niet volledig eenduidig is, zie boven). Van de zes jeugdigen die niet wilden meewerken of minimaal meewerkten aan de klinische observatie (en waarbij dus alleen groepsobservatie beschikbaar is) hebben drie jeugdigen een advies gekregen. Van de acht jeugdigen die deels meewerkten hebben er zeven een advies gekregen.

In dertien van de rapportages worden een PIJ (acht onvoorwaardelijk, vier voorwaardelijke en één onvoorwaardelijk of voorwaardelijk) geadviseerd. In twee van de 25 rapportages wordt zowel een maatregel als een straf (deels voorwaardelijke jeugddetentie) geadviseerd. In de andere rapportages met advies wordt of een maatregel (dertien rapportages of 52%) of een straf (vijf rapportages of 20%) geadviseerd.

De cijfers uit het dossieronderzoek zijn in dezelfde lijn als de gegevens uit FRIS (zie bijlage 4). In het FRIS wordt volgens een andere indeling geregistreerd. Er is van vier rapportages aangegeven dat het advies niet geregistreerd is of dat het format leeg is. Het is niet zeker of dit overeenkomt met niet geven van een advies. Verder stellen we vast dat in 29% van de rapportages uit 2013 een onvoorwaardelijke PIJ is geadviseerd, in 18% een voorwaardelijke PIJ en bij 8% een GBM. Er wordt in 24% van de rapportages aangegeven dat er geen maatregeladvies is (ook wanneer n.v.t.) en in 5% van de rapportages geen maatregel (vrijwillig).

Met betrekking tot het strafadvies stellen we vast dat in 32% van de rapportages het niet geregistreerd is of het formulier leeg is. Ook hier weten we niet of er geen advies is gegeven of dat het niet goed is geregistreerd. In 52% van de rapportages is geen strafadvies gegeven. Dit is vergelijkbaar met het dossieronderzoek. In 11% van de rapportages is volgens FRIS een (deels voorwaardelijke) jeugddetentie geadviseerd en in 5% detentie. In het dossieronderzoek zijn deze percentages iets hoger.

Tabel 6.8 Geadviseerde maatregel in de pro Justitia-rapportages uit dossieronderzoek

Maatregel	Aantal	%
GBM	2	8
Geen	5	20
Geen advies	4	16
Onvoorwaardelijke PIJ	8	32
PIJ (onvoorwaardelijk of voorwaardelijk)	1	4
Voorwaardelijke PIJ	4	16
Geen advies (alleen binnen jeugdstrafrecht)	1	4
Totaal	25	100

Tabel 6.9 Geadviseerde straffen in de pro Justitia-rapportages uit het dossieronderzoek

Straf	Aantal	%
Deels voorwaardelijke jeugddetentie	4	16
Geen	13	52
Geen advies	4	16
Jeugddetentie	2	8
Jeugddetentie in PI	1	4
Jeugdstrafrecht	1	4
Totaal	25	100

Alle geïnterviewde OvJ's en rechters geven aan dat de rapportages van de observatieafdeling in het merendeel van de gevallen bruikbaar waren indien er een advies werd gegeven. Als er geen advies wordt gegeven omdat de jeugdige niet of onvoldoende meewerkt dan kan eigenlijk alleen detentie worden opgelegd⁵¹. Toch geeft zo'n rapportage dan wel inzicht in de persoon van de jeugdige. Het feit dat iemand zeven weken weigert om mee te werken is ook zinvolle informatie. Als een advies is gegeven wordt het ook meestal overgenomen, mits het juridisch haalbaar is. Ook de verdediging gaf tijdens de interviews aan de adviezen goed onderbouwd te vinden en geen aanleiding te zien om daar niet in mee te willen gaan.

De OvJ's en de rechters plaatsen volgende kanttekeningen/verbeterpunten ten aanzien van de adviezen (we noemen alleen die punten die minimaal door twee respondenten zijn genoemd):

- De onderbouwing waarom bij een achttienjarige niet het volwassenstrafrecht moet worden toegepast is soms onvoldoende. Er wordt volgens enkel respondenten ook vooral uitgegaan van toepassing van het jeugdstrafrecht.

Noot 51 Met de wetswijziging van 1 april 2014 is het opleggen van een PIJ-maatregel alleen nog mogelijk als er sprake is van een verstoorde ontwikkeling of een ziekelijke stoornis.

- De adviezen zijn soms behoudend. Ook als een jeugdige niet meewerkt en ontkent kunnen toch een aantal zaken worden weggestreept. De belangrijkste vraag is: wat kun je doen om recidive te voorkomen als het tenlastegelegde bewezen wordt?
- Bij een voorwaardelijke PIJ is het noodzakelijk dat de haalbaarheid van de ambulante of residentiële behandeling wordt getoetst. Als het niet duidelijk is of en wanneer de jeugdige kan starten dan is het opleggen van een voorwaardelijke PIJ eigenlijk niet mogelijk.

We merken op dat de haalbaarheid van een ambulante behandeling (in het kader van een GBM of een voorwaardelijke PIJ) moet worden getoetst door de jeugdreclassering. Dit betekent dat er overleg moet plaatsvinden tussen het onderzoeksteam en de betrokken jeugdreclassering. Als de jeugdreclassering betrokken is bij een jeugdige wordt die uitgenodigd voor de EBO (zie 6.4). In de rapportages stelden werd wel aangegeven dat de jeugdreclassering aanwezig was bij het overleg en of deze zich kon vinden in het advies, maar niet altijd of zij het advies haalbaar en uitvoerbaar achtte en wanneer de jeugdige met de behandeling kon starten. Ook stelden we vast dat de jeugdreclassering niet altijd aanwezig was bij de EBO.

6.4 Samenwerking met ketenpartners

		GI	Dir beh	Dos	Overleg
Relevante ketenpartners worden geraadpleegd en/of zijn aanwezig bij de EBO.	●●●○○	x	x	x	x

Relevante ketenpartners worden geraadpleegd en/of zijn aanwezig bij de EBO

De teamleden geven aan dat de ketenpartners worden vastgesteld in OPB1 en bij onderzoek in het kader van een lopende PIJ-maatregel in OPB2 (PIJ-onderzoek). De aanwezigheid van de gezinsvoogd en de jeugdreclassering zijn bij OPB2 zeer welkom. Bij PIJ-onderzoek wordt de behandelaar van de JJI waar de jeugdige op dat moment verblijft, uitgenodigd. De milieu-onderzoeker onderhoudt de contacten met de ketenpartners en nodigt hen uit. De teamleden schatten dat 50% van de uitgenodigde ketenpartners ook daadwerkelijk naar het overleg komt. Redenen om niet te komen zijn dat ketenpartners geen tijd hebben of dat ze het te ver weg vinden. Deze informatie wordt bevestigd in het interview met de directeur Behandeling.

Bij 24 van de onderzochte dossiers is een verslag van het EBO aanwezig. Volgens de notulen waren er in 19 van de 24 dossiers externen aanwezig bij het overleg (79%). In de volgende tabel staat vermeld om welke ketenpartners het gaat en in hoeveel dossiers zij volgens de notulen van het EBO aanwezig waren.

Tabel 6.10 Aantal dossiers waarbij ketenpartner aanwezig is bij EBO (N=24)

ketenpartner	aantal	%
Jeugdreclassering	7	28%
RvdK (gedragskundige of casusregisseur)	7	28%
Gezinsvoogd	7	28%
Gedragswetenschapper van de JJI waar de jeugdige verbleef/naar terugkeert	2	8%
Afdelingshoofd van de JJI waar de jeugdige verbleef/naar terug keert	1	4%
Procescoördinator jeugd Veiligheidshuis	1	4%
Bureau Jeugdzorg	1	4%
WSG	1	4%

Uit de tabel blijkt dat van de ketenpartners de jeugdreclassering, de raad van de kinderbescherming en de gezinsvoogd het vaakst aanwezig zijn bij het EBO.

Een andere belangrijke ketenpartner is het NIFP. Het NIFP Den Haag voert het secretariaat en de coördinatie van pro Justitia-onderzoeken klinische observatie uit. De indicatiestelling gebeurt op het niveau van de NIFP-locaties. De opdrachtverstrekking, het aanleveren van de conceptrapportages voor beoordeling en het toesturen van het definitieve rapport aan de rechtbank, gebeurt door NIFP Den Haag. Op beleidsmatig niveau is er twee keer per jaar overleg tussen het NIFP en de directeur Behandeling en tussentijds naar aanleiding van specifieke bespreekpunten. In het afgelopen jaar waren dat het nog niet geregistreerd zijn van de interne psychiater en psychologen in NRGD en het tijdstip van feedback geven door het NIFP (zie knelpunten in hoofdstuk 8). De samenwerking wordt verder als goed ervaren. Er is in het afgelopen jaar meer contact tussen onderzoeksteam Teylingereind en de beoordelaars over toelichting op feedback.

6.5 Kennis verspreiden

		GI	Dir beh	Hand boek	NIFP
Er vindt kennisuitwisseling plaats met de lidorganisaties van ForCa.	● ● ● ○ ○	x	x		x
Er zijn overdraagbare beschrijvingen van de verschillende observatiemethoden gemaakt.	● ● ● ● ○		x	x	

Er vindt kennisuitwisseling plaats met de lidorganisaties van ForCa

In de interviews met teamleden, directeur Behandeling en NIFP wordt gemeld dat kennisverspreiding te weinig gebeurt. Kennisdeling vindt vooral plaats via expertmeetings van ForCa en intern. De geïnterviewde teamleden geven aan dat ze ook meer aan interne verspreiding zouden moeten doen. Binnen de disciplines vindt wel kennisdeling plaats. Als voorbeeld wordt de NIFP-dag voor de milieuonderzoekers genoemd. In mei 2014 vond een symposium plaats ter ere van het vijfjarig bestaan van de afdeling. Op deze dag werd het bijgestelde handboek (met verbeteringen o.a. naar aanleiding van het verbeterplan) opgeleverd. Ook ketenpartners werden uitgenodigd voor dit symposium. Er vinden wel vaak rondleidingen plaats op de afdeling voor geïnteresseerden.

Er zijn overdraagbare beschrijvingen van de verschillende observatiemethoden gemaakt

In het handboek is per discipline een beschrijving gemaakt van de werkwijze. Er zijn schrijfwijzers voor de deelrapportages opgenomen. Dit geeft nieuwe medewerkers (zowel interne als externe psychologen en psychiaters) houvast over hoe gewerkt wordt binnen de observatieafdeling. De laatste versie van het handboek werd officieel overhandigd op het symposium ter ere van het vijfjarig bestaan van de observatieafdeling in mei 2014.

7 Klinische observatie in het kader van een lopende PIJ

In de voorgaande hoofdstukken is geen uitsplitsing gemaakt tussen observaties in het kader van een regulier onderzoek PJ en observaties in het kader van een lopende PIJ-maatregel. Reden daartoe is dat voor het overgrote deel van het observatieproces identiek is en de uitvoeringspraktijk – zoals beschreven in de voorgaande hoofdstukken – in gelijke mate op beide type onderzoeken van toepassing is. Het beperkte deel waarin beide type onderzoeken wel van elkaar verschillen, wordt in dit hoofdstuk beschreven. De informatie in dit hoofdstuk is gebaseerd op de interviews met de medewerkers van Teylingereind en de behandelcoördinatoren/directeuren behandeling van de JJI's die een observatie hebben gevraagd.

7.1 Productie en tijdigheid

Zoals aangegeven in hoofdstuk 4 zijn er in 2013 9 en in 2012 5 jeugdigen met een PIJ-maatregel opgenomen ter observatie. Eén van de geïnterviewde behandelcoördinatoren geeft aan dat het lang duurt voor de definitieve rapportage wordt aangeleverd nadat de jeugdige is teruggekeerd in de JJI. Hoe lang precies kon niet worden vastgesteld op basis van de beschikbare gegevens. In tegenstelling tot de PJ-rapportage worden de PIJ-adviezen namelijk niet door het NIFP (of een externe partij) beoordeeld en vindt geen registratie van de doorlooptijden plaats. Omdat we geen dossieronderzoek hebben gedaan naar PIJ-rapportages (zie hoofdstuk 1) hebben we de doorlooptijden van deze rapportages niet nader onderzocht.

7.2 Werkzame kenmerken observatieafdeling

Anders dan bij PJ-onderzoeken wordt bij PIJ-onderzoeken de betrokken gedragsdeskundige (behandelcoördinator) uit de JJI van herkomst uitgenodigd voor het EBO. Uit de interviews blijkt dat zij hierbij standaard aanwezig zijn. Zowel de medewerkers van Teylingereind als de behandelcoördinatoren in de JJI die de aanvraag hebben gedaan, vinden dit noodzakelijk om de haalbaarheid van het advies te kunnen toetsen en voor goede overdracht. Hierdoor is ook meteen terugkoppeling op het niveau van de gedragsdeskundige mogelijk.

In het handboek is aangegeven dat er een evaluatieformulier wordt meegestuurd met de rapportage. Geen van de geïnterviewde behandelcoördinatoren maakt daar echter melding van. Ook geven zij aan dat er geen formele terugkoppeling plaatsvindt over de definitieve rapportage.

Voor de PIJ-rapportages is een apart format gemaakt met schrijfwijzer en specifieke vragen. Daarnaast geeft de JJI ook specifieke vragen mee. Respondenten geven aan dat dit format sterk geënt is op de PJ-rapportage.

Een van de respondenten noemt als knelpunt dat de jeugdige op vrijdagavond (vlak voor het weekend als de betrokken gedragswetenschapper en meestal ook de mentor vrij zijn) uitstroomt. Het zou beter zijn als dit op maandagmorgen gebeurt, zodat de jeugdige kan worden opgevangen door de gedragswetenschapper of zijn mentor. Dit is essentieel om een goede (nieuwe) start te maken met de behandeling en de overgang van de observatieafdeling naar de structuur van de reguliere groep goed te begeleiden.

7.3 Bereik van de doelen

		Handb	dirbeh	Behco
De doelgroep die is onderzocht voldoet aan de criteria van de beoogde doelgroep.	● ● ● ● ●	x		
De rapportages zijn kwalitatief goed.	● ● ● ○ ○			x
De gebruikers (behandelaars) van de rapportages zijn tevreden over de rapportages en vinden de rapportages goed bruikbaar voor de behandeling of verlengingsadvies PIJ.	● ● ● ● ○			x
Voor advies lopende PIJ-maatregel: Er wordt een onafhankelijk advies gegeven.	● ● ● ● ●	x		

Doelgroep

Geen van de geïnterviewde behandelcoördinatoren heeft om een observatie gevraagd in het kader van een PIJ-verlenging op indicatie (zie kader met criteria). Het betrof in alle gevallen vastgelopen PIJ-trajecten, bijvoorbeeld specifieke vragen over resocialisatie bij een jeugdige die zich onttrok aan de behandeling, behandelimpasse (jeugdige niet meer gemotiveerd en wil zelf een onafhankelijk oordeel of hij nog op zijn plek zit), terugkeer van ITA afdeling en vragen over invulling PIJ. Een andere reden is als er twijfels zijn over de diagnose en de JJI een onafhankelijk oordeel hierover wil. De jeugdigen die worden doorverwezen voldoen aan de criteria.

De plaatsingscriteria voor jeugdigen met een PIJ-maatregel ten behoeve van rapportage PIJ-advies:

- Onderzoek bij vastgelopen PIJ-trajecten:
 - in het geval delictgevaar niet voldoen afneemt;
 - in het geval de JJI in de interactie met de jeugdige terecht is gekomen in een onderling niet goed oplosbaar conflict (patstelling/behandelimpasse);
 - open behandeladvies;
 - jeugdigen die veelvuldig overgeplaatst zijn.
- Onderzoek in het kader van PIJ-verlenging op indicatie⁵²:
 - bij 2-jaarsverlenging op indicatie van het NIFP, de JJI, IJZ of OM/rechtbank met expliciete onderzoeks/observatievraagstelling;
 - bij 4-jaarsverlenging; idem;
 - bij beëindiging PIJ-maatregel in het geval van tussentijdse beëindiging ten behoeve van inschatting recidivegevaar of beëindiging wegens aflopen bij zes jaar in geval van blijvend ernstig delictgevaar;
 - onderzoek met het oog op proefverlofmogelijkheden;
 - contra-expertise in beroepszaken tegen PIJ-verlenging.

Bron: Handboek Observatieafdeling Teylingereind

Noot 52 De verlengingen vonden plaats onder het oud art. 77t Sr.

Onafhankelijk advies en kwaliteit van de rapportages

De respondenten zijn van mening dat er een onafhankelijk advies wordt gegeven en vinden de rapportages over het algemeen goed. Ze geven goed inzicht in wat tot nu toe met de jeugdige in de behandeling is gebeurd en welke doelen zijn behaald. De rapportages zijn omvangrijk.

Bruikbaarheid van het advies

De respondenten vinden het advies bruikbaar, maar noemen een aantal aandachtspunten. Een aandachtspunt betreft de haalbaarheid van het advies. Het is goed als bij de gedragsdeskundige van de JJI wordt nagegaan wanneer een bepaalde behandeling of resocialisatietraject kan starten alvorens aan de jeugdige het advies mee te delen. Als voorbeeld wordt genoemd dat aan een jeugdige werd medegedeeld dat Teylingereind de JJI adviseerde dat hij zou moeten gaan resocialiseren. Die resocialisatie kon echter in de JJI niet direct gerealiseerd worden omdat zaken als het regelen van proefverlof de nodige tijd vergen. Voor de jeugdige was dit echter dusdanig teleurstellend dat hij na terugkomst in de JJI aan niets meer wenste deel te nemen totdat de resocialisatie zijn aanvang had genomen.

Soms worden de adviezen te globaal gevonden. Door de directeur behandeling van Teylingereind werd er tijdens het onderzoek echter op gewezen dat in de rapportage alleen de kaders worden geschetst en dat het de verantwoordelijkheid van de individuele trajectbegeleider of gedragswetenschapper van de JJI is om de kaders in te vullen op basis van het lokale aanbod. In principe zijn de andere behandelcoördinatoren het hiermee eens, maar het is wel nodig om af te stemmen of het mogelijk is en wanneer alvorens met de jeugdige het advies te bespreken.

8 Meerwaarde en knelpunten

In dit hoofdstuk bespreken we de meerwaarde van de observatieafdeling en de knelpunten in de werkwijze en samenwerking die door de respondenten zijn benoemd. Eerst geven we een overzicht van de kosten van de observatieafdeling in vergelijking met een triple ambulant onderzoek. De meerwaarde van de observatieafdeling moet in relatie tot de extra kosten worden geplaatst.

8.1 Kosten klinische observatie

De dagprijs voor de klinische observatie is € 1.053. Uitgaande van een observatie van zeven weken komt dit neer op € 51.597. Een triple ambulant pro Justitia-onderzoek kost volgens de gegevens van DJI gemiddeld € 8.231. Tijdens een triple ambulant pro Justitia zal de jeugdige doorgaans in voorlopige hechtenis in een reguliere JJl verblijven. De kosten van zeven weken voorlopige hechtenis zijn $49 \times € 573 = € 28.100$. Een ambulant triple pro Justitia-onderzoek kost dus € 36.331. De meerkosten van een klinische observatie ten opzichte van een ambulant triple onderzoek zijn dus € 15.266.

8.2 Ervaren meerwaarde

Ervaren meerwaarde	Medewerkers Teyling ereind	NIFP	Dossier- onderzoek	ZM	OM	behandel coördinator en
Multidisciplinaire werkwijze	x	x		x	x	X
Geeft mogelijkheid tot interactie-observatie	x	x				
Bij jeugdigen die niet mee willen werken, kan toch een advies gegeven worden.	x	x	x	x	x	
Door langere periode van observatie wordt een completer beeld van de jeugdige gegeven.	x			x		
Onafhankelijk advies bij een vastgelopen PIJ	x					X

De respondenten zijn het in grote lijnen eens over de meerwaarde van de observatieafdeling voor pro Justitia-onderzoek. De klinische observatie heeft vooral meerwaarde bij jeugdigen die verdacht worden van ernstige delicten en die weigeren aan ambulant pro Justitia-onderzoek mee te werken en/of waarbij interactieobservatie gewenst is. Dit blijkt ook uit de cijfers: bij ongeveer driekwart van de jeugdigen waarvoor op basis van een ambulant onderzoek geen advies kon worden gegeven omdat ze weigerden mee te werken, kon op basis van de klinische observatie wel een advies worden gegeven.

Uit de interviews blijkt ook dat Teylingereind bedoeld is voor een specifieke doelgroep die door middel van ambulant onderzoek niet goed te onderzoeken is. Zou de observatieafdeling ontbreken, dan is feitelijk geen alternatief voorhanden in Nederland en kan voor deze doelgroep geen onderbouwd advies worden opgesteld.

Door de jeugdigen in verschillende situaties en tijdens interactie met anderen over een langere periode te observeren, wordt een completer beeld van de jeugdige gegeven. De langere periode van observatie biedt bovendien ruime mogelijkheid om de jeugdige tot medewerking te overtuigen en om sociaal wenselijk gedrag te doorbreken.

Enkele respondenten van OM, ZM en NIFP geven daarop in aanvulling aan dat de klinische observatie meerwaarde heeft bij jeugdigen die al verschillende behandeltrajecten achter de rug hebben die er blijkbaar niet toe hebben geleid dat de jeugdige niet recidiveert. De gesloten setting van de observatieafdeling biedt de mogelijkheid om een aantal zaken uit te proberen. Dit gebeurt echter nog niet voldoende volgens sommige respondenten. *De meerwaarde moet zitten in de multidisciplinaire observatie: integratie van de observaties van de verschillende disciplines.* Zoals in hoofdstuk 6 is aangegeven, kan op het punt integratie van de bevindingen van de verschillende disciplines in de beschouwing en conclusies van het rapport nog een verbeterslag worden gemaakt.

De medewerkers van Teylingereind noemen als meerwaarde de groepsdynamiek. Doordat er elke week een jeugdige in- en uitstroomt, kun je de interactie van de jeugdige met verschillende andere jeugdigen observeren en ook hoe hij al dan niet wordt beïnvloed door bepaalde andere jeugdigen.

De meerwaarde wordt volgens de meeste respondenten ondermijnd als het uiteindelijk niet lukt de jeugdigen voldoende mee te laten werken aan de klinische observatie. Zeker als uiteindelijk geen advies kan worden uitgebracht, staat de meerwaarde ter discussie. Overigens levert het persistent niet meewerken aan welke activiteit dan ook wel zinvolle informatie op. Wel moet volgens de geïnterviewde medewerkers van Teylingereind en ketenpartners misschien worden overwogen of het in dat geval zin heeft om de jeugdigen zeven weken lang te observeren.

De meerwaarde van de multidisciplinaire observaties bij een lopende PIJ-maatregel is dat onafhankelijk wordt gekeken naar wat er tot nu toe is gedaan en wat er nog mogelijk is vanuit verschillende disciplines. Een bevestiging van het eigen beeld heeft zeggingskracht om de jeugdige weer te motiveren. Ook komt de observatieafdeling – doordat ze onafhankelijk is – soms met nieuwe inzichten die je als behandelaar niet meer ziet. Tot slot is het goed dat er een second opinion over de diagnostiek mogelijk is.

Alle respondenten zijn het erover eens dat er eigenlijk geen goed alternatief is voor Teylingereind. Bij de volgende mogelijkheden voor PJ-onderzoek worden steeds kanttekeningen geplaatst:

- *Observatie in het Pieter Baan Centrum.* Dit heeft als nadeel dat de jeugdigen tussen volwassenen met ernstige problematiek worden opgenomen en dat er geen mogelijkheden zijn voor onderwijs.
- *Triple of dubbele rapportages in combinatie met observaties door JJI waarin de jeugdige preventief is gehecht.* De reguliere kortverblijfgroepen zijn volgens de respondenten echter niet geschikt om observaties zoals op de observatieafdeling te doen. De groepen zijn groter, er is meer verloop en het groepsklimaat is meer gericht op structuur en beheersen. Het groepsklimaat op de observatieafdeling is 'losser' om meer mogelijkheden te bieden en situaties te creëren voor observatie. Indien op de reguliere JJI-groepen geobserveerd zou

moeten gaan worden, zal in ieder geval specifieke scholing plaats moeten vinden. Bovendien is vaktherapie niet in alle JJI's aanwezig.

Aan de respondenten van de verschillende ketenpartners is tevens gevraagd of er ontwikkelingen zijn in het jeugdforensisch veld die van invloed kunnen zijn op de meerwaarde van de observatieafdelingen. In april 2014 is het adolescentenstrafrecht ingevoerd. Alle respondenten van OM, ZM en NIFP geven aan dat het niet te voorspellen is of dit tot meer vraag naar klinische observatie gaat leiden.

Meerdere respondenten geven wel aan dat de verwachting is dat meer jeugdigen zullen weigeren om mee te werken aan ambulante rapportages, gezien de mogelijkheid in de nieuwe wet dat een PIJ-maatregel kan worden omgezet in een tbs en deze dus onbepaald in de tijd kan zijn in tegenstelling tot de PIJ-maatregel. Hoeveel meer jeugdigen zullen gaan weigeren, kon niet worden ingeschat.

De doelgroep kwetsbare jeugdigen boven de 18 jaar werd ook al voor de invoering van het adolescentenstrafrecht op de observatieafdeling geplaatst (zie kenmerken jeugdigen paragraaf 6.1). Nu zou dit ook kunnen gelden voor 21-23 jarigen. De afweging van de toepassing van jeugd- of volwassenenstrafrecht zal hierdoor nadrukkelijk aan bod moeten komen in de rapportages en het advies.

8.3 Knelpunten of verbeterpunten

De door de verschillende respondenten benoemde knelpunten worden in onderstaand schema genoemd.

Knelpunten of verbeterpunten	Medewerkers Teylingereind	NIFP	ZM	OM	behco
Productie					
Voldoende instroom	x				
Wachttijd			x		
Doorlooptijden	x	x			
Tijdigheid		x	x		x
Werkwijze					
Tijdstip beoordeling door NIFP		x			
Proceshouding jeugdige en in het verlengde medewerking jeugdige en systeem	x	x	x	x	
Verslaglegging overleggen (deelname rapporteurs)	x				
Beschikbaarheid deskundig personeel	x				
Doelen					
Haalbaarheid en uitvoerbaarheid advies (juridisch en praktisch)		x	x	x	x

De directeur behandeling geeft aan dat de afdeling alleen kan functioneren als er voldoende instroom is en er dus voldoende jeugdigen op de afdeling verblijven. In het meest ideale geval stroomt er elke week een jeugdige in en een jeugdige uit. Teylingereind heeft zelf geen invloed op de instroom. In 2013 was er te weinig instroom en is de beslissing genomen om de afdeling een aantal weken te sluiten tot er weer voldoende aanmeldingen waren. Omdat groepsobservatie van belang is, moeten er minimaal 3 à 4 jeugdigen zijn om het gedrag op de groep te kunnen observeren.

De instroom op de observatieafdeling gedurende het jaar is wisselend. Soms zijn er meerdere aanmeldingen (en dan is er een wachttijd, want er kan maar één jeugdige per week instromen) en soms zijn er nauwelijks aanmeldingen. De wachttijd is van belang in relatie tot de duur van de preventieve hechtenis (proportionaliteit, zie hoofdstuk 6).

Meerdere geïnterviewde rechters geven aan dat de rapportages vaak laat worden ontvangen. Omdat het omvangrijke rapportages zijn die veel leeswerk vergen is dit een knelpunt. Bij een behandeling of begeleiding in het kader van een voorwaardelijke straf of maatregel is vijf dagen voor de zitting ook te kort. Er is dan onvoldoende tijd om de noodzakelijke stappen te zetten om de behandeling of begeleiding snel op te starten als nog niet duidelijk is of en wanneer de behandeling of begeleiding kan starten. Als een voorwaardelijke PIJ wordt geadviseerd, zou het pakket voorwaarden al helder moeten zijn. In de rapportages van Teylingereind worden de haalbaarheid en de uitvoerbaarheid van een dergelijk advies niet altijd benoemd.

NIFP geeft aan dat zij graag de rapportages beoordelen/becommentariëren voor het advies aan de jeugdige wordt medegedeeld. De jeugdige krijgt nu het advies medegedeeld voordat hij Teylingereind verlaat. De rol van het NIFP is het bewaken van de kwaliteit van de rapportages en adviezen. Als het advies al aan de jeugdige is meegedeeld, ervaart hij zijn beoordeling als mosterd na de maaltijd. Eventuele aanpassingen in het advies op basis van de beoordeling van NIFP kunnen zo niet worden meegenomen alvorens het advies aan de jeugdige wordt medegedeeld. De directeur behandeling geeft aan dat het organisatorisch niet haalbaar is om het advies pas aan de jeugdige mee te delen als het definitieve rapport klaar is. Dat zou betekenen dat de jeugdige moet worden opgehaald uit de JJI waar hij naar toe gaat na de observatie of dat de psycholoog en psychiater de jeugdige in deze JJI moeten bezoeken. De belangrijkste reden is volgens de directeur behandeling meer ethisch van aard: de jeugdige weet dat zijn eindbespreking is geweest en dat daar een advies is bedacht. Hij heeft er dan ook recht op om te weten wat er is besproken.

Alle respondenten benoemen de proceshouding van jeugdigen om niet mee te willen werken aan het onderzoek als een knelpunt om tot een goed advies te komen. De jeugdigen geven vaak aan dat zij dit doen op advies van hun advocaat. De medewerkers van Teylingereind stellen hierbij de vraag of dit wel altijd het geval is. De interviews met de verdediging geven hierover geen uitsluitel omdat beide advocaten tot op heden nimmer hun cliënten hebben geadviseerd medewerking te weigeren. Eén van de geïnterviewde advocaten gaf wel aan in geval een PIJ-advies wellicht tot de mogelijke uitkomsten behoort om weigering van het onderzoek te overwegen. De meeste jeugdigen doen uiteindelijk toch wel aan iets mee en het voordeel van de zevenweekse periode is dat er meer mogelijkheden zijn om de jeugdigen te motiveren tot deelname.

Binnen de observatieafdeling heeft zich een aantal knelpunten voorgedaan met betrekking tot personeel/externe inzet. Het is moeilijk om kinder- en jeugdpsychiaters te vinden. Er zijn er nog steeds relatief weinig in Nederland. Als onderzoeksleider worden daarom vaak psychologen ingezet. De rol van onderzoeksleider is anders dan als uitvoerend psycholoog; in plaats van op de inhoud te letten, let deze op het proces.

Om organisatorische/budgettaire redenen binnen Teylingereind is er voor gekozen dat rapporteurs niet meer bij de overleggen aanwezig zijn. Dit betekent dat de notulen voor een overleg niet meer worden gemaakt en dat deze voor OPB1 en EBO door de jurist worden opgesteld. Het heeft zowel voor de directeur behandeling als de rapporteurs de voorkeur dat zij wel bij de overleggen aanwezig zijn. De rapporteurs vinden het een meerwaarde omdat ze dan meer onderdeel uitmaken van een team en een beter beeld hebben van de jeugdige waarover ze het rapport redigeren.

Door meerdere respondenten is genoemd dat adviezen niet altijd juridisch haalbaar zijn (zie hoofdstuk 6).

9 Samenvatting en conclusies

In dit hoofdstuk geven we de belangrijkste conclusies van de procesevaluatie weer. Daarbij vatten we eerst de scores op de criteria uit het beoordelingskader samen, zodat in één oogopslag duidelijk wordt hoe de observatieafdeling presteert. Vervolgens geven we op basis van die beoordeling de conclusies bij de drie hoofdvragen van het onderzoek:

- 1 Welke theoretische onderbouwing is er voor de observatieafdeling en welke wijzigingen zijn doorgevoerd naar aanleiding van de eerste procesevaluatie?
- 2 Hoe functioneert de observatieafdeling nu?
Wat is de meerwaarde van de multidisciplinaire klinische observatie?

9.1 Samenvatting bevindingen

Om het huidige functioneren van de observatieafdeling te beoordelen, hebben we de aantallen en tijdigheid van de onderzoeken, de vermeende werkzame elementen van de afdeling en de mate waarin de doelen worden bereikt beoordeeld. In onderstaand schema worden de uitkomsten van de beoordeling van uitvoeringspraktijk van Teylingereind samengevat. Dit geschiedt aan de hand van de beoordelingscriteria die in de voorgaande hoofdstukken zijn gebruikt om de uitvoering van het werkproces te beoordelen.

Productie en tijdigheid Criterium		Mate waarin voldaan wordt aan criteria
Productie	• De capaciteit wordt optimaal benut.	●●●●○
Doorlooptijd	• De voorgeschreven periode van zeven weken observatie wordt gehanteerd.	●●●●●
	• De voorgeschreven periode van tien weken voor het onderzoeksproces wordt gehanteerd.	●●●○○
Tijdigheid	• De rapportages worden tijdig aangeleverd aan het OM/ZM en aan de behandelaren bij een lopende PIJ-maatregel	●●●○○
(werkzame) kenmerken observatieafdeling		
Multidisciplinair werken	• Er wordt standaard gewerkt met een multidisciplinair team bestaande uit een onderzoeksleider, psycholoog, psychiater, milieuonderzoeker, testassistent, vaktherapeut docent, pedagogisch medewerker en een jurist.	●●●●●
	• De bevindingen van de verschillende disciplines worden in een verslag vastgelegd/gerapporteerd.	●●●●●
	• Er vindt uitwisseling plaats van de bevindingen van de verschillende disciplines.	●●●●○
	• Op basis van de bevindingen van de disciplines wordt een multidisciplinair gedragen diagnose en/of advies gegeven.	●●●●○
Hypothesetoetsende	• Er worden hypothesen opgesteld die worden	●●●○○

observatie	vertaald in een observatieplan met observatiepunten voor de verschillende disciplines.	
	De observaties worden uitgevoerd conform plan.	●●○○○
	Er wordt neutraal gerapporteerd over de observatiepunten.	●●●●○
	Er wordt onderscheid gemaakt tussen gestructureerde, half gestructureerde en ongestructureerde observatie en participerende observatie, half participerende observatie, niet participerende observatie en actief interveniërende observatie.	●○○○○
	Het interpreteren van de observaties gebeurt in het multidisciplinair team.	●●●●●
	Hypothesen worden bijgesteld of bevestigd op basis van de observatiepunten.	●●●○○
Groepsobservatie	Er vinden observaties plaats van de jeugdigen op de groep in interactie met andere jeugdigen.	●●●●●
	Er vinden observaties plaats van de jeugdigen in de klas (interactie met andere jeugdigen).	●●●●○
Systematisch	De in het handboek beschreven werkwijze wordt door de verschillende disciplines gevolgd.	●●●●○
Gedragsdeskundige expertise	De medewerkers voldoen aan de gestelde eisen van hun discipline.	●●●●○
	De medewerkers hebben ervaring met het uitvoeren van diagnostiek en observatie bij de doelgroep.	●●●●○
	De medewerkers of de observatieafdeling hebben specifieke scholing gekregen met betrekking tot observatie van de specifieke doelgroep.	●●●○○
Terugkoppeling van uitkomsten en bevindingen	Er vindt standaard terugkoppeling plaats tussen de arrondissementen en de observatieafdeling.	●●○○○
Wetenschappelijk onderzoek	Gegevens over de jeugdigen worden standaard geregistreerd en bijgehouden.	●○○○○
	Er wordt wetenschappelijk onderzoek uitgevoerd/opgezet.	●○○○○

Doelen		
Doelgroep	De doelgroep die is onderzocht op de observatieafdeling voldoet aan de criteria van de beoogde doelgroep.	●●●●●
Kwaliteitswaarborging	De rapportages zijn kwalitatief goed (volgens de criteria van het NIFP).	●●●●○
	De rapportages worden getoetst door de jurist van Teylingereind.	●●●●●
	De rapportages worden getoetst door het NIFP als onafhankelijke instantie.	●●●●●
	Voor advies lopende PIJ-maatregel: er wordt een onafhankelijk advies gegeven.	
Bruikbaarheid rapportages	De gebruikers (OM, ZM, behandelaars) van de rapportages zijn tevreden over de rapportages en vinden de rapportages goed bruikbaar voor de eis, het vonnis of de behandeling/het verlengingsadvies PIJ.	●●●●○
Samenwerking met de ketenpartners	Relevante ketenpartners worden geraadpleegd en/of zijn aanwezig bij de EBO.	●●●●○
Kennis verspreiden	Er vindt kennisuitwisseling plaats met de lidorganisaties van ForCa.	●●●●○
	Er zijn overdraagbare beschrijvingen van de verschillende observatiemethoden gemaakt.	●●●●○

Samengevat stellen we vast dat de observatieafdeling op zeventien van de 31 beoordelingscriteria goed en op acht criteria gemiddeld wordt beoordeeld. Zes criteria worden als niet voldoende beoordeeld. In de volgende paragraaf trekken we op basis van deze beoordelingen conclusies.

9.2 Conclusies

In deze paragraaf worden aan de hand van de drie hoofdvragen de belangrijkste conclusies van het onderzoek getrokken.

9.2.1 Theoretische onderbouwing en aanpassingen

In de vorige procesevaluatie was vastgesteld dat de observatieafdeling geen theoretische onderbouwing kent, waarmee kan worden vastgesteld in hoeverre de werkwijze van de observatieafdeling een meerwaarde heeft ten opzichte van andere vormen van persoonlijkheidsonderzoek, en in welke mate met de werkwijze de beoogde doelen kunnen worden bereikt. We concluderen dat er in de afgelopen periode een theoretische onderbouwing is gemaakt voor één van de unieke kenmerken van de werkwijze van de observatieafdeling (te weten: hypothesetoetsende procesdiagnostiek), maar dat voor de observatieafdeling als geheel er nog steeds geen theoretische onderbouwing voorhanden is. Dit lijkt echter verdedigbaar. Het ontbreken van een theoretische onderbouwing van deze observatiemethode is op dit moment misschien niet zo relevant nu blijkt dat het belangrijkste doel – de observatie en advisering over de doelgroep die met behulp van ambulant pro Justitia-onderzoek niet goed te onderzoeken zijn – grotendeels wordt bereikt. De theoretische onderbouwing van de methode kan achteraf worden geleverd door nader onderzoek naar de werkzame bestanddelen van deze observatiemethode en hoe deze bestanddelen bijdragen aan de bereikte doelen. In meerdere werkgroepen is wel gewerkt aan het beschrijven van de unieke kenmerken van de afdeling: multidisciplinair werken, hypothesetoetsen-

de observatie, groepsobservatie en systematisch werken. Deze beschrijvingen zijn opgenomen in het handboek.

Op basis van de vorige procesevaluatie is een verbeterplan opgesteld en zijn een aantal wijzigingen doorgevoerd. De hypothesetoetsende procesdiagnostiek is theoretisch onderbouwd. Er zijn twee rapportageformats met schrijfwijzers vastgesteld – één voor pro Justitia-onderzoek en één voor onderzoek in het kader van een lopende PIJ-maatregel. De formats en schrijfwijzers voor de verschillende disciplines zijn aangepast en geactualiseerd. Er is een format ontwikkeld voor de notulen van de overleggen met als doel het beter notuleren van hypothesen en observatiepunten. Ook is de systeemdiagnostiek verbeterd.

Niet alle voorgenomen verbeteringen en aandachtspunten zijn echter in dezelfde mate doorgevoerd (zie 9.3). Teylingereind heeft zelf geprobeerd om invulling te geven aan de standaard-terugkoppeling door de arrondissementen. Omdat dit echter niet in het reguliere werkproces van de ketenpartners vervat is, kost dit veel tijd en komt dit moeizaam van de grond. Een ander punt dat moeilijk tot stand komt is het standaard registreren van gegevens van de jeugdigen op de observatieafdeling en het opzetten c.q. uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek met behulp van deze gegevens. Capaciteitsproblemen spelen hierbij een rol. Een mogelijk alternatief voor het zelf uitvoeren van onderzoek is het faciliteren van onderzoek door derden. Dit is tot nu toe nog niet gebeurd.

9.3 Het huidig functioneren van de observatieafdeling

Op basis van de beoordelingscriteria trekken we conclusies met betrekking tot productiviteit en tijdigheid, werkzame elementen van de afdeling en de mate waarin de doelen worden bereikt.

Productiviteit en tijdigheid

Het afgelopen jaar is de capaciteit van de observatieafdeling niet volledig benut. De instroom is namelijk wisselend en kent pieken en dalen. Voor een optimale benutting van de capaciteit en de werkwijze stroomt elke week één jeugdige in en uit. Dit is in 2013 niet gerealiseerd. De afdeling was zelfs een korte periode gesloten totdat er weer voldoende aanmeldingen waren om aan de werkwijze goed invulling te kunnen geven. In piekperiodes was er daarentegen een (beperkte) wachtlijst. De observatieafdeling kan zelf geen invloed uitoefenen op de instroom, terwijl die bepalend is voor de uitvoering van de werkzame elementen.

De instroom is in 2013 verder teruggelopen. Deze afname houdt vermoedelijk verband met de algemene terugloop in pro Justitia-onderzoek. Het percentage klinische observaties op het totaal van pro Justitia-onderzoek is sinds 2011 namelijk constant 4%. Teylingereind heeft zelf geen invloed op de instroom. Op basis van een advies uit een trajectconsult of een ambulant onderzoek bepaalt het OM/RC of een klinische observatie gewenst is.

We concluderen dat de observatieafdeling zich houdt aan de voorgeschreven periode van zeven weken observatie. Het opleveren van het definitieve rapport binnen drie weken na uitplaatsing lukt echter in beperkte mate. Vooral het tijdig aanleveren van de rapportage aan het NIFP is een aandachtspunt.

Ondanks dat de normtijden die zijn gesteld voor het aanleveren van de rapportages in het merendeel van de gevallen niet worden gehaald, geven ZM en OM aan dat ze de meeste rapportages tijdig voor de zitting ontvangen. Hier speelt mee dat bij klinische observatie vanwege de termijn van zeven weken het onmogelijk is om binnen de eerste dertig dagen van

gevangenhouding een rapportage aan te leveren. De rechtbank kiest er dan vaak voor om geen inhoudelijke behandeling te laten plaatsvinden op een eerste zitting en de zaak aan te houden tot de volgende zitting. Bij de planning van deze volgende zitting wordt vermoedelijk een ruime termijn aangehouden zodat het rapport dan wel tijdig voor de zitting beschikbaar is.

(Werkzame) elementen van de observatieafdeling

De uitvoeringspraktijk van de observatieafdeling is grotendeels volgens de beschreven werkwijze in het handboek. De observaties worden uitgevoerd door een multidisciplinair team. De psychologen en psychiaters in het team voldoen aan de voorgeschreven eisen. Er vinden groepsobservaties op de leefgroep en op school plaats. De verschillende disciplines werken volgens de voorgeschreven procedures mits de jeugdige (en zijn systeem) hieraan willen meewerken.

De belangrijkste reden om af te wijken van het formele werkproces ligt meestal dan ook buiten de directe invloed van Teylingereind en betreft de proceshouding van de jeugdige en/of diens sociale systeem. Die proceshouding heeft tot gevolg dat niet bij alle jeugdigen het systeem binnen het onderzoek wordt betrokken, het voorgeschreven testmateriaal wordt afgenomen, een schoolobservatie wordt gedaan dan wel vaktherapie wordt toegepast en gesprekken worden gevoerd met psycholoog en psychiater.

Wanneer jeugdigen weigeren mee te werken aan onderdelen wordt overigens wel intensief geprobeerd de jeugdige alsnog te motiveren om wel mee te werken. Respondenten van het OM, Zn en NIFP stellen de vraag of bij jeugdigen, die na vier weken nog aan niets meewerken, de observatie moet worden voortgezet. Dit geldt vooral voor het beperkt aantal jeugdigen waarvoor uiteindelijk geen advies wordt gegeven vanwege te beperkte medewerking.

Daarnaast concluderen we dat er weinig medeverdachtenobservaties worden uitgevoerd omdat bij groepsdelicten medeverdachten niet standaard geïndiceerd worden voor een klinische observatie. Tot slot merken we op dat in de rapportage relatief weinig expliciete aandacht is voor de culturele observatie.

Met betrekking tot drie kenmerken is verbetering in de werkwijze mogelijk. Het hypothesetoetsend werken is theoretisch onderbouwd maar is weinig zichtbaar in de uitvoeringspraktijk. Hypothesen worden niet SMART geformuleerd noch in concrete observatiepunten vertaald of als dusdanig genoteerd. Ook in rapportages is niet duidelijk dat er op basis van hypothese onderzoek is uitgevoerd. Het beantwoorden van specifieke observatiepunten naar aanleiding van hypothesen wordt niet door alle disciplines duidelijk in de rapportage weergegeven. Zoals hierboven al aangegeven is ook verbetering mogelijk met betrekking tot de standaard terugkoppeling en wetenschappelijk onderzoek.

De mate waarin de doelen gerealiseerd worden

Op de observatieafdeling worden de jeugdigen geobserveerd die voldoen aan de plaatsingscriteria: jeugdigen die ernstige delicten (vooral geweldsdelicten) hebben gepleegd en waarbij sprake is van complexe problematiek. Een grote groep daarbinnen heeft geweigerd aan ambulant onderzoek mee te werken. Met behulp van de klinische observatie lukt het om bij driekwart van de geobserveerde jeugdigen een advies te geven over de sanctie en eventuele behandeling of begeleiding. Ook bij het merendeel van de jeugdigen dat niet of ten dele meewerkt aan de onderdelen van de klinische observatie komt de observatieafdeling met een advies.

De kwaliteit van de rapportages is gemiddeld genomen 'goed' en de respondenten van de ketenpartners stellen een verbetering vast in de afgelopen jaren. De rapportages bij meewerkende jeugdigen zijn kwalitatief beter dan bij jeugdigen die in beperkte mate meewerken aan de observaties. Ook stellen we meer variatie vast in de kwaliteit van de rapportages van jeugdigen die deels of in beperkte mate meewerken. Er is veel aandacht voor het motiveren van jeugdigen tot medewerking. De wijze waarop dit in rapportages wordt weergegeven en hoe dit in de beschouwingen en de conclusies van het rapport wordt verrat is echter voor verbetering vatbaar.

We concluderen ook dat er met betrekking tot de kwaliteit van de rapportages nog een verbeterslag mogelijk is. Zo kunnen de bevindingen van de verschillende disciplines nog beter geïntegreerd worden in de diagnostische overwegingen, de forensische beschouwing en in de conclusies. Hierdoor komt de meerwaarde van de multidisciplinaire observatie meer tot zijn recht. Ook kunnen de rapportages compacter worden, zonder dubbellingen en met een duidelijk overzicht van aan welke onderdelen de jeugdigen hebben meegewerkt.

Met betrekking tot de bruikbaarheid van de rapportages zijn zowel de juridische haalbaarheid als de haalbaarheid van een voorgestelde behandeling en begeleiding aandachtspunten. Weliswaar is het ondoenlijk voor Teylingereind om alle regionale interventies en mogelijkheden van begeleiding te kennen maar zij kunnen wel meer nog dan thans geschiedt de haalbaarheid en uitvoerbaarheid laten toetsen bij de (jeugd)reclassering en/of de behandelaars in de JJI waar de jeugdige naar toe gaat. Vooral in het kader van een voorwaardelijke sanctie is dit van belang.

Tot slot stelt de observatieafdeling zich tot doel om kennis te verspreiden over de werkwijze en de diagnostiek en advisering aan deze doelgroep. Tot nu toe is de kennisverspreiding vooral intern gericht en aan betrokken ketenpartners in ForCa verband. Wij concluderen dat hiermee nog niet volledig aan de doelstelling wordt voldaan.

9.4 Meerwaarde observatieafdeling

Uit het onderzoek blijkt dat de observatieafdeling voor specifieke doelgroepen een duidelijke meerwaarde heeft ten opzichte van ambulante vormen van pro Justitia-onderzoek. Het gaat daarbij in de eerste plaats om jeugdigen met complexe problematiek, die bovendien ernstige delicten hebben gepleegd en waarvoor op basis van ambulant pro Justitia-onderzoek geen goed advies kan worden gegeven. De intensiteit en duur van het onderzoek en de verschillende onderzoeksettings die binnen de observatieperiode worden gecreëerd, bieden de mogelijkheid om in dergelijke gevallen het geestvermogen van de justitiabele goed te onderzoeken en met een gedegen advies te komen. In de tweede plaats heeft de observatieafdeling direct meerwaarde voor jongeren die in ambulante setting hun medewerking aan een persoonlijkheidsonderzoek tot dan toe weigerden. Ook bij deze jeugdigen is er juist sprake van complexe problematiek. Voor de overgrote meerderheid van deze jongeren kan uiteindelijk op basis van de klinische observatie alsnog een advies worden gegeven. Tot slot heeft de observatieafdeling meerwaarde voor jeugdigen met een lopende PIJ-maatregel die stagneert. Op basis van het onafhankelijk onderzoek door Teylingereind kan advies worden ingewonnen over de mogelijkheden in de behandeling. Voor de laatste twee doelgroepen (weigeraars en jongeren die vastgelopen zijn in hun PIJ-behandeling) zijn naast Teylingereind geen alternatieven voor handen. De geconstateerde knelpunten staan de meerwaarde van de observatieafdeling niet in de weg.

Bijlagen

Bijlage 1 Begeleidingscommissie

Prof Dr em G. de Jonge
Mevr Mr. E.C. van Ginkel
Mevr M.C. den Brinker

mevr mr drs M.P. de Jong
mevr mr M.C. Fuhler
Msc S. Sutton

Emeritus hoogleraar Universiteit van Maastricht
projectbegeleider WODC
Ministerie van Veiligheid en Justitie, beleidsadviseur
sectordirectie JJI (tot maart 2014)
faculteit rechtsgeleerdheid, Universiteit van Leiden
Rechtbank Noord-Nederland
Ministerie van Veiligheid en Justitie, beleidsadviseur
sectordirectie JJI (vanaf maart 2014)

Bijlage 2 Screeningsinstrument Procesgang

Algemene gegevens	bron: overzicht straf dossier en formulier instroom/uitstroom	in te vullen informatie
Casusnr.:		nummer
Leeftijd jeugdige:		leeftijd
Parketnr.:		parketnummer
datum instroom		datum
datum uitstroom		datum
Datum zitting:		datum
Omschrijving van het gepleegde of vermoede feit:	0. Niet aanwezig	ja/nee
	1. Zwaar geweld	ja/nee
	2. Zeden	ja/nee
	3. Brandstichting	ja/nee
	4. Leven	ja/nee
	5. Vermogensdelict	ja/nee
	6. Diefstal	ja/nee
	7. Joyriding	ja/nee
	8. Anders	ja/nee
Indicatie voor plaatsing:	0. niet aanwezig	ja/nee
	1. ongewone/bizarre feiten	ja/nee
	2. ongewone/bizarre omstandigheden	ja/nee
	3. feiten passen slecht bij de persoon	ja/nee
	4. onverwachte, ernstige delicten	ja/nee
	5. solo daderschap	ja/nee
	6. complex groepsdelict	ja/nee
	7. zeer hardnekkige recidive	ja/nee
	8. ernstige en/of complexe problematiek (psychologisch / psychiatrisch / systeem)	ja/nee
	9. verminderde onderzoekbaarheid	ja/nee
	10. voorgeschiedenis met intensieve hulpverlening	ja/nee
	11. groepsdynamische diagnostiek en interactieobservatie vereist	ja/nee
	12. systeeminteractieobservatie noodzakelijk	ja/nee
	13. nader specialistisch onderzoek en/of proefbehandeling zijn aangewezen (medicatie-trial)	ja/nee
	14. vraagstelling niet te beantwoorden door ambulant onderzoek	ja/nee
	15. contra-expertise in geval van omstreden ambulant uitgevoerd onderzoek	ja/nee
	16. publiciteitsgevoelige zaken	ja/nee
	17. overige	ja/nee
	18. niet nader gespecificeerd	ja/nee
Onderzoeksvragen:		overnemen uit dossier
Aard van de onderzoeksopdracht:	Gaat de onderzoeksopdracht vergezeld van:	
	onderzoeksvragen	ja/nee
	wordt uitgegaan van de gangbare vraagstelling van PJ-rapportages?	ja/nee
Medewerking jeugdige:	werkt jeugdige mee?	ja/nee
Schriftelijke toestemming van jeugdige (en evt. ouders) voor opvragen eerdere informatie		overnemen uit dossier

Eerder informatie jeugdige (rapportages, school, Bureau Jeugdzorg etc.) (door milieuonderzoeker)		overnemen uit dossier
Informatie beschikbaar gesteld		overnemen uit dossier
Bevel observatie		overnemen uit dossier
	bron: verslag testonderzoeken in rapport psycholoog	
Zijn alle standaardtests afgenomen?	1e dag screening zelfinvulvragenlijsten psychopathologie, weet niet welke dit	ja/nee
	SAVRY (risicotaxatie)	ja/nee
	SCID-II (persoonlijkheid, alleen 18+)	ja/nee
	ASEBA: CBCL, YSR, TRF (psychiatrie)	ja/nee
	Kiddie-SADS (psychiatrie)	ja/nee
	HoNoSca (functioneren)	ja/nee
	Wisc/WAIS (verkorte), GIT-II (intelligentie)	ja/nee
Welke andere tests zijn afgenomen?	(bij voorkeur uit de lijst 'op indicatie')	namen van tests invullen
Intake: 1e dag van opname		
Algemene intake	verslag intake aanwezig	ja/nee
	urinecontrole	ja/nee
Groepsintake	verslag intake op groep aanwezig	ja/nee
Medische intake		ja/nee
Screening psychopathologie	screening zelfinvulvragenlijsten psychopathologie	ja/nee
GROEP/contactpersoon	bron: verslag groepsobservaties en notulen OPB1, OPB2 en EBO	
week 1 start observaties op de groep		startdatum
verslag groepsobservatie		ja/nee
observatiepunten voor groep uit OPB1	observatiepunten op basis van de hypothesen uit OPB1	overnemen
verslag over observatiepunten	over alle observatiepunten wordt informatie verstrekt (zie observatiepunten hierboven)	ja/nee
observatiepunten voor groep uit OPB2	observatiepunten op basis van (bijgestelde) hypothesen uit OPB2	overnemen
verslag observatiepunten	over alle observatiepunten wordt informatie verstrekt (zie observatiepunten hierboven)	
groepsverslag aangeleverd aan redactioneel medewerker		ja/nee
groepsverslag besproken met jeugdige		ja/nee
totaal aantal wekelijkse gesprekken met contactpersoon	aantal: moeten er min 7 zijn	aantal
SCHOOL	bron verslag onderwijs en notulen OPB1, OPB2, EBO	
intakegesprek op school		ja/nee
week 1 start observaties op school		startdatum
verslag observaties school		ja/nee
observatiepunten voor school uit OPB1	observatiepunten op basis van de hypothesen uit OPB1	overnemen
verslag over observatiepunten	over alle observatiepunten wordt informatie verstrekt (zie observatiepunten hierboven)	ja/nee
observatiepunten voor school uit OPB2	observatiepunten op basis van de (bijgestelde) hypothesen uit OPB2	overnemen
verslag over observatiepunten	over alle observatiepunten wordt informatie verstrekt (zie observatiepunten hierboven)	ja/nee
totaal aantal lesuren		aantal lesuren
MILIEUONDERZOEK	bron: verslag milieuonderzoek, notulen OPB1, OPB2, EBO	
week 1 start milieuonderzoek met ouders/opvoeders		startdatum
aantal gesprekken ouders/opvoeders		aantal
genoemde referenten uit OPB1		overnemen
aantal gesprekken andere informanten/referenten		aantal
referenten/informanten genoemd in OPB1 gesproken		ja/nee
argumentatie waarom genoemde referenten in OPB1 niet zijn besproken		ja/nee
verslag milieuonderzoek aanwezig		ja/nee
verslag milieuonderzoek besproken met jeugdige		ja/nee
totaal aantal gesprekken milieuonderzoeker		aantal
Staat er in het verslag vermeld:	familiegeschiedenis: korte biografie moeder	ja/nee
	familiegeschiedenis: korte biografie vader	ja/nee

	huidige gezinssituatie: algemeen	ja/nee
	huidige gezinssituatie: overige kinderen	ja/nee
	levensloop (mag in kopjes, bijv. zwangerschap en bevalling, babytijd, peutertijd, kleutertijd, basisschooltijd, middelbare schooltijd, na de schoolleeftijd, toekomstvisie)	ja/nee
	toekomstvisie	ja/nee
VAKTHERAPIE	bron verslag vaktherapie, notulen OPB1, OPB2, EBO	
start vaktherapie		startdatum
observatiepunten voor vaktherapie uit OPB1	observatiepunten op basis van de hypothesen uit OPB1	overnemen
verslag over observatiepunten	over alle observatiepunten wordt informatie verstrekt (zie observatiepunten hierboven)	ja/nee
aanvullende observatiepunten uit OPB2		overnemen
rapportage aanvullende observatiepunten	over alle observatiepunten wordt informatie verstrekt (zie observatiepunten hierboven)	ja/nee
verslag vaktherapie aangeleverd aan redactioneel medewerker		ja/nee
verslag vaktherapie besproken met jeugdige		ja/nee
totaal aantal sessies vaktherapie		ja/nee
PSYCHOLOOG	bron verslag psycholoog	
datum eerste gesprek		datum
verslag psycholoog aangeleverd aan redactioneel medewerker		ja/nee
week 7 - 2 weken na vertrek: reactie van jeugdige in verslag psycholoog		ja/nee
hoeveel gesprekken heeft jeugdige met psycholoog gehad?		aantal
PSYCHIATER	bron verslag psychiater	
datum eerste gesprek		datum
verslag psychiater aangeleverd aan redactioneel medewerker		ja/nee
week 7 - 2 weken na vertrek: reactie van jeugdige in verslag psychiater		ja/nee
hoeveel gesprekken heeft jeugdige met psychiater gehad?		aantal
aanvullende heteroanamnese/biografie uitgevoerd psycholoog en psychiater		
week 4	is er aanvullende heteroanamnese uitgevoerd, zo ja start en einddatum	datum, start- en einddatum
SYSTEEMOBSERVATIE	bron verslag systeemobservatie, notulen OPB2 en EBO	
welke systeemobservatie is uitgevoerd		overnemen
observatiepunten systeemobservatie	observatiepunten op basis van hypothesen uit OPB2	overnemen
verslag over observatiepunten	wordt in het verslag informatie gegeven over alle observatiepunten	ja/nee
aantal systeemobservaties		aantal
verslag alle systeemobservaties	verslag van alle systeemobservaties is aanwezig	ja/nee
week 1 OPB1 (o.b.v. notulen)	notulen OPB 1	
datum		datum
aanwezig	onderzoeksleider	ja/nee
	psychiater	ja/nee
	psycholoog	ja/nee
	milieuonderzoeker	ja/nee
	vaktherapeut	ja/nee
	contactpersoon	ja/nee
	docent	ja/nee
	jurist	ja/nee
	testassistent	ja/nee
	externe partners	ja/nee
presentatie relevante informatie	delictgeschiedenis (door jurist)	ja/nee
	de reden van plaatsing (door jurist)	ja/nee
	vraagstelling t.b.v. onderzoek (door jurist)	ja/nee
eerste indrukken disciplines	eerste indrukken contactpersoon van jeugdige op groep	ja/nee
	eerste indrukken van de docent	ja/nee

	eerste indrukken van de vaktherapeut	ja/nee
	eerste bevindingen van de milieuonderzoeker	ja/nee
bespreken dossiers	bespreking dossier psychiater	ja/nee
	bespreking dossier psycholoog	ja/nee
formulering hypothesen	welke hypothesen zijn geformuleerd?	omschrijving hypothesen
bespreking multidisciplinaire aanpak en taakverdeling	specifieke aandachtspunten milieuonderzoek	ja/nee
	taakverdeling psychiater/psycholoog	ja/nee
bespreken bijzondere aandachtspunten		ja/nee
bespreken eventueel aanvullend onderzoek	somatisch onderzoek	ja/nee
	neuropsychologisch onderzoek	ja/nee
	ander onderzoek?	ja/nee
formulering specifieke observatiepunten	voor groep	ja/nee
	voor school	ja/nee
	voor vaktherapie	ja/nee
formulering hoe moet worden geobserveerd	bijvoorbeeld gestructureerd, participierend, interveniërend etc....	ja/nee
bespreken specifieke problemen		ja/nee
plan van aanpak (bijvoorbeeld bij weigerende of ontkennende verdachten)		ja/nee
bepalen van de te benaderen referenten		ja/nee
bepalen welke ketenpartners worden uitgenodigd	igv PJ-onderzoek: (jeugd)reclasseerder of gezinsvoogd en de betrokken raadsonderzoeker, igv PIJ-onderzoek opdrachtgever: IJZ en instelling van herkomst	ja/nee
week 4 OPB2	notulen OPB 2	
datum		datum
concept onderzoeksrapport aanwezig		ja/nee
aanwezig	onderzoeksleider	ja/nee
	psychiater	ja/nee
	psycholoog	ja/nee
	milieuonderzoeker	ja/nee
	vaktherapeut	ja/nee
	contactpersoon	ja/nee
	docent	ja/nee
	jurist	ja/nee
	testassistent	ja/nee
	externe partners	ja/nee
bespreken afspraken en notulen OPB1	a) korte bespreking observaties tot dan toe	
	observaties contactpersoon	ja/nee
	observaties docent	ja/nee
	observaties psychiater	ja/nee
	observaties psycholoog	ja/nee
	b) bespreken verslag milieuonderzoek	ja/nee
	c) bespreken verslag vaktherapie	ja/nee
	d) bespreken testonderzoek	ja/nee
	e) bespreken hypothese, toetsing en herformulering	ja/nee
	f) herbepaling taakverdeling (indien nodig)	ja/nee
	g) bespreking bijzondere aandachtspunten: aanvullend onderzoek, bijv. somatisch of neuropsychologisch onderzoek	ja/nee
	h) bespreken indicaties systeemobservatie	ja/nee
	i) herformulering en aanscherping specifieke aandachtspunten	groep ja/nee
		school ja/nee
	j) bespreken mogelijke extra acties vaktherapie, milieuonderzoek of testassistent	ja/nee

	k) bespreken specifieke problemen	ja/nee
	l) opstelling plan van aanpak (bijv. weigerende of ontkennende verdachte)	ja/nee
formulering specifieke observatiepunten	voor groep	ja/nee
	voor school	ja/nee
	voor vaktherapie	ja/nee
formulering hoe moet worden geobserveerd	bijvoorbeeld gestructureerd, participerend, interveniërend etc....	ja/nee
Systeemobservatie	bespreken welke relevante betrokkenen uit het systeem worden uitgenodigd	ja/nee
	bepalen van vraagstelling systeemobservatie	ja/nee
(bijstellen) hypothesen	worden hypothesen uit OPB1 besproken en eventueel bijgesteld	ja/nee
week 6 EBO	bron: notulen EBO	
datum		datum
alle disciplines hebben hun verslagen in conceptvorm af		ja/nee
aanwezig	onderzoeksleider	ja/nee
	psychiater	ja/nee
	psycholoog	ja/nee
	milieuonderzoeker	ja/nee
	vaktherapeut	ja/nee
	contactpersoon	ja/nee
	docent	ja/nee
	jurist	ja/nee
	testassistent	ja/nee
	externe partners die zijn genoemd in OBP1	ja/nee
	wordt aangegeven waarom eventueel externe partners genoemd in OPB1 niet aanwezig zijn of niet zijn uitgenodigd	ja/nee
bespreken afspraken en notulen OPB2	korte bespreking observaties tot dan toe	
	a) observaties contactpersoon (groep)	ja/nee
	b) observaties docent	ja/nee
	c) observaties vaktherapie	ja/nee
	d) observaties milieuonderzoek	ja/nee
	e) observaties psychiater	ja/nee
	f) observaties psycholoog	ja/nee
	bespreking hypothesen en conclusies m.b.t. hypothese	ja/nee
	g) formulering diagnostische overwegingen	ja/nee
	h) formulering behandelbehoefte	ja/nee
	i) formulering antwoorden op de vragen	ja/nee
	stilstaan bij toerekeningsvatbaarheid	ja/nee
	afspraken maken over afronding rapport	ja/nee
	verslag gemaakt van de EBO door redactioneel medewerker	ja/nee
aanvullende onderzoeken		
aanvullende onderzoeken	neuropsycholoog	ja/nee
	somatisch onderzoek	ja/nee
	medeverdachteobservatie	ja/nee
	transculturele observatie	ja/nee
rapportage		
week 7 - 2 weken na vertrek	bespreken verslag en advies met ouders door milieuonderzoeker	ja/nee
week 7 - 2 weken na vertrek	reactie ouders in verslag door milieuonderzoek	ja/nee
week 7 - 2 weken na vertrek	juridische toetsing beantwoording vraagstelling door jurist	ja/nee
week 7 - 2 weken na vertrek	verzending rapportage aan NIFP	ja/nee
datum verzending rapportage	datum verzending rapportage NIFP	datum invullen

datum commentaar NIFP	datum commentaar NIFP	datum invullen
week 7 - 2 weken na vertrek	Verwerking commentaar NIFP	ja/nee
week 7 - 2 weken na vertrek	ondertekening verslag door psychiater	ja/nee
week 7 - 2 weken na vertrek	ondertekening verslag door psycholoog	ja/nee
week 7 - 2 weken na vertrek	ondertekening verslag door directeur	ja/nee
week 7 - 2 weken na vertrek	verzending rapportage aan opdrachtgever	ja/nee
datum verzending rapportage	datum verzending rapportage aan opdrachtgever	datum invullen

•

Bijlage 3 Enquête multidisciplinair overleg

Tijdens de groepsinterviews hebben we korte enquêtes uitgedeeld onder de teamleden met de opdracht aan te geven in welke mate er sprake is van onderstaande stellingen. Zij konden hierbij kiezen uit de volgende antwoorden:

- 1 in alle onderzoeken
- 2 in meer dan de helft van de onderzoeken
- 3 in de helft van de onderzoeken
- 4 in minder dan de helft van de onderzoeken
- 5 bij geen van de onderzoeken

De gemiddelde resultaten staan in onderstaande tabel. Zij zijn gebaseerd op de antwoorden van 13 respondenten.

Stelling	Gemiddeld cijfer
Er wordt standaard gewerkt met een multidisciplinair team bestaande uit een onderzoeksleider, psycholoog, psychiater, pedagogisch medewerker, vaktherapeut, docent, milieu-onderzoeker en jurist.	1
Tijdens OPB1 worden hypothesen opgesteld en die worden vertaald in concrete observatiepunten voor de disciplines.	1
Er wordt een observatieplan opgesteld waarbij ook de wijze van observeren wordt afgesproken.	2
De observaties worden uitgevoerd volgens plan.	2
De observaties worden geïnterpreteerd in het multidisciplinair team in OPB2 en EBO.	1
Hypothesen worden bijgesteld of bevestigd op basis van de observaties.	1
De bevindingen van alle disciplines worden in OPB2 en EBO besproken.	1
In het EBO wordt op basis van de bevindingen van de disciplines een multidisciplinair gedragen diagnose en/of advies opgesteld.	1
De in het handboek beschreven werkwijze wordt gevolgd.	2
Er vindt standaard terugkoppeling plaats tussen de arrondissementen en de observatieafdeling.	4

Bijlage 4 FRIS-gegevens

Tabel B4.1 Leeftijd jeugdigen ttv rapportage

Jaar			Soort				Total
			Enkel	Dubbel	Triple	Klinische observatie (ForCa)	
2012	Leeftijd ttv rapportage	8	1	0	0	0	1
		12	9	2	0	0	11
		13	36	9	1	0	46
		14	70	23	0	0	93
		15	149	44	1	5	199
		16	212	92	1	10	315
		17	202	118	0	20	340
		18	37	24	0	8	69
		19	3	3	0	2	8
		20	2	0	0	1	3
		21	1	1	0	0	2
		22	0	1	0	0	1
		Total	722	317	3	46	1088
2013	Leeftijd ttv rapportage	9	1	0	0	0	1
		12	6	3	0	0	9
		13	36	5	1	0	42
		14	61	10	1	2	74
		15	105	44	1	2	152
		16	161	62	1	9	233
		17	173	105	2	10	290
		18	51	33	1	11	96
		19	8	3	0	1	12
		20	1	0	0	2	3
		21	0	0	0	1	1
		Total	603	265	7	38	913

Tabel B4.2 Gestelde diagnose in de rapportages pro Justitia

Jaar			Soort				Total
			Enkel	Dubbel	Triple	Klinische observatie (ForCa)	
2012	Ziektebeeld	Niet geregistreerd	74	39	0	6	119
		Aand.stoornis met hyperactiviteit (ADHD)	59	27	1	2	89
		Affectieve beelden	40	9	0	1	50
		Form.leeg	26	11	0	2	39
		Gedragstoornis	285	145	0	21	451
		Geen ziektebeeld	103	13	0	6	122
		Onbekend op ziektebeeld	17	9	0	1	27
		Ontwikk.stoornis jeugd (incl. pervasief)	67	45	2	2	116
		Parafilie	0	1	0	0	1
		Psychotisch beeld	3	4	0	0	7
		Restgroep	45	13	0	3	61
		Uitgestelde diagnose AS I	3	1	0	2	6
		<i>Total</i>	<i>722</i>	<i>317</i>	<i>3</i>	<i>46</i>	<i>1088</i>
2013	Ziektebeeld	Niet geregistreerd	80	32	1	5	118
		Aand.stoornis met hyperactiviteit (ADHD)	47	16	0	3	66
		Affectieve beelden	26	13	0	0	39
		Form.leeg	28	10	0	1	39
		Gedragstoornis	206	106	2	11	325
		Geen ziektebeeld	98	25	2	5	130
		Onbekend op ziektebeeld	16	9	0	0	25
		Ontwikk.stoornis jeugd (incl. pervasief)	53	28	1	5	87
		Organisch psychosyndroom	0	1	0	0	1
		Parafilie	1	3	0	0	4
		Psychotisch beeld	0	3	0	0	3
		Restgroep	46	17	1	1	65
		Uitgestelde diagnose AS I	2	2	0	7	11
		<i>Total</i>	<i>603</i>	<i>265</i>	<i>7</i>	<i>38</i>	<i>913</i>

Jaar			Soort				Total
			Enkel	Dubbel	Triple	Klinische observatie (ForCa)	
2012	Pers.Stoornis	Niet geregistreerd	74	39	0	6	119
		(Zich ontwikkelende) persoonlijkheidsstoornis	3	2	0	0	5
		Form. leeg	113	45	0	1	159
		Geen persoonlijkheidsstoornis	484	182	3	10	679
		Onbekend op persoonlijkheidsstoornis	18	11	0	1	30
		Persoonlijkheidsstoornis cluster A	0	3	0	0	3
		Persoonlijkheidsstoornis cluster B	15	18	0	6	39
		Persoonlijkheidsstoornis NAO	5	8	0	1	14
		Uitgestelde diagnose AS II	10	9	0	21	40
		<i>Total</i>	<i>722</i>	<i>317</i>	<i>3</i>	<i>46</i>	<i>1088</i>
2013	Pers.Stoornis	Niet geregistreerd	80	32	1	5	118
		(Zich ontwikkelende) persoonlijkheidsstoornis	3	1	0	0	4
		Form. leeg	128	29	0	1	158
		Geen persoonlijkheidsstoornis	336	155	4	7	502
		Onbekend op persoonlijkheidsstoornis	19	8	1	0	28
		Persoonlijkheidsstoornis cluster B	14	23	1	3	41
		Persoonlijkheidsstoornis cluster C	1	0	0	0	1
		Persoonlijkheidsstoornis NAO	8	4	0	3	15
		Uitgestelde diagnose AS II	14	13	0	19	46
		<i>Total</i>	<i>603</i>	<i>265</i>	<i>7</i>	<i>38</i>	<i>913</i>

Jaar			Soort				Total
			Enkel	Dubbel	Triple	Klinische observatie (ForCa)	
2012	Functieniveau	Niet geregistreerd	74	39	0	6	119
		Form.leeg	32	15	0	3	50
		Functieniveau onbekend	5	3	0	2	10
		Geen uitspraak functieniveau	28	15	0	6	49
		IQ Bovengemiddeld	17	14	0	0	31
		IQ Hoog	1	3	0	0	4
		IQ Laaggemiddeld	154	69	0	5	228
		IQ Normaal/gemiddeld	191	69	2	18	280
		Zwakbegaafd (IQ 71-84)	184	76	1	6	267
		Zwakzinnig (IQ < 71)	36	14	0	0	50
		<i>Total</i>	<i>722</i>	<i>317</i>	<i>3</i>	<i>46</i>	<i>1088</i>
2013	Functieniveau	Niet geregistreerd	80	32	1	5	118
		Form.leeg	25	16	0	2	43
		Functieniveau onbekend	5	1	0	4	10
		Geen uitspraak functieniveau	21	22	1	2	46
		IQ Bovengemiddeld	22	8	0	1	31
		IQ Hoog	5	0	0	0	5
		IQ Laaggemiddeld	115	48	2	5	170
		IQ Normaal/gemiddeld	151	78	2	10	241
		Zwakbegaafd (IQ 71-84)	139	49	0	5	193
		Zwakzinnig (IQ < 71)	40	11	1	4	56
		<i>Total</i>	<i>603</i>	<i>265</i>	<i>7</i>	<i>38</i>	<i>913</i>

Jaar			Soort				Total
			Enkel	Dubbel	Triple	Klinische observatie (ForCa)	
2012	Middelengebruik	Niet geregistreerd	74	39	0	6	119
		Form. leeg	83	22	0	6	111
		Geen middelen	364	135	2	18	519
		Middelen: alcohol	46	14	0	1	61
		Middelen: anders/poly	21	24	0	3	48
		Middelen: cannabis	97	63	0	8	168
		Middelengebruik onbekend	37	20	1	4	62
		<i>Total</i>	<i>722</i>	<i>317</i>	<i>3</i>	<i>46</i>	<i>1088</i>
2013	Middelengebruik	Niet geregistreerd	80	32	1	5	118
		Form. leeg	74	19	0	3	96
		Geen middelen	297	113	5	16	431
		Middelen: alcohol	22	7	0	0	29
		Middelen: anders/poly	12	12	0	3	27
		Middelen: cannabis	83	56	1	8	148
		Middelengebruik onbekend	35	26	0	3	64
		<i>Total</i>	<i>603</i>	<i>265</i>	<i>7</i>	<i>38</i>	<i>913</i>

Tabel B4.3 Advies in pro Justitia-rapportages

Jaar			Soort				Total
			Enkel	Dubbel	Triple	Klinische observatie (ForCa)	
2012	Maatregeladvies	Niet geregistreerd	74	39	0	6	119
		Form. leeg	180	42	1	2	225
		Gedragbeïnvloedende maatregel	46	21	0	10	77
		Geen maatregel (vrijwillig)	90	29	0	1	120
		Geen maatregeladv. (ook indien nvt)	322	75	2	10	409
		PIJ	2	46	0	8	56
		PIJ voorwaardelijk	7	62	0	9	78
		Plaatsing anders	1	0	0	0	1
		tbs met verpleging	0	1	0	0	1
		tbs met voorwaarde	0	2	0	0	2
		<i>Total</i>	<i>722</i>	<i>317</i>	<i>3</i>	<i>46</i>	<i>1088</i>
2013	Maatregeladvies	Niet geregistreerd	80	32	1	5	118
		Form. leeg	122	32	0	1	155
		Gedragbeïnvloedende maatregel	25	19	1	3	48
		Geen maatregel (vrijwillig)	78	17	0	2	97
		Geen maatregeladv. (ook indien nvt)	294	90	5	9	398
		PIJ	3	29	0	11	43
		PIJ voorwaardelijk	1	45	0	7	53
		Plaatsing ex. art. 37/39	0	1	0	0	1
		<i>Total</i>	<i>603</i>	<i>265</i>	<i>7</i>	<i>38</i>	<i>913</i>

Jaar			Soort				Total
			Enkel	Dubbel	Triple	Klinische observatie (ForCa)	
2012	Strafadvis	Niet geregistreerd	74	39	0	6	119
		(Deels) voorwaardelijke detentie	57	15	0	2	74
		(Deels) voorwaardelijke jeugddetentie	286	88	1	8	383
		Form. leeg	64	57	0	4	125
		Geen straf	7	6	0	1	14
		Geen strafadvies (ook indien nvt)	168	105	2	25	300
		Taakstraf	66	7	0	0	73
	Total		722	317	3	46	1088
2013	Strafadvis	Niet geregistreerd	80	32	1	5	118
		(Deels) voorwaardelijke detentie	47	13	0	2	62
		(Deels) voorwaardelijke jeugddetentie	224	80	2	4	310
		Form. leeg	55	38	0	7	100
		Geen straf	9	5	0	0	14
		Geen strafadvies (ook indien nvt)	118	93	4	20	235
		Taakstraf	70	4	0	0	74
	Total		603	265	7	38	913

Tabel B4.4 Doorlooptijden pro Justitia-rapportages

	jan-11			feb-11			mrt-11			apr-11		
	Aantal rapp.	gem. dgn	% ≤ normtijd	Aantal rapp.	gem. dgn	% ≤ normtijd	Aantal rapp.	gem. dgn	% ≤ normtijd	Aantal rapp.	gem. dgn	% ≤ normtijd
JEUGD												
Enkel	51	76	41%	69	88	30%	60	77	45%	64	74	50%
Dubbel	17	90	18%	18	88	17%	31	83	26%	21	78	24%
Triple	1	84	0%	1	84	0%	1	75	0%	0		
Forca	3	104	0%	4	113	0%	4	100	0%	3	103	0%

	mei-11			jun-11			jul-11			aug-11		
	Aantal rapp.	gem. dgn	% ≤ normtijd	Aantal rapp.	gem. dgn	% ≤ normtijd	Aantal rapp.	gem. dgn	% ≤ normtijd	Aantal rapp.	gem. dgn	% ≤ normtijd
JEUGD												
Enkel	83	83	36%	74	83	26%	70	83	37%	60	83	42%
Dubbel	36	92	19%	25	88	20%	19	72	32%	23	107	9%
Triple	0			0			0			1	165	0%
Forca	6	86	0%	3	98	0%	3	87	33%	7	105	14%

	sep-11			okt-11			nov-11			dec-11		
	Aantal rapp.	gem. dgn	% ≤ normtijd	Aantal rapp.	gem. dgn	% ≤ normtijd	Aantal rapp.	gem. dgn	% ≤ normtijd	Aantal rapp.	gem. dgn	% ≤ normtijd
JEUGD												
Enkel	58	91	29%	54	89	24%	48	77	46%	43	70	47%
Dubbel	22	90	27%	24	90	21%	21	92	38%	26	83	23%
Triple	0			0			0			1	89	0%
Forca	4	116	0%	2	135	0%	5	133	0%	4	105	0%

	jan-12			feb-12			mrt-12			apr-12		
	Aantal rapp.	gem. dgn	% ≤ normtijd	Aantal rapp.	gem. dgn	% ≤ normtijd	Aantal rapp.	gem. dgn	% ≤ normtijd	Aantal rapp.	gem. dgn	% ≤ normtijd
JEUGD												
Enkel	56	71	46%	64	76	34%	70	78	39%	65	74	57%
Dubbel	23	79	48%	17	81	35%	20	79	35%	27	88	30%
Triple	0			0			0			0		
Forca	3	63	67%	4	73	25%	2	100	0%	5	119	0%

	mei-12			jun-12			jul-12			aug-12		
	Aantal rapp.	gem. dgn	% ≤ normtijd	Aantal rapp.	gem. dgn	% ≤ normtijd	Aantal rapp.	gem. dgn	% ≤ normtijd	Aantal rapp.	gem. dgn	% ≤ normtijd
JEUGD												
Enkel	80	79	43%	66	77	39%	57	69	58%	50	71	52%
Dubbel	35	90	34%	23	82	39%	25	84	32%	21	105	19%
Triple	1	75	0%	0			0			0		
Forca	4	110	0%	3	84	0%	3	108	0%	4	110	0%

	sep-12			okt-12			nov-12			dec-12		
	Aantal rapp.	gem. dgn	% ≤ normtijd	Aantal rapp.	gem. dgn	% ≤ normtijd	Aantal rapp.	gem. dgn	% ≤ normtijd	Aantal rapp.	gem. dgn	% ≤ normtijd
JEUGD												
Enkel	57	80	39%	52	85	25%	52	79	50%	50	68	60%
Dubbel	18	96	17%	21	98	19%	23	94	35%	24	78	58%
Triple	0			1	108	0%	1	63	100%	0		
Forca	5	98	20%	4	132	0%	5	104	20%	4	117	0%

	jan-13			feb-13			mrt-13			apr-13		
	Aantal rapp.	gem. dgn	% ≤ normtijd	Aantal rapp.	gem. dgn	% ≤ normtijd	Aantal rapp.	gem. dgn	% ≤ normtijd	Aantal rapp.	gem. dgn	% ≤ normtijd
JEUGD												
Enkel	62	65	56%	49	62	71%	55	72	58%	51	64	63%
Dubbel	19	70	47%	19	83	26%	26	74	62%	12	94	17%
Triple	0			0			2	96	0%	1	129	0%
Forca	5	93	20%	5	81	20%	5	102	0%	3	123	0%

	mei-13			jun-13			jul-13			aug-13		
	Aantal rapp.	gem. dgn	% ≤ normtijd	Aantal rapp.	gem. dgn	% ≤ normtijd	Aantal rapp.	gem. dgn	% ≤ normtijd	Aantal rapp.	gem. dgn	% ≤ normtijd
JEUGD												
Enkel	69	65	65%	43	59	84%	56	62	64%	41	64	76%
Dubbel	29	86	24%	22	79	32%	24	80	42%	18	67	56%
Triple	0			1	72	0%	0			1	71	0%
Forca	4	92	0%	2	98	0%	4	93	0%	1	84	0%

	sep-13			okt-13			nov-13			dec-13		
	Aantal rapp.	gem. dgn	% ≤ normtijd	Aantal rapp.	gem. dgn	% ≤ normtijd	Aantal rapp.	gem. dgn	% ≤ normtijd	Aantal rapp.	gem. dgn	% ≤ normtijd
JEUGD												
Enkel	44	72	55%	53	73	58%	34	66	68%	39	61	82%
Dubbel	21	77	48%	18	81	61%	25	80	40%	13	69	62%
Triple	0			0			0			1	102	0%
Forca	0			3	83	0%	2	76	50%	4	102	0%

Bijlage 5 Overig ingezet diagnostisch instrumentarium

In onderstaande tabel staat het overig ingezette diagnostisch instrumentarium en de mate waarin dit is ingezet. Instrumentarium uit de lijst 'op indicatie' wordt weergegeven met een *.

	Aantal jeugdigen waarbij het instrument is afgenomen	Percentage jeugdigen waarbij het instrument is afgenomen
SEV	11	44%
UCL*	10	40%
NVM*	9	36%
ZALC*	9	36%
TAT*	8	32%
MMPI-A*	7	28%
SLC-90	7	28%
BDHI-D*	7	28%
NPV-2	4	16%
CERQ	2	8%
NEO-PI-R	2	8%
HTTP	2	8%
VISK	2	8%
BADS	2	8%
AVL	2	8%
ATL	2	8%
VAT	1	4%
15 woordentest	1	4%
CFT	1	4%
werkgeheugentest	1	4%
TMT	1	4%
Strange Stories Test	1	4%
Brief	1	4%
MMPI-2*	1	4%
BDI-II	1	4%
ASL	1	4%
Schema vragenlijst Young	1	4%
TMT	1	4%
HID	1	4%
projectieve tekeningen	1	4%
PCL-YV*	1	4%
SDS	1	4%
gestructureerde vragenlijst DMSi voor ADHD en		
ODD	1	4%
SIT	1	4%
Totaal aantal overige ingezette instrumenten	104	

Een aantal tests dat op deze lijst staat, is niet gebruikt onder de jeugdigen, te weten:

Ontbrekend uit de lijst 'op indicatie':

- Washington State Inventory

- DAPP-BQ
- TCI
- MAYSI
- SDQ
- SON
- KAIT-SNAP

Ontbrekend uit de lijst 'te ontwikkelen':

- criminologische zelfrapportagelijst
- FOTRES
- Zelfrapportage (YPI, APSD)
- RPQ
- DAWBA
- Kidscreen
- SOAS-R

Opvallend is verder dat een aantal niet aanbevolen tests wel is ingezet, te weten:

- NPV (4x)
- ATL (2x)

De volgende tests zijn tevens niet aanbevolen, maar werden ook niet ingezet:

- MINI
- DISC
- KAIT
- RAVEN

Bijlage 6 STER-J

FRIS-nummer rapport		Code beoordelaar	
Nummer rapporteur		Regio code	
Datum rapport	2 4 - 0 5 - 2 0 0 7 dd mm jaar		
Discipline	☐ Psychiater ☐ Psycholoog		
Status rapporteur	☐ Zelfstandig ☐ Onder supervisie		
Stadium	☐ Concept rapport ☐ Definitief rapport		
Categorie van de tenlaste legging:			
1e:			
2e:			
3e:			

0. EXPERTISE Rapporteur

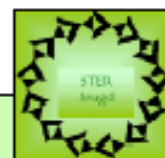
	Expertise rapporteur	Slecht, nee, afwezig	Voldoende, twijfel, ten dele	Goed, ja, aanwezig	N.v.t.
E1	Vermeldt de rapportage de ervaring van de rapporteur (of de supervisie)?	☐	☐	☐	☐
E2	Heeft de rapporteur voldoende kennis van de potentiële behandel mogelijkheden (weegt hij deze)?	☐	☐	☐	☐
E3	Heeft de rapporteur voldoende kennis van psychopathologie en persoonlijkheidspathologie?	☐	☐	☐	☐
E4	Heeft de rapporteur voldoende kennis van het strafrecht?	☐	☐	☐	☐
E5	Rapporteert de rapporteur niet over een persoon die hij (eerder) behandelt(de)?	☐	☐	☐	☐

Resultaat domein 0:

1. VORM

	Tijdsduur rapportage	Slecht, nee, afwezig	Voldoende, twijfel, ten dele	Goed, ja, aanwezig	N.v.t.
V1	Is de rapportage tijdig - minimaal één week voor de zitting - aanwezig bij de rechtbank?	☐	☐	☐	☐
Indeling rapportage					
V2	Is bij de Indeling van de rapportage het format rapportage gevolgd?	☐	☐	☐	☐
Beschrijving onderzoeksverloop					
V3	Is in de rapportage het onderzoeksverloop volledig beschreven?	☐	☐	☐	☐
Meerdere contacten met jeugdige					
V4	Is de rapportage gebaseerd op meerdere contacten met de jeugdige?	☐	☐	☐	☐
Gebruik psychologisch testmateriaal					
V5	Is in de rapportage de testkeuze beargumenteerd en toegelicht?	☐	☐	☐	☐
Gebruik classificatiesysteem					
V6	Is de diagnose ook beschreven via een classificatiesysteem?	☐	☐	☐	☐
Bespreking conclusie en advies met jeugdige en ouders/verzorgers					
V7	Wordt vermeld dat conclusie en advies zijn besproken met jeugdige en/of ouders en wordt vermeld wat zij daarvan vinden?	☐	☐	☐	☐
Taal rapportage					
V8	Is de taal voor alle gebruikers te begrijpen en in goed Nederlands geschreven?	☐	☐	☐	☐

Resultaat domein 1:

FRIS-nummer rapport

Code beoordelaar

2. INZICHT EN VERKLARING: HISTORIE EN MILIEU

		Slecht, nee, afwezig	Voldoende, twijfel, ten dele	Goed, ja, aanwezig	N.v.t
	Beschrijving relevante anamnestiche familiegegevens				
H1	Worden de relevante familiegegevens beschreven (algemeen en specifiek)?	☐	☐	☐	☐
	Beschrijving culturele aspecten				
H2	Worden de culturele aspecten beschreven waarin de jeugdige opgroeit(de)?	☐	☐	☐	☐
	Beschrijving behandelvoorgeschiedenis				
H3	Wordt vermeld of en zo ja welke behandelvoorgeschiedenis de jeugdige heeft?	☐	☐	☐	☐
	Beschrijving pedagogische (on) mogelijkheden ouders				
H4	Worden de pedagogische (on)mogelijkheden van de ouders beschreven?	☐	☐	☐	☐
	Beschrijving omgeving				
H5	Worden de (on)mogelijkheden voor steun uit de omgeving beschreven?	☐	☐	☐	☐
Resultaat domein 2:		0			

3. INZICHT EN VERKLARING: FUNCTIONEREN EN ONTWIKKELING

		Slecht, nee, afwezig	Voldoende, twijfel, ten dele	Goed, ja, aanwezig	N.v.t
	Beschrijving problematiek				
F1	Wordt het evt. problematische gedrag van de jeugdige inzichtelijk gemaakt en verklaard?	☐	☐	☐	☐
	Beschrijving ontwikkelingsniveau				
F2	Wordt het (volledige) ontwikkelingsniveau van de jeugdige beschreven?	☐	☐	☐	☐
	Beschrijving moreel functioneren				
F3	Wordt het morele functioneren van de jeugdige beschreven?	☐	☐	☐	☐
	Beschrijving ontwikkelings(on)mogelijkheden				
F4	Worden de ontwikkelings(on)mogelijkheden van de jeugdige beschreven?	☐	☐	☐	☐
	Beschrijving persoonlijkheid				
F5	Wordt de (ontwikkeling van de) persoonlijkheid van de jeugdige beschreven?	☐	☐	☐	☐
	Beschrijving functioneren thuis, op school/werk en belangrijke anderen				
F6	Wordt het functioneren thuis, op school/werk en met belangrijke anderen beschreven?	☐	☐	☐	☐
	Beschrijving functioneren in de groep				
F7	Wordt beschreven of en hoe de jeugdige beïnvloed wordt door (of invloed heeft op) de groep?	☐	☐	☐	☐
Resultaat domein 3:		0			

FRIS-nummer rapport

Code beoordelaar

4. INZICHT EN VERKLARING: FUNCTIONEREN T.T.V. TENLASTEGEGEGDE

		Slecht, nee, afwezig	Voldoende, twijfel, ten dele	Goed, ja, aanwezig	N.v.t
FT1	Verklaring crimineel gedrag	☐	☐	☐	☐
Beschrijving gebrekkige ontwikkeling en/of ziekelijke stoornis van de geestvermogens					
FT2	Wordt (beargumenteerd) vermeld of de jeugdige wel of geen gebrekkige ontwikkeling en/of ziekelijke stoornis van de geestvermogens heeft?	☐	☐	☐	☐
Gebrekkigontwikkeling en/of ziekelijke stoornis ten tijde van het tenlastegelegde					
FT3	Vermeldt de rapportage of er TEN TIJDE VAN TENLASTEGEGEGDE sprake was van een gebrekkige ontwikkeling en/of ziekelijke stoornis van de geestesvermogens van de jeugdige?	☐	☐	☐	☐
Relatie gebrekkige ontwikkeling/ziekelijke stoornis met tenlastegelegde					
FT4	Wordt (voldoende en begrijpelijk) beschreven of er een RELATIE bestaat tussen de ziekelijke stoornis en/of gebrekkige ontwikkeling van de geestvermogens en het tenlastegelegde?	☐	☐	☐	☐
Toerekeningsvatbaarheid					
FT5	Wordt een (beargumenteerd en gewogen) oordeel gegeven over de toerekeningsvatbaarheid?	☐	☐	☐	☐
Diverse tenlastegelegde feiten					
FT6	Zijn de beschouwing en de beantwoording van de vragen gerelateerd aan de diverse tenlastegelegde feiten?	☐	☐	☐	☐
Resultaat domein 4:					0

5. ADVIES

		Slecht, nee, afwezig	Voldoende, twijfel, ten dele	Goed, ja, aanwezig	N.v.t
Beschrijving en aanpak recidiverisico					
A1	Wordt de kans op recidive beschreven aan de hand van een gestructureerde taxatie?	☐	☐	☐	☐
A2	Wordt een gefundeerde aanpak beschreven hoe recidive te voorkomen of de kans op recidive te verminderen?	☐	☐	☐	☐
Beschrijving begeleidings(on)mogelijkheden					
A3	Beschrijft de rapportage de mogelijkheden en de beperkingen van begeleiding?	☐	☐	☐	☐
Keuze en beschrijving behandel(on)mogelijkheden					
A4	Beschrijft de rapportage de mogelijkheden en de beperkingen van behandeling?	☐	☐	☐	☐
A5	Beschrijft de rapportage de keuze voor een eventuele behandelsetting?	☐	☐	☐	☐
Beschrijving doelen behandeling en begeleiding					
A6	Worden wenselijke en haalbare doelen voor behandeling en begeleiding beschreven?	☐	☐	☐	☐
Advies is logisch					
A7	Vloekt het advies in de rapportage logischerwijs voort uit de diagnostiek?	☐	☐	☐	☐

FRIS-nummer rapport

Code beoordelaar

5. ADVIES (vervolg)

	Advies is ondubbelzinnig en duidelijk	Slecht, nee, afwezig	Voldoende, twijfel, ten dele	Goed, ja, aanwezig	N.v.t	
A8	Wordt een ondubbelzinnig advies gegeven?	☐	☐	☐	☐	?
A9	Worden de overwegingen van het advies verduidelijkt?	☐	☐	☐	☐	?

Uitvoerbaarheid advies

A10	Vermeldt de rapportage of het advies uitvoerbaar is?	☐	☐	☐	☐	?
-----	--	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	---

Resultaat domein 5:

0

6. INHOUD UITVOERING

	Geen tegenstrijdigheden	Slecht, nee, afwezig	Voldoende, twijfel, ten dele	Goed, ja, aanwezig	N.v.t	
U1	Is de rapportage intern consistent (geen niet-verklaarde tegenstrijdigheden)?	☐	☐	☐	☐	?

Onderscheid feiten en meningen

U2	Is er in de rapportage onderscheid tussen feiten en meningen van de rapporteur?	☐	☐	☐	☐	?
----	---	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	---

Objectiviteit

U3	Is de rapportage objectief (geen waardeoordelen of suggestiviteit)?	☐	☐	☐	☐	?
----	---	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	---

Beantwoording alle vragen

U4	Zijn in de rapportage alle gestelde vragen beargumenteerd beantwoord?	☐	☐	☐	☐	?
----	---	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	---

Afstemming eventuele medeonderzoeker

U5	Zijn bevindingen, conclusie en advies afgestemd met de medeonderzoeker?	☐	☐	☐	☐	?
----	---	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	---

Resultaat domein 6:

0

RESULTAAT EVALUATIE KWALITEIT RAPPORT:

0

Ruimte voor opmerkingen:

Samenstelling resultaat kwaliteit rapport:

Domein 0: 0

Domein 1: 0

Domein 2: 0

Domein 3: 0

Domein 4: 0

Domein 5: 0

Domein 6: 0

Resultaat rapport is het gewogen gemiddelde van de domein- resultaten 1 t/m 6, met wegingfactoren per domein

Bijlage 7 Reactie observatieafdeling Teylingereind

Begeleidingscommissie
Evaluatie observatieafdeling Teylingereind
p.a. Van Diemenstraat 374
1013 CR Amsterdam

Referentie : LD/CvV/14
Beh. door : L.M. Dijkman
Doorkiesnr. : 071-3055 535
Betreft : bijlage bij evaluatierapport Observatieafdeling

Sassenheim, 20 augustus 2014.

Geachte leden van de begeleidingscommissie,

Forensisch Centrum Teylingereind is door u in de gelegenheid gesteld de recente ontwikkelingen Observatieafdeling ForCa kort uiteen te zetten in aanvulling op de rapportage naar aanleiding van de tweede procesevaluatie (2014). Teylingereind maakt graag gebruik van de geboden mogelijkheid en is u erkentelijk voor uw toezegging de toelichting als bijlage toe te voegen aan het evaluatierapport.

Ontwikkelingen observatieafdeling ForCa t.b.v. de tweede procesevaluatie

Rapportageformat

Op basis van praktijkervaring en tevredenheidsonderzoek is geconstateerd dat in de kwaliteit van de onderzoeksrapporten verbetering mogelijk is. Om die reden is een aantal maanden geleden het rapportageformat aangepast en wordt dit nieuwe format uitgetest in een pilot. Doel is te komen tot verbeteringen zoals: minder omvangrijk, geen overbodige herhalingen, nog concreter gericht op forensisch relevante informatie, observatie nog specifiek gericht op risicofactoren, meer structuur

in het groepsverslag en een makkelijker te herleiden opbouw naar de uiteindelijke diagnostische beschouwing en het advies.

Belangrijkste aanpassingen in het format betreffen:

- inkorten van de deelverslagen: een aantal standaardelementen, zoals onderzoeksopzet, persoonskenmerken en historische gegevens van de jongere, worden samengevoegd en niet meer in meerdere deelverslagen herhaald
- milieuonderzoeker krijgt enkele sociaal contextuele factoren uit de SAVRY, waarvan wetenschappelijk is aangetoond dat ze een grote forensische relevantie hebben, mee als onderzoeksvragen. Deze factoren komen gestructureerd in het verslag van de milieuonderzoeker terug
- het groepsverslag wordt meer gestructureerd opgebouwd, onder andere aan de hand van elementen uit de SAVRY waarvan wetenschappelijk is aangetoond dat ze bijdragen aan de kans op recidive
- het schoolverslag beperkt zich tot het didactisch niveau van de jongere en een indruk van de scholingsmogelijkheden voor de toekomst
- de vaktherapeut rapporteert uitsluitend op de gestelde onderzoeksvragen
- de diagnostische beschouwing (inclusief de differentiaal diagnose en een classificatie) wordt opgebouwd vanuit de onderdelen *beschouwing levensloop* en *beschouwing observatiegegevens*.

Evaluatie van de pilot staat gepland in het najaar 2014. De eerste ervaringen zijn positief.

Notulen

Hoewel door personele omstandigheden niet structureel genotuleerd is tijdens alle observatieplanbesprekingen zijn wel structureel informatie, afstemming, hypothesetoetsing en afspraken uitgewisseld via mailcontact tussen de onderzoeksteamleden. Het belang van structureel notuleren blijft desondanks van kracht. Om die reden is inmiddels de afspraak gemaakt dat de onderzoeksleders er zorg voor dragen dat relevante informatie en afspraken tijdens besprekingen worden vastgelegd in notulen. Hiervoor is een nieuwe template ontwikkeld en beschikbaar gesteld.

Basisinstrumentarium

Bij aanvang van de observatieafdeling (2009) is een keuze gemaakt voor een standaard basisinstrumentarium. In de afgelopen vijf jaar hebben zich ontwikkelingen voorgedaan die ertoe hebben geleid dat is afgeweken van de oorspronkelijke “testbatterij”. Met het juiste instrumentarium kunnen de antwoorden op de vragen van de opdrachtgever volgens de laatste wetenschappelijke inzichten, gestructureerd en gestandaardiseerd worden onderbouwd.

Dit zorgt niet alleen voor een kwaliteitsverbetering, maar ook voor een betere ‘herkenbaarheid’ en daarmee uiteindelijk ook leesbaarheid van het onderzoeksrapport.

Aanbevelingen voor een actueel basisinstrumentarium, waar bij het testinstrumentarium in belangrijke mate gebruik is gemaakt van de overwegingen in de ‘best practice ambulant’ van het NIFP, is voorgelegd aan de werkgroep Wetenschap van het consortium (ForCa). Zodra afgestemd zal het oorspronkelijke basisinstrumentarium ook formeel worden vervangen.

Onderscheid in observatievormen

Er worden gedurende de observatieperiode uiteenlopende vormen van observatiemethodes gehanteerd: gestructureerde, half gestructureerde, ongestructureerde, participerende, half participerende, niet participerende en actief interveniërende observaties. Vanzelfsprekend vindt afstemming en overleg plaats over de in te zetten en ingezette observatievormen. De beschrijving hiervan in het onderzoeksrapport, zo is onze ervaring, bleek vooral verwarring en onduidelijkheid te veroorzaken. Om die reden worden beschrijvingen hiervan niet in de onderzoeksrapporten weergegeven.

Dataverzameling en wetenschappelijk onderzoek

Een van de doelstellingen van het consortium (ForCa) is bijdragen in wetenschappelijk onderzoek. Gedegen en structurele dataverzameling is hierin essentieel. Inmiddels is Teylingereind toe aan het opzetten van die dataverzameling en hierover in gesprek met het consortium en de Academische Werkplaats Forensische zorg Jeugd (AWFZJ).

Met vriendelijke groet,

L.M. Dijkman
Directeur Behandeling/lid Raad van Bestuur
Stichting Teylingereind